

**İLKÖĞRETİM OKULLARINDAKİ İNGİLİZCE ÖĞRETMENLERİNİN
KAYNAŞTIRMA UYGULAMALARINA İLİŞKİN
GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİ**

Özge ZEYBEK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özel Eğitim Bölümü

Zihin Engelliler Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı

Danışman: Doç. Dr. Serhat ODLUYURT

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Ocak, 2015

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Özge ZEYBEK'in "İlköğretim Okullarındaki İngilizce Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüş ve Önerileri" başlıklı tezi 30.01.2015 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Özel Eğitim Anabilim Dalı Zihin Engelliler Öğretmenliği programı yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Doç.Dr. Serhat ODLUYURT	
Üye	: Doç.Dr. Hasan GÜRGÜR	
Üye	: Yard.Doç.Dr. Ayten DÜZKANTAR	
Üye	: Yard.Doç.Dr. Yıldız KURTYILMAZ	
Üye	: Yard.Doç.Dr. Mine SÖNMEZ	

Prof.Dr. Esra CEYHAN
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü

ÖZET

İLKÖĞRETİM OKULLARINDAKİ İNGİLİZCE ÖĞRETMENLERİNİN KAYNAŞTIRMA UYGULAMALARINA İLİŞKİN GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİ

Özge ZEYBEK

Özel Eğitim Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Ocak, 2015

Danışman: Doç. Dr. Serhat ODLUYURT

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim İngilizce Öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerilerini belirlemektir. Araştırma, 2011-2012 eğitim öğretim yılında Eskişehir ili Tepebaşı ilçesinde kaynaştırma uygulaması yapan ilköğretim okullarındaki İngilizce Öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada tarama modeli kullanılmış, 25 İngilizce Öğretmeni ile görüşülmüştür.

Araştırmanın verileri, nitel veri toplama yöntemlerinden yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Verilerin sayısal çözümlenmesinde frekans kullanılarak, bulgular nicel olarak sunulmuştur.

Araştırma bulgularına göre; İngilizce Öğretmenlerinin çoğu, kaynaştırma öğrencilerinin normal sınıflarda bulunmasından memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmanın sonucunda, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi konusunda bilgi eksikliklerinin olduğu ve uzmanlar tarafından bilgilendirilerek gerekli destek hizmetlerin sağlanması gerektiği tespit edilmiştir. Aynı zamanda, öğretmenlerin pek çoğunun hazırlamaları zorunlu olmasına rağmen BEP planı hazırlamadıkları ve sınıflarında bulunan kaynaştırma öğrencilerine İngilizce beceri ve kavramların öğretiminde kullandıkları yöntem ve teknikler konusunda güncel ve yeterli bilgiye sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Tüm bunların yanında, lisans eğitimleri sırasında kaynaştırma eğitime ilişkin ders almalarının gerekliliğine de dikkat çekmişlerdir. Ayrıca, öğretmenler okulların yetersiz fiziki koşulları, kalabalık sınıf mevcutları, zaman ve materyal eksikliği gibi sorunlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bilgi ve uygulamadaki eksikliklerini gidermek amacıyla seminer ve hizmet içi eğitim programlarına ağırlık verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kaynaştırma Uygulaması, İngilizce Öğretmenleri, Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Öneriler.

ABSTRACT**OPINIONS AND SUGGESTIONS OF ENGLISH TEACHERS IN PRIMARY
SCHOOLS ABOUT INCLUSIVE EDUCATION**

Özge ZEYBEK

Special Education Major

Anadolu University

Graduate School for Educational Sciences

January, 2015

Advisor: Assoc. Prof. Serhat ODLUYURT

The aim of this research is to determine the opinions and suggestions of English Teachers of inclusive classes in primary schools about inclusive education. This research was carried out based on the opinions of the teachers of primary school inclusive classes in Tepebaşı, Eskişehir in 2011-2012 education year. In the research, the screening model was used and 25 English Teachers of inclusive classes were interviewed.

Data of research were collected by using semi-structured interview technique which is a qualitative data collection method. In analyzing the interview data, descriptive analysis

technique was employed; qualitative data were transformed into quantitative data and frequency calculation was done.

According to the findings of the study, many English Teachers have stated that they are not satisfied with inclusive students' being at the general education classes. As a result of this study; it has been found out that teachers have inadequate knowledge about inclusive education so they need to be informed by the specialists and they should be provided the support services needed. Also, it has been seen that despite of the legal obligatory, most of the English Teachers didn't prepare Individualized Education Programme (IEP) for their students in inclusive settings and they didn't have actual and enough information about English teaching techniques and methods. Moreover, English Teachers have taken attention to the importance of studying inclusive education in the universities. Also, the teachers have stated that they face to some problems like unsuitable physical environments of schools, crowded classrooms, inadequate time and materials. In order to inform teachers, it is suggested to pay more attention to the seminars and inservice training courses.

Keyword: Inclusive Education, English Teachers, Opinions and Suggestions.

ÖNSÖZ

Tez çalışmam süresince bilimsel katkılarını ve yardımlarını esirgemeyen, beni anlayış ve sabırla destekleyen danışmanım Doç. Dr. Serhat ODLUYURT'a sonsuz teşekkür ederim.

Yoğun çalışmalarına rağmen bana zaman ayırarak bilgi ve deneyimleriyle destek veren ve araştırmam süresince güler yüzünü hiç esirgemeyen saygıdeğer hocam Doç. Dr. E. Sema BATU'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Araştırmama gönüllü olarak katılan, görüş ve deneyimlerini açık yüreklilikle paylaşan İngilizce Öğretmenlerine çok teşekkür ederim.

Desteklerini her zaman hissettiğim annem ve babama, daima olumlu düşünmemi sağlayarak bana manevi olarak destek veren kardeşlerim Gamze ALPTEKİN ile Ertan ALPTEKİN'e ve özellikle de sabırla eğitimimin bitmesini bekleyen, sürekli beni cesaretlendiren, bu süreçte onlara ayıracağım zamandan çaldığım canım oğlum ve eşime sonsuz teşekkür ederim.

Özge ZEYBEK

Ocak, 2015

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vii
ÖZGEÇMİŞ.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Özel Gereksinimi Olan Bireyler ve Özel Eğitim.....	1
1.2. Özel Eğitim Ortamları.....	3
1.2.1. En Az Kısıtlayıcı Eğitim Ortamı.....	4
1.3. Kaynaştırma.....	5
1.3.1. Kaynaştırma Uygulamasının Yasal Dayanakları ile Tarihsel Gelişimi.....	6
1.3.2. Kaynaştırma Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar.....	8
1.3.2.1. Olumsuz Öğretmen Tutumları.....	8
1.3.2.2. Uygun Personel ve Destek Hizmetlerin Olmaması.....	9
1.3.2.3. Genel ve Özel Eğitimin Farklı Algılanışı.....	10
1.3.2.4. Fiziksel Çevrenin Yetersizliği.....	10
1.3.3. Kaynaştırma Uygulamalarında Öğretimsel Uyarlamalar.....	11
1.3.3.1. Sınıfın Düzenlenmesi.....	11
1.3.3.2. Öğrenci Gruplarının Oluşturulması.....	13
1.3.3.3. Öğretim Materyallerinin Seçimi.....	13
1.3.3.4. Öğretim Yöntemlerinin Uyarlanması.....	13
1.3.3.4.1. Öğretim Sürecinde Uyarlamalar Yapmak.....	14
1.3.3.4.2. Öğretim Yönteminde Uyarlamalar Yapmak ve Çalışma Grupları Oluşturmak.....	16
1.3.3.4.3. Dersin İçeriğinde Uyarlama ve Değişiklikler Yapmak....	16

1.3.3.4.4. Sınavlarda Uyarılma ve Değişiklikler Yapmak.....	17
1.4. Yabancı Dil Öğretimi.....	17
1.4.1. Kaynaştırma Öğrencilerine Yabancı Dil Öğretimi.....	19
1.5. İlgili Araştırmalar.....	22
1.6. Araştırma Gereksinimi.....	30
1.7. Amaç.....	31
1.8. Önem.....	33
1.9. Sınırlılıklar.....	33
2. YÖNTEM.....	34
2.1. Katılımcılar.....	34
2.2. Araştırma Modeli.....	35
2.2.1. İnandırıcılık.....	37
2.3. Verilerin Toplanması.....	38
2.3.1. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi.....	38
2.3.2. Veri Toplama Süreci.....	40
2.3.3. Görüşme İlkeleri.....	41
2.3.4. Görüşmelerin Yapılması.....	41
2.4. Verilerin Analiz Edilmesi.....	43
2.4.1. Betimsel Analiz İçin Çerçeve Oluşturma.....	44
2.4.1.1. Verilerin Dökümü.....	44
2.4.2. Tematik Çerçeveye Göre Verilerin İşlenmesi.....	45
2.4.3. Bulguların Tanımlanması.....	46
2.4.4. Bulguların Yorumlanması.....	47
3.BULGULAR.....	48
3.1. Sınıflarında Kaynaştırma Eğitimine Katılan Öğrenci Sayısına İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	49
3.2. Kaynaştırma Öğrencilerinin Sınıflarında Bulunmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	50
3.3. Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Öğretmen Görüşleri.....	53
3.4. Kaynaştırmaya İlişkin Ders Almayan İngilizce Öğretmenlerinin, Lisans Eğitimleri Sırasında Kaynaştırma Eğitimi Almış Olmalarının Mesleki Uygulamalarına Olan Etkilerine İlişkin Görüşleri.....	57

3.5. İngilizce Öğretmenlerinin Sınıflarında Bulunan Kaynaştırma Öğrencileri İçin Beceri ve Kavram Öğretimi Sırasında Kullandıkları Yöntem ve Tekniklere İlişkin Görüşleri.....	60
3.5.1. İngilizce Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Yararlandıkları Araç Gereçler Hakkındaki Görüşleri	63
3.6. İngilizce Öğretmenlerinin Beceri ve Kavramların Öğretimi Sırasında Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Bir Sorunla Karşılaşıp Karşılaşmadıklarına İlişkin Görüşleri.....	65
3.6.1. İngilizce Öğretmenlerinin Derslerinde Kaynaştırma Öğrencileri ile Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri.....	66
3.6.2. İngilizce Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunların Nedenlerine İlişkin Görüşleri.....	68
3.7. İngilizce Öğretmenlerinin Sınıflarında Kaynaştırma Uygulaması İçin İhtiyaç Duydukları Uyarlamalar.....	71
3.8. İngilizce Öğretmenlerinin Derslerinde İhtiyaç Duydukları Destek Hizmetlere İlişkin Görüşleri.....	73
3.9. İngilizce Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Okul Yönetiminden Beklentilerine İlişkin Görüşleri.....	75
3.9.1. İngilizce Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerinin Ailelerinden Beklentilerine İlişkin Görüşleri.....	78
3.10. İngilizce Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerine Daha İyi Bir Eğitim Sunmak İçin Önerilerine İlişkin Görüşleri.....	81
4. TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	87
4.1. Tartışma.....	87
4.2. Öneriler.....	107
4.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	107
4.2.2. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	108
EKLER.....	109
KAYNAKÇA.....	121

TABLOLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 2.1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Özellikleri.....	35
Tablo 2.2. İngilizce Öğretmenleriyle Yapılan Görüşme Takvimi.....	42
Tablo 2.3. Görüşme Kodlama Anahtarında Yer Alan Soruların Güvenirlik Yüzdesi.....	46
Tablo 3.1. İngilizce Öğretmenlerinin Sınıflarında Kaynaştırma Eğitimine Katılan Öğrencilerin Sayısı.....	50
Tablo 3.2. Kaynaştırma Öğrencilerinin Sınıflarında Bulunmasına İlişkin İngilizce Öğretmenlerinin Görüşleri.....	51
Tablo 3.3. İngilizce Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimi İle İlgili Görüşleri....	54
Tablo 3.4. Kaynaştırmaya İlişkin Ders Almayan İngilizce Öğretmenlerinin, Lisans Eğitimleri Sırasında Kaynaştırma Eğitimi Almış Olmaları Halinde Mesleklerine Ne Gibi Etkileri Olabileceğine İlişkin Görüşleri.....	58
Tablo 3.5. İngilizce Öğretmenlerinin Sınıflarındaki Kaynaştırma Öğrencileri İçin Beceri ve Kavram Öğretimi Sırasında Kullandıkları Yöntem ve Teknikler.....	60
Tablo 3.5.1. İngilizce Öğretmenlerinin Yararlandıkları Araç Gereçler Hakkındaki Görüşleri.....	64
Tablo 3.6. İngilizce Öğretmenlerinin Beceri ve Kavramların Öğretimi Sırasında Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Bir Sorunla Karşılaşıp Karşılaşmadıklarına İlişkin Görüşleri.....	66
Tablo 3.6.1. İngilizce Öğretmenlerinin Derslerinde Kaynaştırma Öğrencileri İle Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri.....	67
Tablo 3.6.2. İngilizce Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunların Nedenlerine İlişkin Görüşleri.....	69
Tablo 3.7. İngilizce Öğretmenlerinin Sınıflarında Kaynaştırma Uygulaması İçin İhtiyaç Duydukları Uyarlamalar.....	72
Tablo 3.8. İngilizce Öğretmenlerinin Derslerinde İhtiyaç Duydukları Destek	

Hizmetlere İlişkin Görüşleri.....	74
Tablo 3.9. İngilizce Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Okul Yönetiminden Beklentilerine İlişkin Görüşleri.....	76
Tablo 3.9.1. İngilizce Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerinin Ailelerinden Beklentilerine İlişkin Görüşleri.....	79
Tablo 3.10. İngilizce Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerine Daha İyi Bir Eğitim Sunmak İçin Önerileri.....	81

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Özellikleri ne olursa olsun her çocuğun eğitim olanaklarına eşit oranda erişimi 21. yüzyılda pek çok devletin ulusal bir politikası haline gelmiştir. Herkesin öğrenme yetisine sahip olduğu, hiç kimsenin ırkı, kültürel geçmişi, sosyoekonomik statüsü, fiziksel ya da zihinsel engelleri nedeniyle eğitim hakkından yoksun bırakılamayacağı ülkelerin yasal düzenlemelerinde yer almaktadır (Akçamete, Kargın, Batu ve Uysal, 2009).

1.1. Özel Gereksinimi Olan Bireyler ve Özel Eğitim

Bireyler arasındaki boy, kilo, göz rengi, ten rengi, saç rengi gibi bireysel farklılıklar öğrenme özelliklerine de yansıyabilmektedir. Her bireyin öğrenme biçimi, hızı ve öğrendiklerini uygulamaya dökmesi farklılıklar gösterebilmektedir (Diken ve Batu, 2010). Bireylerin fiziksel özellikleri ve öğrenme yetenekleri yönlerinden birbirleri arasındaki bu farklılıklar çoğu kez önemli düzeylerde değildir. Dolayısıyla, normal koşullarda genel eğitim hizmetlerinden yararlanmada ciddi problemlerle karşılaşmazlar (Eripek, 2013). Öğrenmeye ilişkin bireysel farklılıklar bazen belli bir nedene (örn., engel tanısı, yetersiz yaşantı ya da olumsuz yaşam koşulları) bağlı olabilirken bazen de herhangi bir nedene bağlı olmayabilmektedir (Diken ve Batu, 2010). Bununla birlikte özel gereksinimi olan çocuklar olarak adlandırılan bazı çocukların fiziksel özellikleri ve/veya öğrenme yetenekleri, bu çocukların eğitimlerinde bireyselleştirilmiş eğitim programlarını, yani özel bir eğitimi gerektirecek ölçüde normlardan farklılık gösterir. Normlarda farklılık, altta ya da üstte olabilir. 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkındaki Kanun Hükmündeki Kararname’de (1997), özel gereksinimi olan çocuk “Çeşitli nedenlerle bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren...” olarak tanımlanmaktadır. Bu yönüyle özel gereksinimi olan çocuklar terimi, öğrenme ve/veya davranış problemleri gösteren çocukları, bedensel ya da duyuşal yetersizliği olan çocukları olduğu kadar zihinsel olarak üstün ya da özel yetenekli çocukları da içerisine almaktadır (Eripek, 2013). Bu anlamda özel gereksinimi olan çocuklar terimi bütünleştirici bir terimdir (Akçamete ve diğ., 2009).

Özel eğitime gereksinimi olan çocuklar, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (2006) şu şekilde sınıflandırılmaktadır: (a) çok ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olanlar, (b) dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olanlar, (c) dil ve konuşma güçlüğü olanlar, (e) duygusal ve davranış bozukluğu olanlar, (f) görme yetersizliği olanlar, (g) hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olanlar, (h) işitme yetersizliği olanlar, (ı) orta düzeyde zihinsel yetersizliği olanlar, (i) ortopedik yetersizliği olanlar, (j) otistikler, (k) özel öğrenme güçlüğü olanlar, (l) serebralpalsililer, (m) süregen hastalığı olanlar, (n) üstün yetenekli olanlar.

Özel gereksinimli öğrenciler sahip oldukları engel türüne, içinde yaşadıkları çevresel ve biyolojik risk koşullarına ya da öğrenmede daha ileri performanslarına (üstün zekâ/yetenek) bağlı olarak normal gelişim gösteren akranları gibi normal eğitim müfredatından normal koşullarda aynı düzeyde faydalanamayabilirler. Bu bağlamda özel eğitim; bilişsel, davranışsal, sosyal-duygusal, fiziksel, duyuşsal alanlarda yetersizlikleri ya da üstünlükleri olan öğrencilere kapsamlı, araştırma temelli değerlendirme, öğretimin ve destek hizmetlerinin özel hazırlanmış programlar dahilinde sunulması olarak tanımlanmaktadır (Bryant, Smith ve Bryant, 2008; Salend, 2008).

18 Mayıs 2012 tarihinde 28296 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Yönetmeliği'ne göre özel eğitim; dil ve konuşma güçlüğü, zihinsel, fiziksel, duyuşsal, sosyal, duygusal ve davranış problemlerine sahip özürlü bireylerin engellilik hâlini ortadan kaldırmak ya da etkilerini en az seviyeye indirmek, yeteneklerini yeniden en üst seviyeye çıkarmak ve topluma uyumlarını sağlamak, temel öz bakım becerilerini, bağımsız yaşam ve mesleki becerilerini geliştirmek amacıyla yapılan çalışmaların tümüdür (Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Yönetmeliği, 2012: madde 3,n).

Meyen (1996) ise özel eğitimi; normlardan farklı olan, güçlüğü olan bebek ve çocukların özel gereksinimlerini karşılamak için desenlenmiş öğretim olarak tanımlamaktadır. Özel eğitimin öğrencinin biricik gereksinimini karşılamak için desenlenmiş bireyselleştirilmiş öğretimi ve daha fazlasını içerdiği, ilgili hizmetleri ve uygun ortamları gerektirdiği belirtilmektedir (Meyen, 2007; Turnbull, Turnbull ve

Wehmeyer, 2007). Öğrencinin özel gereksinimlerini karşılamak için gerekli olan ilgili hizmetler ise; odyoloji hizmetleri, danışmanlık hizmetleri, erken tanı ve aile eğitimi, danışmanlık ve ev ziyaretleri, sağlık hizmetleri, hemşirelik hizmetleri, iş/uğraşı terapisi hizmetleri, oryantasyon ve mobilite hizmetleri, fiziksel ve fizyoterapi hizmetleri, psikolojik hizmetler, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri, konuşma-dil patolojisi hizmetleri, yardım teknolojileri ve hizmetleri, taşımacılık ve ilgili hizmetlerdir (Akçamete ve diğ., 2009).

1.2. Özel Eğitim Ortamları

Özel eğitimin genel eğitimden belki de en önemli farkı, öğretimin bireysel olarak planlanması, daha sistematik olarak uygulanması ve değerlendirilmesidir (Eripek, 2012). Bunun yanında, tıpkı normal gelişim gösteren bireyler gibi özel gereksinimli öğrencilerin de eğitimde fırsat eşitliğinden yararlanma hakkı vardır. Özel gereksinimli öğrencilerin toplumun bir parçası olarak yaşamaları ancak bu şekilde söz konusu olabilecektir. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi ele alındığında, bir uçta ayrı eğitimin, diğer bir uçta ise birlikte eğitimin yer aldığı görülmektedir. Ayrı eğitim, özel gereksinimli öğrencilerin, özür türüne ve derecesine bağlı olarak geliştirilen özel programlar çerçevesinde, özel eğitim personeli tarafından gerçekleştirilen eğitim; birlikte eğitim ise, özel gereksinimli olan ve olmayan öğrencilerin bir arada, normal sınıf öğretmenleri tarafından gerçekleştirilen eğitimdir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2007).

Hangi eğitim ortamının özel gereksinimli öğrenciler için daha uygun olacağı konusu ise geçmişten günümüze dek en çok tartışılan konular arasında yer almaktadır. Özel eğitim alanında gözlenen gelişmelere paralel olarak, tercih edilen eğitim ortamlarında da farklılıklar görülmektedir. Bu eğitim ortamları; özel gereksinimli öğrencilerin katılım düzeylerine göre tam zamanlı ayrı/yatılı gündüzlü özel eğitim okullarından başlayarak, yarı zamanlı özel eğitim okulları, genel eğitim okullarının bünyesinde açılan tam zamanlı özel eğitim sınıfları ve genel eğitim sınıflarında kaynaştırma eğitimi şeklinde sıralanmaktadır. Ayrıca, bir örgün eğitim kurumuna devam edemeyecek ve düzenli sağlık kontrolü gerektiren çocuklar için açılan hastane sınıfları ile ev dışında eğitimini sürdüremeyecek çocuklar için yapılan evde eğitim de özel gereksinimli öğrenciler için var olan eğitim ortamlarıdır (Henly, Ramsey ve Algozzine, 2006).

Eşitlik, özgürlük ve adalet kavramları toplumda yaygınlaştıkça, özel gereksinimli öğrenciler ve aileleri dışlanmaktan ve ayrı okullarda eğitim görmekten daha bütünleştirici ve katılımcı ortamlara yerleştirilmeleri yeğlenmeye başlanmıştır. Son yasal düzenlemeler ve mahkeme kararları özel gereksinimli öğrencilerin en az kısıtlayıcı çevrede parasız, uygun eğitim almalarını öngörmektedir (Akçamete ve diğ., 2009). Bu noktada özel gereksinimli öğrencilerin eğitim ortamıyla ilgili olarak “en az kısıtlayıcı eğitim ortamı” kavramı karşımıza çıkmaktadır.

1.2.1. En Az Kısıtlayıcı Eğitim Ortamı

En az kısıtlayıcı eğitim ortamı, bir öğrencinin ailesi ve akranlarıyla en fazla birlikte olabileceği ve aynı zamanda eğitim gereksinimlerinin en iyi şekilde karşılanabileceği eğitim ortamıdır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2007). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde (2006) ise en az kısıtlayıcı ortam, “en az sınırlandırılmış ortam” adı altında; “Özel eğitime ihtiyacı olan bireyin; toplumla bütünleşmesini sağlamaya yönelik sosyal, özbakım, dil ve iletişim alanlarındaki davranışlar ile düzeyine uygun akademik ve mesleki bilgi ve becerileri kazandırmak amacıyla destek eğitim hizmetlerinin de verildiği ve mümkün olduğunca yetersizliği olmayan akranlarıyla bir arada olmasını sağlayan en uygun eğitim ortamı” şeklinde tanımlanmıştır.

En az kısıtlayıcı eğitim ortamı, öğrencilerin özelliklerine ve gereksinimlerine göre bireysellik gösterebilmektedir. Bir birey için en az kısıtlayıcı eğitim ortamı sayılabilecek bir ortam, bir diğer birey için daha kısıtlayıcı olma özelliği gösterebilmektedir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2007). Dolayısıyla, öğrenci için en az kısıtlayıcı eğitim ortamına karar verirken yalnızca yetersizliğin düzeyine bakılması yeterli değildir, aynı zamanda öğrencinin duygusal ve davranışsal özellikleri, ailenin özellikleri ve içerisinde bulunulan çevrenin özellikleri de göz önünde bulundurulmalıdır (Eripek, 2012).

Özel gereksinimli öğrencilerin eğitim alabilecekleri ortamlar, en az kısıtlayıcı olandan en fazla kısıtlayıcı olana doğru şu şekilde sıralanabilmektedir: (a) Tam zamanlı genel eğitim sınıfı, (b) öğretmene danışmanlık sağlandığı tam zamanlı genel eğitim sınıfı, (c) sınıf içerisinde uzmanın öğretime katıldığı tam zamanlı genel eğitim sınıfı, (d) yarı

zamanlı genel eğitim sınıfı ve yarı zamanlı destek ya da gezici hizmetler, (e) yarı zamanlı genel eğitim sınıfı ve yarı zamanlı özel eğitim sınıfı, (f) tam zamanlı özel eğitim sınıfı ve okuldaki öğrenciler ile sosyal kaynaştırma, (g) tam zamanlı özel eğitim sınıfı, (h) tam zamanlı özel eğitim okulu, (ı) tam zamanlı yatılı eğitim kurumu ve (i) ev ya da hastane (Eripek, 2012). Tüm özel gereksinimli öğrencilerin gereksinimleri dikkate alındığında ise; çoğu için en az kısıtlayıcı eğitim ortamının kaynaştırma olduğu ifade edilmektedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2008).

1.3. Kaynaştırma

Kaynaştırma kavramı, farklı disiplin alanlarından kişilerce pek çok farklı şekilde tanımlanmıştır. Bir tanıma göre kaynaştırma; özel gereksinimli öğrencilerin aynı yaştaki akranlarıyla birlikte, sınıf öğretmenine ve/veya engelli öğrenciye destek özel eğitim hizmetleri sağlanması koşuluyla engelli öğrencilerin genel eğitim sınıflarında eğitilmesidir (Kırcaali-İftar,1992; aktaran, Sucuoğlu ve Kargın, 2008). Diğer bir tanıma göre ise; özel gereksinimli öğrencilerin ailedeki diğer kardeşleri ve akranlarıyla aynı okula gitmesi, aynı yaştaki akranlarıyla aynı sınıfta bulunması, öğrenci ve/veya öğretmene gereksinim duydukları destek özel eğitim hizmetlerinin sağlanması kaynaştırma olarak ifade edilmektedir (York ve Tundidor,1995; aktaran, Sucuoğlu ve Kargın, 2008). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (2000) ise kaynaştırma, “Özel eğitim gerektiren bireylerin, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim ve öğretimlerini resmi ve özel okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamalarıdır.” şeklinde tanımlanmıştır. Tanımlardan da anlaşılacağı gibi kaynaştırma; öğrencilerin yetersizliği olmayan yaşlarıyla aynı sınıfa yerleştirilmesi olan fiziksel kaynaştırmayı, öğrencilerin yaşlarıyla ve yetişkinlerle ilişkilerinin desteklenmesi olan sosyal kaynaştırmayı ve öğrencilerin önceden belirlenmiş program standartlarına göre değil gereksinimlerine dayalı olarak öğretimi olan eğitimsel kaynaştırmayı içermektedir (Eripek, 2012).

Günümüzde kaynaştırma eğitimi, özel eğitim okulları ve özel eğitim sınıflarıyla kıyaslandığında daha fazla tercih edilen bir eğitim düzenlemesidir. Bunun çeşitli nedenleri vardır. Örneğin, genel eğitim sınıfında akranlarıyla birlikte eğitim gören özel

gereksinimli öğrencilerin sosyal ve akademik yönden daha fazla yarar sağlayacakları düşünülmektedir (Akçamete ve diğ., 2009). Yapılan bazı araştırmalarda akranlarıyla birlikte eğitim gören özel gereksinimli öğrencilerin, daha fazla iletişime girdikleri, daha fazla sosyal destek aldıkları ve daha uzun süreli arkadaşlıklar kurdukları ifade edilmektedir (Salend, 1998). Kaynaştırmanın daha fazla kabul görmesinin bir diğer nedeni ise, genel eğitim sınıfında öğrenim gören özel gereksinimli öğrencilerin akademik olarak daha hızlı gelişim göstermeleridir. Tüm bunların yanında, kaynaştırmanın yalnızca özel gereksinimli öğrencilere değil aynı zamanda normal gelişim gösteren akranlarına da katkı sağlaması; kaynaştırma ile normal gelişim gösteren öğrencilerin, bireysel farklılıkları anlama, farklılıklara karşı saygı duyma, farklı özellikteki bireylerle arkadaşlık etme ve onları anlama gibi davranışları kazandırması kaynaştırmayı daha fazla tercih edilen bir eğitim düzenlemesi yapmıştır. Son olarak, kaynaştırma düşüncesinin benimsenmesine etki eden bir diğer faktör de özel gereksinimli öğrencilerin aileleridir. Pek çok özel gereksinimli öğrenci ailesi çocuklarının ailedeki diğer kardeşleri ve aynı mahallede oturan akranlarıyla aynı okulda ve aynı sınıfta eğitim görmesini istemektedir. Bu sayede kendilerini ve çocuklarını toplumdan daha az soyutlanmış hissetmektedirler (Akçamete ve diğ., 2009).

1.3.1. Kaynaştırma Uygulamasının Yasal Dayanakları İle Tarihsel Gelişimi

Kaynaştırma, 1960'lı yıllarda tüm çocuklara eşit eğitim fırsatları sağlanması gerektiği görüşünden yola çıkan bir felsefe olarak başlamıştır. Bu felsefi görüş sonucunda, özel gereksinimli çocuklar genel eğitim sınıflarına yerleştirilmeye başlanmıştır.

Kaynaştırma, ilk olarak 1975 yılında ABD'de yürürlüğe giren P.L. 94-142 Tüm Engelliler İçin Eğitim Yasası'nda kabul edilmiş ve diğer ülkelerde de kısa sürede benimsenmiştir. Türkiye'ye bakıldığında ise, 1983 yılında yürürlüğe giren 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu ile kaynaştırma uygulaması yasal olarak benimsenmiştir. Bu kanunun 4. maddesinde “Durumları ve özellikleri uygun olan özel eğitime muhtaç çocukların, normal çocukların eğitimleri için açılmış olan okul ve eğitim kurumlarında, normal akranları arasında eğitilmeleri için gerekli tedbirler alınır.” hükmü yer almaktadır. Ancak, “durumları ve özellikleri uygun olan” ifadesiyle hangi

öğrencilerin kastedildiği ve alınabilecek gerekli tedbirlerin neler olacağı belirgin değildir.

30.05.1997 tarihli KHK/573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 12. maddesinde ise, uygulamada daha ayrıntıya yer verildiği görülmektedir. 12. maddede “Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitimleri, hazırlanan bireysel eğitim planları doğrultusunda akranları ile birlikte her tür ve kademedeki okul ve kurumlarda uygun yöntem ve teknikler kullanılarak sürdürülür.” kararı yer almakta, ayrıca 14. maddede kaynaştırma ile birlikte sürdürülmesi gereken bir hizmet olan ve ilk kez mevzuata girmiş olan “özel eğitim desteği” ile ilgili şu kararlar bulunmaktadır: “Özel eğitim gerektiren bireylere, her tür ve kademedeki eğitim ortamlarında devam ettiği eğitim programlarının amaçlarını gerçekleştirmek üzere özel eğitim desteği verilir. Bu amaçla bireysel ve grupla eğitim imkânları sağlanır. Herhangi bir eğitim kurumuna devam edecek durumda olmayan zorunlu eğitim çağındaki özel eğitim gerektiren bireylere, yetersizlikten etkilenme düzeyine bakılmaksızın temel yaşam becerilerini geliştirme ve öğrenme ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik eğitim programları uygulanır.” Ancak, 14. maddede “destek hizmet”in ilk kez mevzuatta yer almasına rağmen, daha sonra yapılan çalışmalara bakıldığında, uygulamaya yönelik herhangi bir işlemin yapılmadığı görülmektedir (*Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 1997: madde12,14*).

Ocak 2000’de yürürlüğe konulan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ise, kaynaştırmayla ilgili daha açık ifadeler ve uygulamaya yönelik hükümlere yer vermiştir. Yönetmelikte (Madde 67) kaynaştırmanın tanımı, “Kaynaştırma; özel eğitim gerektiren bireylerin yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim ve öğretimlerini resmi ve özel okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan, destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamalarıdır.” şeklinde yer almıştır (s. 46).

Yönetmelikte ilgili maddelerde de görüldüğü gibi, kaynaştırmayla ilgili yasal boyut incelendiğinde artık neredeyse eksik olan bir nokta yok gibi görünmektedir. Bundan

sonra hızla yapılması gereken ise; yasal sorumlulukların, ilgili hükümlerin uygulanması ve yerine getirilmesidir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2007; Batu, Çolak ve Odluyurt, 2014).

1.3.2. Kaynaştırma Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar

Günümüzde özel gereksinimli öğrencilerin, genel eğitim sınıflarında akranlarıyla birlikte eğitim almaları giderek daha da fazla kabul edilmekte, ancak uygulamada çeşitli sorunlarla karşılaşılmaktadır. Bu engeller; olumsuz öğretmen tutumları, uygun personel ve destek hizmetlerin olmayışı, genel ve özel eğitimin farklı algılanışı ve fiziksel çevrenin yetersizliğidir (Kargın, 2008). Bu engellere ilişkin açıklamalar izleyen bölümde yer almaktadır.

1.3.2.1. Olumsuz Öğretmen Tutumları

Kaynaştırmanın en önemli engellerinden birisi olumsuz öğretmen tutumlarıdır. Kaynaştırmaya ilişkin olumsuz görüşlere sahip olan öğretmenler, bu sistemin engelli olmayan çocukların gelişimini olumsuz olarak etkileyeceğini ve özel gereksinimli öğrencilerin akademik ve sosyal yönden yararlanamayacaklarını ifade etmişlerdir (Salend, 2001). Öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırılmasına ilişkin olumsuz tutumları, destek eğitim hizmetlerinin yetersizliğinden, sınıftaki öğrenci sayısının fazla oluşundan, özel gereksinimli öğrencilerle yetersiz ve olumsuz deneyimlerden ve özel gereksinimli öğrencilerin davranışlarını yönlendirme, uygun öğretim programını hazırlama ve uygulama konularında yeterli donanıma sahip olmamalarından kaynaklanmaktadır (Salend, 2001; Scruggs ve Mastropieri, 1995). Okuldaki öğretmenlerin kaynaştırma öncesinde özel gereksinimli öğrencilerin özellikleri, davranışları, gereksinimleri ve öğrenme stilleri konusunda eğitim almış olmaları halinde ise, öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerin sergilediği problem davranışları ve bu davranışları ortaya çıkaran ya da artıran faktörleri anlamasını ve bu davranışları önleyebilmek için düzenlemeler yapmasını kolaylaştıracaktır. Tüm bunların yanında, öğretmenlerin gereksinim duydukları desteğin düzenli ve sürekli olarak almalarının sağlanması; öğretmenlere sınıfta, öğretimde ve materyallerde gerekli uyarlamaları yapabilmek için okul müdürleri tarafından zaman verilmesi; özel gereksinimli öğrencilerin buldukları sınıfların mevcutlarının az olması ve bu sınıflarda öğretimin sorumluluğunu paylaşacak yardımcı öğretmen ya da gönüllülerin

bulunması özel gereksinimli öğrencilerin gerektiği zaman bireysel eğitim almasını ve davranışlarının kontrol edilmesini sağlayarak öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin olumsuz görüşlere sahip olmalarının önüne geçebileceği düşünülmektedir (Diken ve Sucuoğlu, 1999; Kayaoğlu, 1999; Batu, 2000; Sucuoğlu ve Kargın, 2008, Bozarslan ve Batu, 2014).

Öğretmenlerin özellikle öğrencilerin ilgi ve meraklarını temel alması, özel gereksinimli öğrencilerin motivasyonunu ve öğretim sürecine katılımlarını artırabilmektedir. Diğer taraftan, öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerle ilişkilerinin kalitesi ile özel gereksinimli öğrencilerin eğitimsel ve sosyal başarısı arasında yüksek derecede ilişki olduğu vurgulanmaktadır. Yani, öğretmenin öğrenciyle kaliteli bir ilişkisi varsa özel gereksinimli öğrencinin hem sosyal hem de eğitimsel performansı artmaktadır. Bu nedenlerle öğretmenin kaynaştırmanın başarısını etkileyen temel faktör olduğu, diğer öğrencilerin özel gereksinimli akranlarını kabul etmelerinde sosyal bir rol modeli olarak kabul edilebileceği açıklanmaktadır. Dolayısıyla, öğretmenlerin kaynaştırma konusunda olumlu ve iyimser düşüncelerinin olması ve özel gereksinimli öğrencilerin başarılı olması için ellerinden gelen her şeyi yapma konusunda istekli olmaları kaynaştırmanın başarısını doğrudan etkilemektedir (Bozarslan ve Batu, 2014; Tohum Otizm Vakfı Eğitim Portalı, 2015).

1.3.2.2. Uygun Personel ve Destek Hizmetlerin Olmaması

Kaynaştırma, gerekli durumlarda öğretmene ve/veya özel gereksinimli öğrenciye destek hizmetlerin sağlanmasını gerektirmektedir (Kargın, 2008). Destek eğitim hizmetleri; kaynaştırılan özel gereksinimli olan ve olmayan öğrencilere veya kaynaştırma sınıfı öğretmenine sağlanan özel eğitim hizmetleridir (Lewis ve Doorlag, 1999; Kırcaali-İftar, 1992). Kaynaştırma destek hizmetleri ise; özel gereksinimli öğrenciyi bulunduğu sınıftan ayırmadan sağlanan destek hizmetler ve özel gereksinimli öğrencinin sınıf dışında aldığı destek hizmetler olarak ikiye ayrılmaktadır. Özel gereksinimli öğrenci sınıftan ayrılmadan sağlanan destek hizmetler; danışman yardımcı genel eğitim sınıfını, özel eğitim öğretmeni yardımcı ile genel eğitim sınıfını ve yardımcı öğretmen ile genel eğitim sınıfını kapsamakta, özel gereksinimli öğrencinin sınıf dışında aldığı destek hizmetler ise; kaynak oda ve gezici özel eğitim öğretmeni destek türlerini

kapsamaktadır (Özokçu, 2012). Ancak, ülkemizde genel eğitim okullarında sınıf öğretmenine; özel gereksinimli öğrencinin belirlenmesinde, değerlendirilmesinde, bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanmasında ve öğretimin planlanıp uygulanmasında yardım edecek destek hizmetler bulunmamaktadır. Dolayısıyla, ihtiyaç duyulan destek hizmetin sağlanmaması durumunda kaynaştırmadan yarar sağlamak mümkün olmamaktadır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2007; Kargın, 2008).

1.3.2.3. Genel ve Özel Eğitimin Farklı Algulanışı

Temelde genel ve özel eğitim arasında, eğitim programını planlama ve uygulama bakımından büyük farklılıklar bulunmamaktadır. Ancak, öğretmen yetiştiren programların içerikleri incelendiğinde, özel eğitim ve kaynaştırmaya yönelik bireyselleştirilmiş eğitim programları hazırlamaya ilişkin derslerin bulunmadığı dikkat çekmektedir. Bu durum uygulamada sıkıntı yaratmakta ve sınıflarında özel gereksinimli öğrenci bulunan öğretmenlerin bilgi eksiklikleri hizmet içi eğitim programlarıyla giderilmeye çalışılmaktadır (Kargın, 2008). Nitekim alanda yapılan araştırmalarda, genel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenler, kendilerini özel gereksinimli öğrenciler için hazırlıksız hissettiklerini ve iş birliği için de çok az zamanlarının olduğunu belirtmişlerdir (Kargın, 2004; Sucuoğlu ve Kargın, 2006). Uygulamada yaşanan bu sıkıntıları ortadan kaldırmak için ise, tüm öğretmenlerin mesleki eğitimleri sırasında özel gereksinimli öğrenciler ve bu öğrencilerin kaynaştırma ortamında eğitilmelerine yönelik kuramsal ve uygulamalı dersler almaları gerekmektedir (Özokçu, 2012).

1.3.2.4. Fiziksel Çevrenin Yetersizliği

Özel gereksinimli bireyler sahip oldukları özelliklere göre özel olarak düzenlenmiş çevreye gereksinim duymaktadırlar. Ancak; dik merdivenler, dar koridorlar, yetersiz ışıklandırma, uygun olmayan tuvaletler, ulaşılması güç kantinler, sesi gereğinden fazla geçiren duvarlar, yankı yapan yüksek tavanlar ve yüksekliği iyi ayarlanmamış yazı tahtaları gibi unsurlar özel gereksinimli öğrenciler için kaynaştırmaya engel oluşturmaktadır (Pivik, McComas, Laflamme, 2002; Özokçu, 2012; Batu, Çolak, Odluyurt, 2014).

Başarılı bir kaynaştırma uygulaması için, engel oluşturan tüm bu unsurların doğru şekilde düzenlenmesinin yanında; özel gereksinimli öğrencilerin başarılı olabilmesi için sınıf içinde yapılması gereken bazı uyarlamalara da ihtiyaç vardır. Bu uyarlamalara aşağıda yer verilmiştir.

1.3.3. Kaynaştırma Uygulamalarında Öğretimsel Uyarlamalar

Uyarlama, mevcut programı izlemekte güçlük çeken öğrenciler için yapılan düzenleme ya da değişikliktir. Başka bir deyişle, program hedeflerini tam karşılayamayan öğrenciler için hedeflerin ve bu hedefleri gerçekleştirmeye yarayacak öğretim süreçlerinin, materyallerin ve değerlendirme araçlarının öğrencilerin gelişim düzeyine uygun olarak düzenlenmesidir (Kargın, 2013). Sınıf içinde yapılacak uyarlamaların temel amacı, öğrencilerin sınıf etkinliklerine en üst düzeyde katılımını sağlamaktır. Dolayısıyla, öğretimde uyarlama; akranlarından farklı eğitim gereksinimleri olan öğrencilerin sınıf içinde gerçekleştirilen etkinliklere katılımını artırmak için çeşitli düzenlemelerin ya da değişikliklerin yapılmasıdır. Bu değişiklikler; (a) sınıfın düzenlenmesinde, (b) öğrenci gruplarının oluşturulmasında, (c) öğretim materyalleri ve yöntemlerinde yapılan değişikliklerdir (Friend ve Bursuck, 2002). Ne tür uyarlamaların yapılacağına karar vermek için ise, öğrenci gereksinimleri dikkate alınmalı; özel gereksinimli öğrenci ve normal gelişim gösteren akranlar arasındaki farklılıkları en aza indiren, özel gereksinimli öğrencinin bir başkasının yardımına gerek duymadan etkinliklere katılmasını sağlayan uyarlamalar tercih edilmelidir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005; Batu, Çolak ve Odluyurt, 2014).

1.3.3.1. Sınıfın Düzenlenmesi

Sınıfın düzenlenmesi, özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim sınıfında eğitimlerini sürdürebilmesi için; sınıf ortamının fiziksel olarak düzenlenmesini, sınıf kurallarının ve işleyişin oluşturulmasını, olumlu sınıf ikliminin yaratılmasını ve zamanın etkili kullanılmasını içermektedir (Kargın, 2008, s. 169). Burada amaç; sınıfın fiziksel ve psikolojik olarak, tüm öğrencilerin gereksinimine cevap verecek bir niteliğe sahip olmasını sağlamaktır (Kargın, 2013, s. 142). Bu düzenlemelere aşağıda yer verilmektedir.

- a) **Sınıfın fiziksel çevresinde yapılan uyarlamalar:** Öğrenme fiziksel bir çevre içinde gerçekleştirilir ve fiziksel çevrenin özelliklerinden etkilenir. Sınıfın ısı, ışık miktarı, rengi, gürültü düzeyi, büyüklüğü, ulaşılabilirliği, oturma düzeni ve uyaran miktarı öğrencilerin öğrenmelerini olumlu şekilde etkileyecek bir biçimde düzenlenmelidir (Kargın, 2013, s. 142; Batu, Çolak ve Odluyurt, 2014).
- b) **Sınıf kurallarının oluşturulması:** Her sınıfın fiziksel özelliklerine ve öğrenci özelliklerine bağlı olarak oluşturulması gereken sınıf kuralları vardır. Kurallar sınıf içinde değişik etkinlikler süresince öğrencilerin nasıl davranmaları gerektiğini belirler. Kuralların sınıftaki tüm öğrencilerin katılımıyla açık ve net bir şekilde belirlendiği ve tüm öğrencilerin her kuralın ne anlama geldiğini öğrendiği bir sınıfta, daha az karmaşa ve problem davranış ortaya çıkması beklenmektedir (Kargın, 2008, s. 174; Tavis, 2009).
- c) **Sınıf işleyişinin düzenlenmesi:** Sınıfın genel işleyişinin düzenlenmesi, bir okul gününde nelerin yapılacağı planlanması ve bu planlama yapılırken özel gereksinimli öğrenci için de BEP’te yer alan hedef davranışların hangi etkinliklerde gerçekleştirileceğinin belirlenmesi ve bunların günün başında öğrencilere açıklanmasıdır. Bunun için günlük akış planı hazırlanabilmektedir. Günlük akış planı, yönergeleri izlemekte güçlük çeken, sözel yönergeleri anlayamayan ya da unutan bir öğrencinin derse katılımını desteklemektedir (Kargın, 2013, s. 150; Smith ve Robinson, 2006).
- d) **Sınıf ikliminin düzenlenmesi:** Sınıf iklimi, sınıftaki tüm öğrencilerin ve öğretmenin birbirlerine karşı gösterdiği tavır ve davranışlardır. Olumlu sınıf ikliminin oluşturulduğu bir sınıfta öğrenciler birbirlerini kabul ederler, birbirlerinin yetersizliklerinden daha çok yeterli ve güçlü oldukları alanlara odaklanırlar. Bunun için, öğretmenler öğrencilere model olmalı, sınıftaki her öğrencinin sınıfın önemli bir üyesi olduğunu kabul etmeli, tüm öğrencileri kabul edici davranışlar sergilemeli, özel gereksinimli öğrencilerin yetersizliklerinden çok güçlü yanlarına odaklanmalı ve sınıf içinde yarışmacı etkinliklerden daha çok tüm öğrencilerin kendi hızlarında

ilerlemesine olanak veren etkinlikler planlamalıdır (Kargın, 2013, s. 174; Friend ve Bursuck, 2002; Kargın, 2014).

1.3.3.2. Öğrenci Gruplarının Oluşturulması

Bir sınıfta bulunan öğrenciler farklı öğrenme özelliklerine sahiptir. Bazı öğrenciler bir konuyu bir tekrarla kavrarırken, diğerleri daha fazla tekrara gereksinim duyabilirler. Özel gereksinimli bir öğrencinin sınıfta bulunması durumunda ise öğrencilerin öğrenme hızları arasındaki farklılık daha da belirgin hale gelir. Bu durumda bir sınıfta farklı grupların oluşturulması gerekliliği ortaya çıkar (Kargın, 2008, s. 178). Oluşturulacak olan bu gruplar öğrencilerin eğitimsel düzeylerine, öğrenme yeteneklerine, öğrenme hızlarına, öğrenme biçimlerine göre benzer ya da farklı özellikteki öğrencileri bir araya getirerek oluşturulacağı gibi, sınıf içinde kullanılan öğrenme yöntemine göre de büyük ve küçük grup öğretimi şeklinde yapılabilir (Wood, 1998; Gearheart, Weishahn ve Gearheart, 1996).

1.3.3.3. Öğretim Materyallerinin Seçimi

Özel gereksinimli öğrencilerin öğrenmelerini desteklemek üzere kullanılan öğretim materyalleri; ders kitapları, öğretmen yapımı araçlar, modeller ve teknolojik araçlardır. Ders kitapları çoğunlukla konuyu basitten karmaşığa doğru sıralamaktadır. Ancak özel gereksinimli öğrenciler bir beceriyi kazanmak için daha fazla basamaklandırmaya ve her basamağa ilişkin daha fazla alıştırmaya gereksinim duyabilmektedir. Ayrıca, bazı özel gereksinimli öğrenciler daha büyük harflerle yazılmış yazılara ihtiyaç duyabilmektedirler (Kargın, 2008; Batu, Çolak ve Odluyurt, 2014).

1.3.3.4. Öğretim Yöntemlerinin Uyarlanması

Özel gereksinimli öğrenciler öğretim sürecinde birçok problemle karşılaşabilmektedir. Gelişimsel özellikleri ya da bu özelliklere bağlı diğer özellikleri nedeniyle ortaya çıkabilen bu problemler; öğrenme hızının yavaş olması, çok fazla sayıda hata yapmaları, doğru tepkilerinin az olması gibi çeşitlilik gösterebilir. Tüm bunlara bağlı olarak, özel gereksinimli öğrencinin gereksinimlerinin karşılanabilmesi, sınıf ortamında akranlarıyla birlikte, ama kendi hızında öğrenebilmesi için ilk olarak öğrencinin performansının, yani neleri bilip neleri bilmediğinin uygun yöntemlerle değerlendirilmesi ve hemen

ardından değerlendirme sonuçlarını temel alarak, öğrenci için öğretimsel uyarlamaların yapılması gerekmektedir. Öğretimsel uyarlamalar; öğretmenin, sınıftaki tüm öğrencilerin kendi hızlarında öğrenebilmeleri için, öğretim materyali, öğretimin hızı, öğretim yapılan dersin içeriği, verdiği ödevler ile sınavlarda yapabileceği düzenlemeler ve değişikliklerdir. Tüm bu düzenleme ve değişiklikler şu alt başlıklar altında toplanmıştır: (a) öğretim sürecinde uyarlamalar yapmak, (b) öğretim yönteminde uyarlamalar yapmak ve çalışma grupları oluşturmak, (c) dersin içeriğinde uyarlama ve değişiklikler yapmak, (d) sınavlarda uyarlama ve değişiklikler yapmak (Sucuoğlu, 2006, s. 34, Kargın, 2008; Batu, Çolak, Odluyurt, 2014).

1.3.3.4.1. Öğretim sürecinde uyarlamalar yapmak

Öğretim sürecinde yapılabilecek uyarlamalar şu alt başlıklar altında ele alınabilir:

a) Ön koşul becerileri öğretmek: Öğrenci, bir beceri için gerekli olan ön koşul becerilere sahip değilse, sınıf ortamında öğretilen becerileri öğrenemeyecektir. Bu nedenle, öğretmen yeni bir beceri öğretmeye başlamadan önce, öğrencinin o beceriyi öğrenebilmesi için gerekli olan ön koşul becerileri bilip bilmediğini değerlendirmeli ve eğer bilmiyorsa öğretime öncelikle ön koşul becerileri öğreterek başlamalıdır (Sucuoğlu, 2006, s. 34; Eripek ve Vuran, 2009).

b) Öğretim sırasında verilen yönergelerde değişiklik yapmak: Öğretmen yönerge verirken; öğrencinin dikkatini verdiğiinden emin olmalı, kısa anlaşılır cümleler kurarak gereksiz sözcüklerden kaçınmalı, bir defada tek bir yönerge vermeli, yönergeyi tekrar etmesi gerekiyorsa aynı sözcükleri kullanarak tekrar etmeli, gerekiyorsa görsel ipuçları kullanmalı ve verilen yönergeye ilişkin bir örnek vermeye çalışmalıdır (Sucuoğlu, 2006, s. 36).

c) Öğretimde yardım ve ipuçlarını kullanmak: Fiziksel, sözel, görsel olarak kullanılan yardımlar öğrencinin başarılı olmasını sağlamaktadır. Örneğin; noktalama işaretini fark etmeyen bir öğrenci için, öğretmenin noktalama işaretini kırmızı ile yazması öğrencinin bu işareti fark etmesini kolaylaştıracaktır (Sucuoğlu, 2006, s. 37; Eripek ve Vuran, 2009; Westwood, 2001).

d) Yaygın olarak yapılan hatalara ilişkin tekrar öğretim yapmak: Sınıfta, bir derse ilişkin bazı hatalar tutarlı olarak tekrar ediliyorsa, öğretmenin öncelikle hatalı olan beceriye ilişkin tekrar öğretim yapması gerekmektedir. Ancak, bir öğrenci birkaç kez öğretilmesine karşın aynı hataları tekrarlıyorsa, öğretim durdurulmalı ve öğretilen beceri değiştirilmelidir (Westwood, 2001).

e) Sınıftaki bütün öğrencilere öğrenme fırsatları vermek: Öğretmen bir derste herhangi bir öğrenciye kaç öğrenme fırsatı veriyorsa, özel gereksinimli öğrenciye de aynı sayıda öğrenme fırsatı vermeyi hedeflemelidir. Çünkü sınıf ortamında akranlarıyla benzer sayıda öğrenme fırsatı elde eden ve doğru tepkileri ödüllendirilen öğrencinin hem öğrenmek için isteği hem de doğru tepkilerinin sayısı artacaktır (Sucuoğlu, 2006, s. 39; Batu, Çolak, Odluyurt, 2014).

f) Öğretimin hızını değiştirmek: Derslerdeki öğretimin hızı bazı öğrenciler için yavaş, bazı öğrenciler için hızlı olabilir. Özel gereksinimli olan öğrenciler için ise öğretimin hızı yavaşlatılarak öğretilecek beceri ya da kavram küçük basamaklara ayrılır ve daha az sayıda beceri öğretimi hedeflenirse, öğrenme gerçekleşecektir (Batu, Çolak, Odluyurt, 2014).

g) Uygun öğretim materyalleri seçmek ve materyallerde uyarlamalar yapmak: Özel gereksinimli öğrencilerin gereksinimlerine uygun materyallerin kullanılması amacıyla, öğretmen sınıftaki öğrencilerin özelliklerini bilerek, kitaplarda yer alan alıştırmaları çocukların özelliklerine göre uyarlamalı, bazı çocuklar için farklı alıştırmalar hazırlamalı, öğretimi olabildiği kadar fazla materyal kullanarak desteklemeli, materyalleri seçerken hem üzerinde çalışılan konu ya da beceriye hem de öğrencinin gelişimsel düzeyine uygun olmasına dikkat etmeli ve materyalleri sadece öğretmen değil öğrenciler de kullanmalıdır (Sucuoğlu, 2006, s. 41; Kargın, 2013; Westwood, 2001).

1.3.3.4.2. Öğretim yönteminde uyarlamalar yapmak ve çalışma grupları oluşturmak

Model olma, yardım etme, örnek yapma, alıştırmalar yapma, keşfetme, deneyler yapma, geziler, küçük grup çalışmaları, sınıf tartışmaları, bilgisayar destekli öğretim, soru-yanıt, eğitimsel oyunlar, olumlu ve olumsuz örneklerin gösterilmesi, geri bildirim verme gibi yöntemler hem özel gereksinimli hem de normal öğrencilerin öğretim sürecinde yaygın olarak kullanılan öğretim yöntemleridir (Sucuoğlu, 2006). Ancak, öğretmen sınıfta bu öğretim yöntemlerinden birini ya da birkaçını kullanmasına rağmen öğrencinin hedef becerilerinde hiçbir gelişme olmuyorsa, bu durumda öğretmen farklı öğretim yöntemlerini öğrenmek ve bu yöntemleri öğretim sürecinde kullanmak zorundadır. Genellikle beceri analizi, zincirleme, biçimlendirme, yardım ve ipucu kullanma ve yanlışsız öğretim yöntemleri gibi teknikler, öğretmenin kullanması gereken temel uygulamalı davranış analizi teknikleridir. Tüm bunların yanında, en etkili yöntemlerden birisi, sınıfta öğrencileri küçük gruplara ayırarak, farklı gruplarla farklı düzeyde öğretim yapmaktır. Yapılan gruplama, öğrencilerin yeteneklerine, gelişimsel ya da eğitimsel düzeylerine, öğrenme hızlarına veya öğrenme stillerine göre yapılabilir. Aynı zamanda bu noktada, akran öğretimi de öğrencilerin akademik ve sosyal becerilerinin artması ve olumlu akran iletişimi kurabilmesi açısından çok yararlı olan bir yöntemdir (Wood, 2002; Sucuoğlu, 2006; Kargın, 2014).

1.3.3.4.3. Dersin içeriğinde uyarılama ve değişiklikler yapmak

Öğretim etkinlikleri ve materyallerde, öğretim yönteminde yapılan tüm uyarlamalar ve değişikliklere rağmen öğrenci, ders içeriğini öğrenmede zorlanıyorsa, öğrenme gerçekleşmiyorsa, öğrencinin performansı ile akranlarının performansı arasındaki fark çok fazla ise; bu öğrenciye öğretilecek kavram, bilgi ve becerilerin özel amaçlar olarak belirlenmesi gerekmektedir. Özel öğretimsel amaçlar genellikle öğrencinin gereksinimleri, becerileri, ilgileri ve yeterlikleri göz önünde bulundurularak ya tüm sınıfla benzer fakat daha kolay amaçlar oluşturularak ya da ön koşul beceriler arasından seçilerek belirlenmektedir (Wood, 2002, s. 366).

1.3.3.4.4. Sınavlarda uyarılama ve değişiklikler yapmak

Özel gereksinimli öğrencilerin öğretim sürecinde ne kadar geliştiğini, neler öğrendiğini görebilmek ve öğrencinin başarısını gerçekçi olarak değerlendirebilmek için sınavlarda uyarılama ve düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Sınav sırasında yapılacak uyarlamalar içinde en önemlileri sınav süresini ya da zamanını ve sınav ortamını öğrencinin özelliklerine göre uyarlamaktır. Bazı öğrenciler yetersizlikleri nedeniyle sınavlarda daha fazla zamana gereksinim duyabilmekte ya da sınav süresi onlara çok uzun gelebilmektedir. Yine bazı öğrenciler için sınav ortamını değiştirmek gerekebilmektedir. Tüm bunların yanında, öğrencilerin okuma düzeylerine bağlı olarak sınav sorularının büyük puntolarla yazılması, satır aralıklarının daha geniş bırakılması, her sayfada az sayıda soru bulunması, yanıtlar için daha fazla yer bırakılması, sınav sorularının açık ve anlaşılır olması, kolay yanıtlanabilecek kısa cevaplı soruların sorulması gibi sınavın formatında da bazı uyarılama ve değişiklikler yapılabilir (Sucuoğlu, 2006, s. 52; Wood, 2002, Kargın, 2014).

Belirtilen tüm bu uyarlamaların diğer derslerde olduğu gibi 2013-2014 eğitim öğretim yılı ile birlikte okullarda 2. sınıftan itibaren zorunlu olarak okutulmaya başlayan İngilizce derslerinde de uygulanması gerekmektedir. Aşağıda yabancı dil eğitim sürecinden ayrıntılı olarak bahsedilmiştir.

1.4. Yabancı Dil Öğretimi

Dünyadaki her insan toplumunun, yazılı olmasa bile, bir sözlü dili bulunmaktadır. Sözlü dili olmayan hiç bir topluluk olmadığı halde, ikinci bir anadili olan toplulukların sayısı da hemen hemen hiç yoktur. Dolayısıyla, bir insanın öğreneceği herhangi bir yabancı dil, ikinci dil olma durumundadır. Yabancı dil öğretimi konusunun ise; bütün dünyada bugün bile tümüyle çözülmemiş olduğu bilinmektedir. Bunun nedenlerinden birisi, yabancı dilin anadile karşı çıkan bir ikinci davranış düzeni olmasıdır. İnsandaki dil yeteneği, anadili öğrenmek üzere ilk defa kullanılırken, karşıda ikinci bir “yarışmacı” dil olmadığından, ilk dili öğrenmek göreceli olarak daha kolay olmaktadır. Oysa ikinci dilin öğrenilmesine başlandığı zaman, insandaki dil yeteneğinin büyük bir parçası, artık kullanılmış veya “kapatılmış” durumdadır. Bu bakımdan ikinci dil olan yabancı dilin, birinci olan anadil ile savaşması ve onu yerinden oynatabilmesi için de, çok daha fazla

bir çaba harcaması gerekmektedir. Birinci olan anadil, ne kadar “yerleşik” bir nitelik kazanmışsa, ikinci olan yabancı dili öğrenmek de bir o kadar güçleşmektedir. Bu nedenle, küçük çocukların yabancı dil öğrenmeleri çok daha kolay olduğu halde, büyüklerin yabancı dili öğrenmeleri göreceli olarak daha zorlaşmaktadır (Başkan, 2006, s. 12; Krashen, 2003). Bu noktada, Goodz’a (1989) göre de; çok erken yaşlarda iki farklı dile maruz bırakılan çocuklar, bu her iki dilin yapılarını birbirinden ayrı tutarak kolayca öğrenmekte ve uygun ortamlarda doğru şekilde kullanabilmektedirler. Fakat; bazı çocuklar ise, ancak anadillerini öğrendikten sonra yabancı bir dili edinebilmektedirler (Tabors ve Snow, 1994). Cummins’e (1991) göre, bir çocuğun anadili akademik ve kavramsal açıdan ne kadar gelişmişse, benzer şekilde yabancı dil ediniminde de bir o kadar başarı gösterecektir. Yine Collier’ın (1987) 5,7,8 ve 11 yaşlarındaki çocukların yabancı dil edinim süresi ve başarısı üzerine yapmış olduğu bir çalışmada, pek çok kişinin beklentilerinin tam aksine, en küçük yaştaki çocukların dil ediniminde en başarılı grup olmadığı; 8 – 11 yaşlarındaki çocukların en kısa sürede ve en başarılı biçimde yabancı dili öğrendikleri görülmüştür. Bunun nedeni ise, küçük yaştaki çocukların aksanlarının ve bilişsel gelişimlerinin henüz tamamlanmamış olmasına; 8 -11 yaş grubundaki çocukların ise, anadillerinde zaten okuma yazma gibi yetenekleri edinmiş olmalarına ve anadillerinde edindikleri bu yetenek ve deneyimlerini ikinci bir yabancı dile kolayca transfer edebilmelerine bağlanmıştır. Tüm bunların yanında, anadilde kullanılan harflerin, söz diziminin, seslerin ve sözcük türlerinin yabancı dil ile benzerlik göstermesi de ikinci dilin öğrenimini çok daha kolaylaştıracağı düşünülmektedir (Wood, 2002, s. 64).

Tabors ve Snow’a (1994) göre, çocuklar ikinci bir yabancı dil öğrenirken sırasıyla dört farklı aşamadan geçmektedirler, bunlar; (a) yabancı dil kullanmalarını gerektiren ortam ya da durumlarda bile anadilini kullanmayı sürdürmeleri, (b) sessizlik dönemine girmeleri, (c) çok kısa sözcükler kullanmaları ve (d) yabancı dili yaratıcı bir şekilde kullanabilmeleridir. Bir çocuk yabancı dil kullanılan bir ortama dahil olduğunda, öncelikle onun için henüz çok yeni olan bu duruma alışmaya çalışır ve bir yandan da yeni bir dilin; yeni kelimeler, yeni gramer yapısı ve morfoloji ile yeni bir sosyal düzen gerektirdiğini anlamaya başlar. Bunun hemen ardından, bir süre sessizlik dönemine girerek çevresinde konuşulan ikinci dil ile ilgili bilgi toplamaya ve duyduğu kelimeleri

içinden sessizce tekrarlamaya başlar. Ancak, yabancı bir dili edinebilmek için sadece ona maruz kalarak kelimeleri kendi başına tekrarlamak yeterli değildir, aynı zamanda bu dili kullanan insanlarla içsel olarak konuşma isteği de duyulması gerekmektedir (Larsen-Freeman ve Long, 2014).

Yabancı dil ediniminde unutulmaması gereken bir başka nokta ise, bireysel farklılıklardır. Öğrencilerin öğrenme biçimleri, dilsel altyapıları, öğretimsel deneyimleri, anadildeki yeterlikleri, dil yetenekleri, motivasyonları ve geçmiş yaşantıları gibi faktörlerden oluşan bireysel farklılıklar, öğrencilerin yabancı dili farklı şekillerde ve hızlarda öğrenmelerini sağlar (Wood, 2002, s. 65). Yapılan bir araştırma, yabancı bir dilin ediniminin tam 7 yılda tamamlanabileceğini göstermektedir (Hakuta, 2000). Başka bir araştırmaya göre ise, yabancı dilde akademik açıdan yeterli hale gelebilmek 4–7 yıl sürerken; sadece akıcı bir dil yeterliğine sahip olmak kendi başına 3–5 yıl gibi bir zaman alabilmektedir. Hatta bazı araştırmalara göre, bu süreç 10 yıla kadar çıkabilmektedir (Garcia, 1998). Anlaşılabacağı gibi, bahsedilen bu süreçler bireysel farklılıklara ve öğrencilerin yetenek, motivasyon ve hazırbulunuşluklarına göre değişiklik gösterebilmektedir. Tam da bu noktada, öğretmenlere bazı görevler düşmektedir. Öğretmenlerin öğrencilerine karşı sabırlı olmaları, öğrencileri dil edinim sürelerine göre birbirleriyle kıyaslamamaları, öğrencilerine destek vermeden dili öğrenebileceklerini umut etmemeleri, öğrencilerini yabancı dili kullanmaları için cesaretlendirmeleri, derslerde mümkün olduğunca çok yönergelere yer vermeleri, gerektiğinde derslerde ve verilen ödevlerde değişiklikler yapmaları, hem sınıf içinde hem de sınıf dışında yabancı dilin kullanılmasını sağlayacak ek çalışmalar yapmaları, öğrencilerin risk alabileceği, hata yapmaktan ve denemekten korkmayacakları bir sınıf ortamı yaratmaları ve öğrencilerin yapmış oldukları hatalara karşı tolerans göstermeleri gerekmektedir (Wood, 2002). Çünkü unutulmamalıdır ki; tıpkı anadilde olduğu gibi yabancı dili öğrenirken de yapılan hatalar dilde gelişildiğinin bir göstergesidir (Zehler, 1994).

1.4.1. Kaynaştırma Öğrencilerine Yabancı Dil Öğretimi

Ülkemizde, 28261 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olan 6287 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun uyarınca 2013 -

2014 eğitim öğretim yılından itibaren İlkokul 2. sınıf öğrencilerine İngilizce dersleri okutulmaya başlanmıştır. Bu kanun ile birlikte, genel eğitim sınıflarında eğitim gören kaynaştırma öğrencileri de İlkokul 2. sınıftan itibaren İngilizce derslerini almaya başlamışlardır. Ancak; alıcı, işleyici, depolayıcı, geri çağırıcı ve ifade edici gibi öğrencinin yapısal karakterine bağlı olan becerilerin herhangi birinde meydana gelen sınırlılık ya da engeller kaynaştırma öğrencilerinin yabancı dil öğrenimini ya da kullanımını olumsuz yönde etkilemektedir (Claud, 1994). Bu nedenle, İngilizce derslerinde kaynaştırma öğrencilerinin bireyselleştirilmiş eğitim programlarında yer alan hedeflerine ulaşarak yabancı dil ediniminde başarılı olabilmelerini sağlamak için bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak bazı uyarılma ve düzenlemeler yapılması gerekmektedir (Kargın, 2008).

Ratleff (1989), kaynaştırma öğrencilerine yabancı dil eğitiminde üç etkene dikkat çekmiştir, bunlar; yetersizlik durumu, dil faktörü ve kültürel özelliklerdir. Kaynaştırma öğrencilerine yabancı dil öğretiminde öncelikli olarak dikkate alınması gereken en temel faktör ise, yabancı dil öğretim programının kaynaştırma öğrencisinin yetersizlik özelliğine göre hazırlanmasıdır. Çünkü yetersizliğin türü (bilişsel, duygusal, duyuşal vb.) ve derecesi (hafif, orta, ağır vb.) dikkate alınarak hazırlanan ve uygulanan öğretim programı etkili olabilecektir. Örneğin; eğer öğrencinin bilişsel işlevde bulunma düzeyi düşükse, öğretmen öğrenciye işlevsel ve yararlı olan dil yapılarını sık sık tekrarlayarak öğretmeli ve öğretim sürecinde öğrenciyi motive edip pekiştirerek dili kullanmak için bolca fırsat tanınmalıdır (Claud, 1994).

Göz önünde bulundurulması gereken bir başka nokta ise, kaynaştırma öğrencisinin anadilindeki yeterliğidir. Çalışmalar sürekli olarak, kaynaştırma öğrencilerinin yabancı dili edinim kolaylığının doğrudan doğruya anadillerindeki başarılarına bağlı olduğunu göstermektedir (Krashen ve Biber, 1998). Yine bir başka araştırma ise; daha önce anadilinde okul eğitimi almış olan kaynaştırma öğrencilerinin, hiç okul eğitimi almamış akranlarından çok daha hızlı bir şekilde yabancı dili edindiklerini ortaya koymuştur (Collier ve Thomas, 1989). Bu nedenle öğretmenler kaynaştırma öğrencilerine yabancı dil öğretimi sırasında gerekli olduğu durumlarda, Türkçe sözcük ve materyallerden faydalanmalı ve kaynaştırma öğrencilerinin ailelerini de evlerinde Türkçe konuşarak

öğrencilerinin anadilinde yetkin hale gelmelerini sağlayabilmek için cesaretlendirmelidir (Wood, 2002).

Kaynaştırma öğrencisinin kültürel özelliği de yabancı dil edinimini etkileyen bir başka faktördür. Örneğin, okuduğunu anlama çalışmasında kullanılan bir metin eğer öğrencinin kültürel özelliğiyle ve önceden aklında oluşturmuş olduğu şemalarıyla uyum gösteriyorsa, öğrenci konuyu anlayacaktır, ancak; okunan metin eğer öğrencinin daha önce hiç karşılaşmadığı bir içerikten oluşuyorsa, öğrenci okuduğunu anlayamayacaktır. Bu nedenle, öğretmen yabancı dil öğretim sürecinde kaynaştırma öğrencisinin kültürüne ve geçmiş deneyimlerine uygun olan materyallerden faydalanmalıdır (Claud, 1994).

Aynı zamanda, öğretmenler yabancı dil derslerinde kaynaştırma öğrencilerinin yaşına ve işlenen konuya uygun, dikkat çekici, somut materyallerden faydalanmalı, çok kısa cümleler ya da tek ve basit kelimeler kullanmalı veya öğretecekleri konuyu küçük basamaklara bölerek anlatmalı, bir defada iki farklı yönerge içeren cümlelerden kaçınmalı, ipucu ve geri dönüt vermeli, öğrencinin eksik olduğu alanlar üzerinde olduğu kadar başarılı ve güçlü olduğu alanlar üzerinde de yoğunlaşmalıdır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2007; Wood, 2002)

Öğretmenler öğretecekleri yeni bilgiyi mümkün olduğunca somut, elle tutulur modeller ve gerçek yaşam örneklerinden faydalanarak anlatmalı, anlatacağı konuları öğrenci için işlevsel olan beceri ve kavramlardan seçmeli, öğrenciyi her aktiviteye dahil etmeli, yüksek oranda yapılandırılmış etkinlikler kullanmalı ve kelime öğretimi ya da alıştırmayı yaparken bilgisayar kullanmalıdır. Yeni bir konuyu eski konuyla bağlarken ise yönerge ve grafiklerden yararlanmalı, kavram öğretimi sırasında semantik haritalardan, akış şemalarından, taslaklardan ve görsellerden faydalanmalı, öğrenciyi sınıfta dikkatinin dağılmayacağı, akran desteği alabileceği ve öğretmene yakın bir yere oturtmalı, mümkün olduğunca fazla çok algılı (görsel, duyuşsal, dokunsal ve kinestetik) yaklaşımlardan yararlanmalı, birbirine benzer kelimelerin (örn., can/ran, talk/walk vb.) okunuşunda fazla sayıda tekrarlar yaptırmalı ve öğrencinin her bir başarısını hemen pekiştirmelidir (Wood, 2002, s. 68).

Tüm bunların yanında, kaynaştırma öğrencileri için kullanılacak olan öğretim yöntemleri son derece önemlidir. Öğretmenlerin yararlanabileceği öğretim yöntemleri ise şu şekilde örneklendirilebilir; (a) çok algılı yöntemler (örn., Total Physical Response, Asher, 1982), (b) bilişsel strateji eğitimi [örn., Cognitive Academic Language Learning Approach (CALLA); Chamot ve O'Malley, 1987; Learning Strategies in ESL, Oxford, 1990], (c) terapötik dil yöntemleri (örn., Counseling / Learning, Curran, 1976), (d) işe bağlı dil eğitimi (örn., functional / vocational ESL, Friedenbergl ve Bradly, 1984); (e) akran yardımcı / işbirlikçi öğrenme (Gaies, 1985); ve (f) tüm dil yaklaşımları (Hamayan ve Pflieger, 1987). Özellikle bu stratejilerin önerilmesinin nedeni ise, öğrenmeyi ve akılda tutmayı geliştirici olmaları ve anlamlı iletişime odaklanmalarıdır. Hangi yöntemin seçileceği konusunda ise kaynaştırma öğrencisinin özellikleri ve yetersizlik düzeyi belirleyici olacaktır. Örneğin, Duran (1985), ağır düzeyde yetersizliği ve çok az İngilizce bilgisine sahip olan öğrenciler için, okuma becerisinin öğretiminde işlevsel (functional) yaklaşımın kullanılmasını önermektedir (Claud, 1994).

1.5. İlgili Araştırmalar

Geçmişten günümüze dek kaynaştırma uygulamaları ile ilgili pek çok araştırma yapılmıştır. Alanyazına bakıldığında öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarına yönelik görüş ve tutumlarını konu alan çok sayıda araştırma yer almaktadır. Bu araştırmaların bazılarında, kaynaştırma uygulamalarına ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin olumlu olduğu (Agran, Snow ve Swaner, 1999; Scruggs ve Mastropieri, 1996; Van Reusen, Shosho ve Barker, 2000) bazılarında ise olumsuz olduğu (Avradimis ve Norwich, 2002; Soodak, Podell ve Lehman, 1998; Snyder, 1999; Şahbaz, 2007; Şahbaz, 2008; Şahbaz ve Peker, 2008; Vaughn, Schumm, Jallad, Slusher ve Saumeel, 1996) belirtilmektedir. Ayrıca, alanyazında okul öncesi eğitim öğretmenlerinin, sınıf öğretmenlerinin, rehber öğretmenlerin, özel eğitim öğretmenlerinin, beden eğitimi öğretmenlerinin, okul müdürlerinin, Rehberlik Araştırma Merkezi personelinin, İl Milli Eğitim yöneticilerinin, anne-babaların ve normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüş ve önerilerini konu alan araştırmaların yer almasına rağmen İngilizce Öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamasına yönelik görüş ve önerilerine ilişkin hiçbir

araştırmaya rastlanmamıştır. Kaynaştırma öğrencilerine yabancı dil öğretimini konu edinen çalışmalar ise yalnızca iki araştırmayla sınırlıdır.

Kaynaştırma öğrencilerine yabancı dil öğretimini konu alan çalışmalardan biri Çulha ve Cavkaytar (2010) tarafından yapılan “Zihinsel Yetersizliği Olan İlköğretim Kaynaştırma Öğrencilerine Yabancı Dil Öğretiminde Eşzamanlı İpucuyla Sunulan Bireysel Destek Eğitimin Etkililiği” adlı araştırmadır. Bu çalışmada, zihinsel yetersizliği olan ilköğretim okulu dördüncü sınıf kaynaştırma öğrencilerine yabancı dil öğretiminde eşzamanlı ipucuyla sunulan bireysel destek eğitimin etkililiği ile araç gereçler arası genelleme etkisi ve izleme etkisi incelenmiştir. Araştırmanın bulguları, eşzamanlı ipucuyla gerçekleştirilen bireysel destek eğitiminin, kaynaştırma öğrencilerine yabancı dil öğretiminde etkili olduğunu göstermiştir. Araştırmaya katılan denekler öğrenmiş oldukları sözcüklerin İngilizce karşılıklarını söyleme becerisini farklı araç gereçlerden oluşan başka öğretim setlerine genelleymişlerdir. Aynı zamanda bu araştırma, eş zamanlı ipucu öğretim yöntemiyle sunulan bireysel destek eğitim hizmetlerinin araç gereçler arası genellemede ve kalıcılıkta etkili olduğunun da bir göstergesi olmuştur.

Yabancı dil öğretimini konu alan bir başka çalışma ise, Koçbeker ve Saban (2003) tarafından yapılan “Otistik Bir Çocuğun Yabancı Dil Öğrenimine İlişkin Örnek Olay İncelemesi” isimli araştırmadır. Araştırmada otistik bir çocuğun yabancı dili olan Türkçe’yi öğrenme süreci incelenmiştir. Bu süreçte altı ay boyunca bireysel özelliklerine, ihtiyaçlarına ve ilgilerine göre geliştirilen bir yabancı dil eğitim programı uygulanmış ve bu programın otistik çocuk üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Araştırmanın sonunda, otistik çocuğun anadili olan İngilizce’nin yanı sıra yabancı bir dil olan Türkçe’yi de öğrenebildiği gözlemlenmiştir. Ayrıca; bu çalışma yabancı bir dili öğrenme süreci öncesinde, otistik bir çocuğun aldığı erken ve yoğun davranış ve konuşma terapisinin, sistemli bir eğitimin, anadilinde konuşmayı bilmesinin, zihinsel bir engeli bulunmamasının ve zekasının normal ya da normalin üstünde olmasının son derece önemli olduğunu göstermiştir. Aynı zamanda, bu araştırma yabancı bir dili öğrenmenin otistik bir çocuk için kolay olmadığını, bu dili öğrenirken bir çok problemle karşılaşılabilirdiğini, ancak bu problem ve güçlüklerin

uygun bir öğrenme ortamı oluşturulduğunda ve çocuğun bireysel ihtiyaçlarına yönelik bir eğitim yaklaşımı sağlandığında üstesinden gelinebildiğini göstermiştir. Yabancı dil eğitim programının uygulanmasıyla, çevrenin otistik bir çocuğun Türkçe'yi öğrenmesinde en önemli faktörlerden birisi olduğunu da ortaya çıkarmıştır.

Kaynaştırma uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşlerini konu alan araştırmaların bazılarında ise aşağıda yer verilmiştir.

Uysal (1995), yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanarak öğretmen ve okul yöneticilerinin zihin engelli çocukların kaynaştırılmasında karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerini almıştır. Araştırma sonucunda kaynaştırma uygulamasının tam anlamıyla anlaşılmadığı ve doğru uygulanmadığı ortaya çıkmıştır. Kaynaştırmayı başarıya ulaştıracak çalışmalardan, bireyselleştirilmiş eğitim programlarının uygulanması, öğretmenine ve öğrenciye danışmanlık hizmetleri götürülmesinin yeterince yer almadığı belirtilmiştir. Sonuçta kaynaştırmaya ilişkin yeterli yasal alt yapının olmadığı, denetim ve rehberlikte eksikliklerin olması, öğretmenlerin kendi formasyonlarında eksiklikler olması gibi pek çok sorunun varlığı tespit edilmiştir.

Varlıer ve Vuran (2004), okul öncesi eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin okul öncesi dönemde kaynaştırma yolu ile eğitilmelerine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Araştırmanın katılımcılarını 2002-2003 öğretim yılında İç Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehir merkezinde Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilköğretim okulları ve anaokullarında görev yapan okul öncesi eğitim öğretmenlerinden kaynaştırma öğrencisi okutan/okutmakta olan 30 öğretmen oluşturmuştur. Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin tümü özel gereksinimlilerin okul öncesi eğitim alması gerektiğini düşündüğünü ve çoğunluğu bu eğitimin kaynaştırma uygulaması ile verilmesini yararlı gördüğünü ifade etmiştir. Bununla birlikte, öğretmenler kaynaştırma uygulaması konusunda kendilerini ve görev yaptıkları koşulları yeterli bulmadıklarını dile getirmişlerdir.

Yıkılmış ve Avcıoğlu da (2006) il milli eğitim yöneticilerinin kaynaştırma uygulamasına yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla Batı Karadeniz Bölgesi'nde görev yapan 10

milli eğitim yöneticisiyle yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanarak bir araştırma yapmışlardır. Araştırmanın sonucunda, il milli eğitim yöneticileri kaynaştırma uygulamasının yasal düzenlemelerini yeterli bulduklarını belirtmiştir. Yöneticilerin çoğunluğu bütün engellilerin kaynaştırma uygulamasına alınması gerektiğini belirtirken, bir kısmı da sadece ortopedik engellilerin kaynaştırmaya alınması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, yöneticiler Milli Eğitim Bakanlığı'ndan ayrı okullar yapılmasını beklerken, okul yönetiminden ve öğretmenlerden kaynaştırma uygulamasına inanmalarını beklediklerini de ifade etmişlerdir. Ailelerden beklentileri ise, çocuklarının engelini kabul etmeleri yönünde olmuştur. Son olarak, yöneticilerin çoğu kaynaştırma başlatılacak bir okulda kaynaştırma uygulamasında görev alacak kişilerin bilgilendirilmesini önermişlerdir.

Akkoyun ve Eratay (2007), Batı Karadeniz Bölgesi'nde bulunan Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüklerinde görev yapmakta olan 13 yönetici ve 22 rehber öğretmenle kaynaştırma eğitime ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Araştırmanın bulguları sonucunda, RAM personelinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilgilerinin yeterli olduğu ancak, uygulama boyutunda bazı sorunlar yaşadıkları ortaya çıkmıştır. RAM personeli; kaynaştırma eğitimi verecek öğretmene RAM'ın faaliyetleri arasında özellikle; tanılama, yönlendirme, yerleştirme ve izleme çalışmalarını yaptıklarını, yoğun olarak özel eğitim danışmanlığını yaptıklarını, fakat sınıf içi yardım ve kaynak oda boyutunda hizmet alanlarında yoğun sorunlar yaşandığını, öğretmenin BEP hazırlama ve uygulama boyutunda bilgi yetersizliği olduğunu belirtmişlerdir. Aynı zamanda, kaynaştırma eğitiminin başarılı olabilmesi için kaynaştırma öğretmenlerinin bilgilendirilmesi gerektiği, özel eğitim hizmetleri yönetmeliğinde kaynak odaların açılması, kaynak odadaki öğretmenin ek ders durumunun düzenlenmesi gibi konularda yenilemeye gidilmesi, il genelinde özel eğitim öğretmeni sayısının artırılmasının eğitimin başarısı açısından önemli olduğunu ifade etmişlerdir.

Bilen (2007), öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarında karşılaştıkları sorunlarla ilgili, 13 ilköğretim okulunda görev yapan 66 kadın, 54 erkek öğretmenin oluşturduğu toplam 120 sınıf öğretmenin görüşleri ve çözüm önerilerini almıştır. Çalışmasında,

sınıf öğretmenlerinin cinsiyeti, yaşı, mezun oldukları bölümü, kıdemi ve sınıflarındaki öğrenci sayıları, bu sorunlara olan etkisi ile tutumları arasındaki ilişkilerin neler olduğunu araştırmıştır. Öğretmenler, kaynaştırma ile ilgili sınıflarındaki mevcudun kaynaştırmaya uygun olmadığını, hizmet içi eğitim programlarına katılımın az olduğunu, kaynaştırma eğitimi için ayrı bir program hazırlamadıklarını, okullarda idarecilerden ve diğer personelden, rehberlik servisinden alınan desteğin yetersiz olduğunu, özel eğitim uzmanlarının olmadığını, okulun fiziki yapısının özel gereksinimli bireylere uygun olmadığını belirtmişlerdir.

Turhan ve Tekin-İftar (2007), Bursa ilinde kaynaştırma uygulamasının yapıldığı ilköğretim okullarının ikinci kademesine devam eden normal gelişim gösteren 18 öğrencinin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşlerini belirlemek, zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencileri ile yaşanan problem davranışların nedenlerini belirlemek ve çözümüne yönelik önerilerini almak amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Elde edilen bulgularda, normal gelişim gösteren öğrencilerin çoğunun, kaynaştırma uygulamasına olumlu bakmadıkları ve kaynaştırma öğrencilerinin genel eğitim sınıflarında bilgi ve becerileri tam olarak edinemeyecekleri görüşünde oldukları gözlenmiştir. Ayrıca; normal gelişim gösteren öğrenciler, kaynaştırma öğrencilerinin derslerin akışını bozduklarını, dikkatlerini dağıttıklarını, sınıfın başarı ortalamasını düşürdüklerini ifade etmişlerdir. Bu problem davranışların nedenlerini, kaynaştırma öğrencilerinin dikkat çekmek istemelerine ya da zihinsel yetersizliklerinden dolayı problem davranışlar sergilemelerine bağlamışlardır. Bu problem davranışların çözümüne yönelik olarak ise; kaynaştırma öğrencileri ile aynı sınıfta öğrenim görmek istemediklerini, onların ayrı sınıf veya okullarda eğitim almalarının daha uygun olacağını ifade etmişlerdir. Bu bulgular doğrultusunda en önemli öneri, normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerinin özellikleri hakkında bilgi edinme gereksinimlerinin karşılanması yönündedir.

Ertunç ve Suveren (2008), kaynaştırma eğitiminin uygulandığı ilköğretim ikinci kademe görevli beden eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi hakkındaki bilgi düzeylerini ve sınıflarındaki öğrencilere bakış açılarını ortaya koymak amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Araştırmada elde edilen bulguların sonucunda, anket uygulanan

beden eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamaları ile ilgili bilgilerinin yetersiz olduğu ancak, sınıflarındaki öğrencilere bakış açılarının olumlu olduğu belirgin olarak ortaya çıkmıştır.

Yigen ve Batu (2008), çocuğu ilköğretim kademesinde kaynaştırma uygulamalarına devam eden anne-babaların; kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve beklentilerini belirlemek amacıyla 28 anne-babanın katılımıyla, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanarak bir araştırma yapmışlardır. Araştırmada anne-babaların; çocuklarının toplum içinde, arkadaşları ile birlikte olduğu, sosyalleştiği ve eğitim aldığı için kaynaştırma eğitiminden memnun oldukları görülmüştür. Anne-babaların beklentilerinin yoğunlukla; çocuğun geleceğe hazırlanması, toplumsallaşması, daha iyi bir eğitim alması, çocuğa ek çalışma ve ilgi gösterilmesi olduğu belirlenmiştir. Anne-babaların diğer beklentileri ise; sınıf mevcutlarının azaltılması, öğretmenlerin aileleri yönlendirmesi ve bilgilendirmesi olduğu saptanmıştır.

Özengi ve Ergenekon (2009), kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü ilköğretim okullarında görev yapan rehber öğretmenlerin, okullarında yürütülen kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerilerini belirlemek amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Araştırmadan elde edilen bulgular, son yasal düzenlemelerle kaynaştırma uygulamalarında görev ve sorumlulukları artan rehber öğretmenlerin, yürüttükleri çalışmalara ilişkin çeşitli sorunlarla karşılaştıklarını, bu sorunlar karşısında kendilerini yetersiz hissettiklerini ve yardıma gereksinimleri olduğunu göstermiştir. Ayrıca, kaynaştırma kararı olmayan ve yetersizlik gösterdiği düşünülen öğrencilerle ilgili de ciddi sorunlar yaşadıkları ve bu öğrencilerle ilgili çalışmaların kişisel çabalarla yürütüldüğü ortaya konmuştur.

Symeonidou ve Phtiaka (2009) Güney Kıbrıs'taki öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarıyla ilgili bilgi ve tutumlarını inceledikleri araştırmada 343 okuldan 521 sınıf öğretmenine anket uygulamıştır. Bu çalışmanın sonucuna göre öğretmenlerin çoğu kaynaştırma uygulamalarıyla ilgili yüzeysel bilgiye sahiptir. Ayrıca öğretmenler üniversiteden mezun olurken kaynaştırma ile ilgili hiçbir ders almadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir kısmı bazı kaynaştırma

grubundaki öğrencilerin özel eğitim kurumlarında eğitim görmelerini istediklerini belirtmişlerdir.

Uzun ve Temel (2009), İstanbul ilinde kaynaştırma uygulamalarının yapıldığı ilköğretim okullarında görev yapan on yedi müdürün kaynaştırma uygulamalarındaki rolünü incelemek ve kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerilerini almak amacıyla bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırmanın sonucunda, ilköğretim okulu müdürlerinin tamamının kaynaştırma uygulamalarını yararlı buldukları ancak, okullarındaki uygulamaların sorumluluğunun büyük kısmını rehber öğretmenlerden bekledikleri görülmüştür. Müdürler, kaynaştırma uygulamalarını yürütürken, karşılaştıkları sorunların büyük bölümünün kaynaştırma öğrencilerinin aileleri, öğretmenler ve diğer öğrencilerin aileleri ile ilgili olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca, müdürler; kaynaştırma öğrencilerinin ailelerinin, öğretmenlerin, sınıf mevcudunun, okul yönetiminin ve fiziksel ortamın kaynaştırma uygulamalarının başarısını etkileyen unsurlar arasında yer aldığını da ifade etmiştir. Müdürlerin kaynaştırma uygulamalarının başarısını arttırmaya yönelik önerileri arasında ise, kaynaştırma uygulamalarında yer alan öğretmenlerin ve yöneticilerin bu konuda eğitim almaları, sınıf mevcudunun az olması, destek özel eğitim hizmetlerinin sağlanması, uygun fiziksel ortamın sağlanması ve fiziksel kaynakların artırılması yer almaktadır.

Cankaya ve Korkmaz (2010), “İlköğretim 1. Kademedeki Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarının Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı bir araştırma yapmışlardır. Öğretmenler, kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin olarak kişi ve kurumların tutumlarının genelde olumlu olduğunu, kaynaştırma uygulamalarının da ilişkili kişilere olumlu etkileri olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, özel eğitim ve kaynaştırma eğitimine ilişkin eğitim alan öğretmenlerin, eğitim almayanlara göre; erkek öğretmenlerin, bayan öğretmenlere göre; okulunda kaynaştırma eğitimine ilişkin imkanları daha iyi olan öğretmenlerin, olmayanlara göre ve okulun bulunduğu yerleşim birimi büyük olan öğretmenlerin, küçük olan öğretmenlere göre kendilerini daha yeterli gördüklerini belirttikleri saptanmıştır.

Chhabra, Srivastava ve Srivastava (2010), yapmış oldukları çalışmada 103 ortaokul öğretmenin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve kaygılarını incelemişlerdir. Çalışma sonuçları öğretmenlerin çocuğunun kaynaştırma eğitimini desteklemediğini göstermektedir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin çoğu, sınıfta özel gereksinimli bir öğrenci bulunmasını istemediğini belirtmiştir. Öğretmenler araç gereç, destek hizmet ve uzman desteğinin yetersizliğinden şikayet etmişlerdir. Çalışma sonuçları öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterli bilgi ve eğitime sahip olmadıklarını ve bu eksikliğin giderilmesi için öğretmen eğitim programlarının geliştirilmesi gerekliliğini vurgulamıştır.

Cagran ve Schmidt (2011), yapmış oldukları araştırmada 1360 ilkokul öğretmenin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerini incelemişlerdir. Gerçekleştirmiş oldukları çalışmada öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin öğrencilerin yetersizlik türüne göre değişkenlik gösterdiğini belirlemişlerdir. Öğretmenler, duygu ve davranış bozukluğu olan öğrencilerin sınıflarında kaynaştırılmasına olumlu bakmadıklarını, ancak fiziksel yetersizliğe sahip olan öğrencilerin sınıflarında kaynaştırılmalarına olumlu baktıklarını ifade etmişlerdir. Daha önce kaynaştırmaya yönelik kurs, seminer ya da ders almış olan öğretmenler; almamış olan öğretmenlere göre kaynaştırma eğitimine daha olumlu baktıklarını belirtmişlerdir.

Chiner ve Cardona (2013) yapmış oldukları araştırmada; 68 anaokulu, 133 ilkokul ve 135 ortaokul öğretmenin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin mesleki deneyim ve beceriler, kaynak ve destek hizmetler açısından değişkenlik gösterip göstermediğini incelemişlerdir. Anaokul ve ilkokul öğretmenlerinin ortaokul öğretmenlerine göre; yeterli kaynak ve destek hizmet alan öğretmenlerin ise almayanlara göre kaynaştırma eğitimine daha olumlu baktıkları belirlenmiştir. Öğretmeler orta ve ağır düzeyde yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırılmasına olumsuz baktıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yeterli zaman, materyal, kaynak ve uzman desteğine sahip olmadıklarını belirttikleri görülmüştür. Araştırmada özel gereksinimli öğrencilerin gereksinimlerinin karşılanabilmesi için, öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitimler ve lisans eğitimlerinin verilmesinin gerekliliğinden bahsedilmiştir.

Bozarslan ve Batu (2014), anaokullarında çalışan eğitimcilerin kaynaştırma ile ilgili görüş ve önerilerini almak amacıyla 20 öğretmen ile bir araştırma yapmışlardır. Araştırmaya katılan eğitimciler özel gereksinimli çocuklarla ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını; kaynaştırma eğitimine sıcak bakmayan öğretmenler ise, her fırsatta konuyla ilgili bilgiye ihtiyaçları olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler ailelerin çocukları ile daha ilgili olmalarının, kendilerine destek hizmetler ve bilgilendirilme ve bir özel eğitim uzmanı tarafından özel eğitim danışmanlığı sağlanmasının kaynaştırma uygulamalarının başarıya ulaşması için büyük önem taşıdığını belirtmişlerdir.

Makoelle (2014), yapmış olduğu eylem araştırmasında gönüllü 15 öğretmen ile çalışmıştır. Gerçekleştirmiş olduğu çalışmada, öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve tutumlarını belirlemeyi hedeflemiş ve öğretmenlerin olumsuz görüş ve tutumlarını değiştirmenin yollarını araştırmıştır. Araştırma sonuçları öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasına ilişkin olumsuz bakış açısına sahip olduklarını ve bu konuda yeni yol ve yöntemler arama konusunda istekli olmadıklarını göstermiştir. Makoelle, öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve tutumlarını değiştirmede; katılım, işbirliği ve yansıtıcı olmanın anahtar kavramlar olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin olumsuz görüş ve tutumlarını değiştirmek için öğretmen yetiştirme müfredatlarının bir an evvel gözden geçirilmesi gerektiğini, çünkü öğretmen eğitiminin kaynaştırmaya bakış açısını önemli şekilde etkilediğini vurgulamıştır.

1.6. Araştırma Gereksinimi

2013-2014 eğitim öğretim yılı ile birlikte İngilizce dersleri İlkokul 2. sınıftan itibaren okutulmaya başlanmıştır. Tıpkı normal gelişim gösteren akranlarında olduğu gibi kaynaştırma uygulamasına yerleştirilmiş engelli öğrencilerden de İngilizce becerilerini edinmeleri beklenmektedir, ancak İngilizce dersi kaynaştırma öğrencilerinin zorlandığı derslerin arasında yer almaktadır. Gerek İngilizce kelimelerin ve harflerin yazılış ve okunuşlarının Türkçe'den farklı olması, gerekse de cümle diziminin değişikliği gibi nedenlerden dolayı kaynaştırma öğrencileri İngilizce derslerinde zorlanmaktadırlar. Bununla birlikte günümüzde İngilizce kullanımının da giderek arttığı görülmektedir. Örneğin, cadde ve sokaklardaki pek çok bina isimlerinde (örn., cafe, hotel, restaurant, shop, center.); marketlerdeki yiyecek ve içecek adlarında (örn., cola, cup cake, pizza,

chips.); radyo, televizyon ve bilgisayar gibi kitle iletişim araçlarında (örn., harddisk, flash bellek, volume, mail, wifi.), kısacası yaşamın çeşitli alanlarında İngilizce sözcüklerin kullanımı yaygınlaşmaktadır. Kaynaştırma öğrencilerinin günlük hayatta bağımsız olarak daha rahat bir biçimde yaşamlarını sürdürebilmek için de İngilizce bilgisinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda, İngilizce dersinin önemi dikkat çekmektedir. Ancak, kaynaştırma uygulamasına yerleştirilmiş engelli öğrencilere yabancı dil becerileri öğretilirken bazı düzenleme ve uyarlamaların yapılması gerektiği unutulmamalıdır.

Alanyazın incelendiğinde; Matematik, Fen Bilgisi ve Beden Eğitimi gibi farklı disiplinlerde kaynaştırma uygulamalarına ve öğretmen görüşlerine ilişkin çalışmalara rastlanmış, kaynaştırma öğrencilerine yabancı dil öğretimini konu alan iki çalışmaya ulaşılmış, ancak İngilizce öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerilerinin belirlenmesine yönelik olarak hiçbir çalışmaya rastlanmamıştır. Aynı zamanda, öğretmenlerin kaynaştırma ortamlarında ne tür öğretimsel düzenleme ve uyarlamalara yer verdiklerinin ve öğretimsel uyarlamaları İngilizce derslerinde nasıl gerçekleştirdiklerinin saptanmasına da gereksinim duyulmaktadır. İngilizce öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarının yürütülmesine ilişkin yaşadıkları sorunların, görüş ve önerilerinin belirlenerek, bu doğrultuda eğitimsel düzenleme ve uyarlamaların yapılması okullardaki kaynaştırma uygulamalarının daha etkili bir biçimde yürütülmesini sağlayacağı düşünülmektedir.

1.7. Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, Eskişehir ili Tepebaşı ilçesindeki kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü ilköğretim okullarındaki İngilizce Öğretmenlerinin, okullarında yürütülen kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerilerinin belirlenmesidir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır. İngilizce Öğretmenlerinin:

1. Sınıfınızda kaynaştırma eğitimine katılan kaç öğrenciniz bulunmaktadır?
2. Kaynaştırma öğrencilerinizin sınıfınızda bulunmasına ilişkin ne düşünüyorsunuz?

- 3.** Kaynaştırma eğitimi ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?
- 4.** Lisans eğitiminiz süresince kaynaştırma eğitimine yönelik herhangi bir ders aldınız mı?
- a) Eğer ders almadıysanız, kaynaştırma eğitimi almış olmanızın mesleğinize ne gibi etkileri olabileceğini düşünüyorsunuz?
- 5.** Sınıfınızda bulunan kaynaştırma öğrencinize İngilizce beceri ve kavramların öğretimi sırasında,
- a) kullandığınız yöntem ve teknikler nelerdir?
- b) ne tür araç gereçlerden faydalanıyorsunuz?
- 6.** Sınıfınızda kaynaştırma öğrencilerinize yönelik İngilizce dersinin gerektirdiği beceri ve kavramların öğretimi sırasında herhangi bir sorunla karşılaşılıyor musunuz?
- a) Eğer karşılaşıyorsanız bu sorunlar nelerdir?
- b) Karşılaştığınız sorunların nedenlerini neye bağlıyorsunuz?
- 7.** Sınıfınızda gerçekleştirdiğiniz çalışmalar sırasında başarılı bir kaynaştırma uygulaması için İngilizce dersine yönelik olarak ne tür uyarlamalara ihtiyaç duymaktasınız? (sınava ilişkin uyarlamalar, daha fazla süre verilmesi, daha basit kavramların çalışılması vb.)
- 8.** İngilizce öğretmeni olarak derslerinizde başarılı olmak için ne tür destek hizmetlere ihtiyaç duymaktasınız? (seminer, kurs, hizmet içi eğitim, danışmanlık, yardımcı özel eğitim öğretmeni, kaynak oda vb.)
- 9.** İngilizce dersine yönelik kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerle ilgili olarak,
- a) okul yönetiminden beklentileriniz nelerdir?
- b) ailelerden beklentileriniz nelerdir?
- 10.** Kaynaştırma öğrencilerine daha iyi bir eğitim sunmak için önerileriniz nelerdir?

1.8. Önem

Bu araştırma; kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü ilköğretim okullarındaki İngilizce Öğretmenlerinin, okullarında yürütülen kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerilerinin betimlenmesine yöneliktir.

Türkiye’de İngilizce Öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına dair görüş ve önerilerinin belirlenmesine yönelik hiçbir çalışma bulunmamaktadır. Bu araştırma sonucunda, İngilizce Öğretmenlerinin sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunmasına ve yürütülen kaynaştırma uygulamalarına ilişkin olarak ne düşündükleri konusunda bilgiler ortaya çıkacaktır. Aynı zamanda, İngilizce Öğretmenlerinin yabancı dil derslerinde kaynaştırma öğrencilerine beceri ve kavramların öğretiminde ne tür uyarılma ve değişiklikler yaptıkları, hangi stratejilerden faydalandıkları ve kaynaştırma uygulamaları sürecinde herhangi bir sorunla karşılaşp karşılaşmadıkları bilgisine de ulaşılabilecektir. Dolayısıyla, bu çalışmanın, İngilizce Öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yabancı dil öğretimi sürecinde gereksinim duydukları öğretim yöntem ve tekniklerinin yanı sıra yapılabilecek olan uyarlamaların da öğretmen görüşleri sonucunda elde edilmesi sayesinde, tüm bu gereksinimlerin giderilmesine yönelik olarak yapılabilecek yeni çalışmalara öncülük edeceği düşünülmektedir.

Ayrıca, Türkiye’deki kaynaştırma uygulamaları koşullarında İngilizce Öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine ve uygulamalarına yönelik görüş ve önerileri konusunda alanyazına katkıda bulunmak amacı bu araştırmayı önemli kılmaktadır.

1.9. Sınırlılıklar

1. Araştırma, 2011-2012 eğitim öğretim yılında Eskişehir ili Tepebaşı ilçesinde yer alan ve kaynaştırma öğrencisi bulunan 67 ilköğretim okulundan gönüllü olarak araştırmaya katılmayı kabul eden 25 İngilizce Öğretmeninin görüşleri ile sınırlıdır.
2. Araştırmada elde edilecek veriler ve ulaşılabilecek bulgular veri toplamada kullanılacak aracın kapsamı ile sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

Bu bölüm; araştırmanın modelini, araştırmanın yapıldığı okul ve öğretmenlerin özelliklerini, veri toplama aracının geliştirilmesini, araştırma verilerinin toplanma sürecini, toplanan verilerin dökümünü ve analizini içermektedir.

2.1. Katılımcılar

Araştırmaya 2011-2012 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ve Eskişehir ili Tepebaşı ilçesindeki İlköğretim okullarından, hakkında kaynaştırma kararı olan öğrencilerin bulunduğu okullarda görev yapan İngilizce öğretmenleri katılmışlardır.

Araştırmanın katılımcılarını belirlemek amacıyla, Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile görüşülmüş ve Eskişehir ili Tepebaşı ilçesinde bulunan okullarda, hakkında kaynaştırma kararı alınmış olan öğrencilerin öğrenim gördükleri ilköğretim okullarının listesi edinilmiştir. Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan listeye göre, 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıflarda kaynaştırma uygulamasına dahil olan öğrencilerin bulunduğu 67 ilköğretim okulunun olduğu belirlenmiştir.

Araştırmacı tarafından bu okulların adres ve iletişim bilgilerine ulaşılarak okulların yöneticileri ziyaret edilmiştir. Araştırma izninin bir kopyası sunulularak okul müdürü ile görüşülmüş ve yapılacak olan araştırmanın amacı ve ne şekilde gerçekleştirileceği kısaca anlatılmıştır. Araştırma, okul müdürlerinin de izni alındıktan sonra, kaynaştırma öğrencilerinin bulunduğu 18 ilköğretim okulunda görev yapan toplam 25 İngilizce Öğretmeniyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel bilgileri Tablo 2.1' de yer almaktadır. Tablo 2.1' de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin 22'si kadın, 3'ü ise erkektir. Öğretmenlerin tamamı lisans mezunudur. Öğretmenlerin 20'si İngilizce Öğretmenliği programından, dördü Dil Edebiyat Fakültesi'nden ve biri ise Kimya Öğretmenliği programından mezun olmuştur. Öğretmenlikteki hizmet yıllarının çoğunlukla 6-10 yıl aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 2.1 Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Özellikleri

Özellikler	Sayı
Cinsiyet	
Kadın	22
Erkek	3
Mezun Olduğu Program	
İngilizce Öğretmenliği Programı	20
Dil Edebiyat Fakültesi	4
Farklı bir programdan mezun	1
Öğretmenlikteki Hizmet Yılı	
0-5 yıl	3
6-10 yıl	13
11-15 yıl	4
16 yıl ve üzeri	5
Lisans öğreniminde kaynaştırmaya ilişkin ders alma durumları	
Ders alan öğretmen sayısı	1
Ders almayan öğretmen sayısı	24
Kaynaştırmaya ilişkin kurs, seminer, hizmet içi eğitim alma durumları	
Almış olan öğretmen sayısı	5
Almamış olan öğretmen sayısı	20

2.2. Araştırma Modeli

Bu araştırma, ilköğretim okullarının 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıflarında öğrenim gören kaynaştırma öğrencilerine yönelik İngilizce derslerinde yapılan kaynaştırma uygulamalarına ilişkin İngilizce Öğretmenlerinin görüş ve önerilerini belirlemek amacıyla yapılmış betimsel bir araştırmadır. Araştırma verilerinin toplanmasında yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış ve elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir.

Betimsel araştırma; davranışları, görüşleri, demografik özellikleri ve koşulları değerlendirmek amacıyla kullanılmakta ve var olan durumu olduğu gibi betimlemeye dayanmaktadır. Başka bir deyişle, betimsel araştırma “şu anda ne oluyor ?” sorusuna cevap aramaktadır (Gay, 1996). Araştırmada toplanan verilerin, araştırma problemine

ilişkin olarak neleri söylediği ya da hangi sonuçları ortaya koyduğu ön plana çıkmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Görüşme ise, sözlü iletişim yoluyla veri toplama (soruşturma) tekniğidir ve bireylerin çeşitli konulardaki bilgi, düşünce, tutum ve davranışları ile bunların olası nedenlerinin öğrenilmesinde en kestirme yol olarak kullanılmaktadır (Karasar, 2008). DeMarris (2004) görüşmeyi; görüşmeci ve katılımcının birlikte yer aldığı, araştırma yapılan alana yönelik hazırlanan sorulara odaklanarak birlikte konuşma süreci olarak tanımlamaktadır (s. 55). Görüşme kendi içinde çok farklı sınıflara ayrılarak incelenebilmektedir (Borg, 1963; Kahn ve Cannel, 1957; Kerlinger, 1964; Madge, 1965; Rummel, 1968; Özgüven, 1980). Bu sınıflamalar; görüşmenin amacına, görüşmeye katılanların sayısına, görüşülmek istenen kişiye ve görüşmedeki kuralların katılığına bağlı olarak yapılmaktadır. En çok kullanılan görüşme çeşidi ise, bir kişinin diğer kişiden bilgi edindiği karşılıklı görüşmedir (Merriam, 2013).

Görüşmeler, uygulanan kuralların katılığına göre; yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Yapılandırılmış görüşme; önceden yapılan ve ne tür soruların, ne şekilde sorulup, hangi verilerin toplanacağını en ayrıntılı biçimde saptayan ve görüşme planının aynen uygulandığı görüşme türüdür. Yapılandırılmamış görüşme ise; görüşmeciye büyük hareket ve yargı serbestisi veren, esnek, kişisel görüş ve yargıların kökenine inmeyi sağlayan bir görüşme şeklidir. Ancak, bu iki uç arasında bir ortamda yapılan görüşmelere, yarı yapılandırılmış görüşmeler denmektedir (Karasar, 2008). Yarı yapılandırılmış görüşme, eğitim araştırmacılarınca en çok tercih edilen görüşme tekniğidir. Konu alanında araştırmacının aydınlatmak istediği alana dayanan açık uçlu soruları içerir (Karasar, 2003). Görüşmeci, görüşülenin yanıtlarından hareket ederek soracağı soruları daha da açarak yanıtların ayrıntılandırılmasını sağlayabilir (Büyüköztürk ve diğ., 2010). Bu araştırmacının verilerinin toplanmasında ise, araştırmacının amacına uygun olduğu düşünülen yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

2.2.1. İnanırcılık

Bir araştırmanın önemi bilimsel alanyazına eklediği bilgi ve insan yaşamında karşılaşılan sorunlara getirdiği çözümlerinde değerlendirilir. Bu iki amaca hizmet etme yanında araştırmanın bilimsel olarak kabul edilebilmesi için araştırma sürecinin ve sonuçlarının açık, tutarlı ve başka araştırmacılar tarafından teyit edilebilir olması gerekir. Aksi takdirde araştırmanın inandırcılığı konusunda kuşkular ortaya çıkabilir. Bu nedenle araştırmacının elde ettiği bulguların gerçeğliğine, benzer ortamlarda sonuçların geçerliğine, süreçlerin birbiri ile tutarlı olmasına ve verilerin nesnel bir yaklaşımla toplandığına ve yine nesnel bir yaklaşımla sonuçlar ortaya koyduğuna ilişkin kanıtlar sunması gereklidir (Yıldırım ve şimşek, 2006).

Genel anlamda araştırmanın niteliği, yapılan çalışmanın güvenilir ve geçerli olmasına bağlıdır. Kullanacağımız kavramlar (reliability-validity, trustworthiness) ne olursa olsun araştırmacı çalışmasında bu kavramların oluşmasını etkin kılacak, kısacası araştırmasının nitelikli olmasına imkân sağlayacak stratejileri en iyi şekilde kullanmak zorundadır (Cresswell, 2003). Nitel araştırmada geçerlik ne ölçmeye inandığımızla ölçmeyi tasarladığımız şeyin yakınlığıdır (Roberts & Priest, 2006). Nitel araştırmalardaki geçerliği sağlamadaki en büyük sıkıntı, araştırmacının tarafsızlığının nasıl ortaya koyması gerektiğidir (Yıldırım, 2010). Nitel araştırmada güvenilirlik açısından sorunlar çıkabilir çünkü insan davranışı hiçbir zaman durağan değildir (Yıldırım ve şimşek, 2013). Bu yüzden nitel araştırmaların kalite kriterlerinin belirlenmesinde nicel terminolojinin ötesine geçilerek nitel araştırma yapısına uygun parametreler geliştirilmesi ihtiyacı doğmuştur (Given, 2008). Böylelikle “İnanırcılık” (**Trustworthiness**) kavramı ortaya çıkmıştır.

Lincoln ve Guba’ya (1985; aktaran Yıldırım ve şimşek, 2006) göre inandırcılığın başarılı olabilmesi için araştırmacılar uzun süreli etkileşim, derinlik odaklı veri toplama, çeşitleme, uzman incelemesi ve katılımcı teyidi gibi stratejiler kullanmalıdır. Bu çalışmada, inandırcılığın sağlanabilmesi için uzun süreli etkileşim, derinlik odaklı veri toplama, çeşitleme ve uzman incelemesi stratejilerinden yararlanılmıştır. Çalışma sürecine ilişkin tüm bilgiler ilerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak verilmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması

2.3.1. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Görüşme öncesinde, katılımcı İngilizce Öğretmenlerini çalışma ile ilgili bilgilendirmek ve görüşme yapılacak tarih ile yerin belirlenmesi amacıyla bir sözleşme hazırlanmış ve sözleşmede araştırmanın amacı ve çalışmanın nasıl gerçekleştirileceği açık ve net bir şekilde belirtilmiştir. Katılımcılara araştırmanın gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirileceği belirtilerek araştırmanın nasıl yürütüleceği, araştırma sonuçlarının nasıl kullanılacağı, görüşmenin ne şekilde gerçekleşeceği, katılımcıdan neler beklendiği, araştırmada katılımcıların gerçek isimlerinin ve kimlik bilgilerinin kullanılmayacağı, verdikleri bilgilerden dolayı olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkilenmeyecekleri ve görüşmenin kesintiye uğramaması için ses kaydı yapılacağı açıklanmıştır. Görüşmelerden önce katılımcı öğretmenler ile araştırmacı tarafından karşılıklı olarak bu sözleşme imzalanmıştır.

Araştırma verilerinin toplanması için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile hazırlanmış görüşme soruları kullanılmıştır. Görüşme soruları İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıflarda çalışan İngilizce Öğretmenlerinin sınıflarındaki kaynaştırma öğrencilerine ilişkin görüş ve önerilerinin belirlenmesi amacı göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

Sorular araştırmacı tarafından oluşturulduktan sonra birkaç kez kontrol edilmiş, özel eğitim alanında çalışan ve en az yüksek lisans derecesine sahip üç uzman kişinin de görüşleri alındıktan sonra bazı sorularda değişiklikler yapılmış, bir soru çıkartılmış ve görüşme sorularına son şekli verilerek pilot uygulama için hazır hale getirilmiştir.

Araştırmada veri toplamak amacıyla belirlenen soruları sınamak için sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan bir İngilizce Öğretmeni ile pilot uygulama yani ön görüşme yapılarak sorulara son şekli verilmiştir. Pilot uygulama yapılan öğretmen araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

Pilot uygulama için öğretmenlerden randevu alınmış, öğretmen için uygun olan gün ve saatte öğretmenin evine gidilerek sessiz bir ortamda görüşme gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamaya başlamadan önce araştırmacı, araştırma amacını ve görüşmenin ne şekilde yürütüleceğini açıklamıştır. Görüşme sırasında konuşmanın akışını not almada güçlük çekileceğinden, görüşmeyi kesintiye uğratmamak, görüşmenin kısa sürede tamamlanması ve verilerin güvenilir bir şekilde elde edilip korunması amacıyla görüşmenin ses kayıt cihazı kullanılarak yapılması için izin alınmıştır. Ayrıca, görüşmenin sohbet niteliğinde gerçekleşmesine özen gösterilmiştir. Görüşme kaydı dinlenerek sorulara verilen yanıtların dökümü yapılmıştır. Pilot uygulamada soruların öğretmen tarafından anlaşıldığı ve rahatlıkla cevaplanabildiği görülmüştür. Aşağıda görüşme sorularının son şekli yer almaktadır:

Görüşme Soruları

1. Sınıfınızda kaynaştırma eğitimine katılan kaç öğrenciniz bulunmaktadır?
2. Kaynaştırma öğrencilerinizin sınıfınızda bulunmasına ilişkin ne düşünüyorsunuz?
3. Kaynaştırma eğitimi ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?
4. Lisans eğitiminiz süresince kaynaştırma eğitimine yönelik herhangi bir ders aldınız mı?
 - a) Eğer ders almadıysanız, kaynaştırma eğitimi almış olmanızın mesleğinize ne gibi etkileri olabileceğini düşünüyorsunuz?
5. Sınıfınızda bulunan kaynaştırma öğrencinize İngilizce beceri ve kavramların öğretimi sırasında,
 - a) kullandığınız yöntem ve teknikler nelerdir?
 - b) ne tür araç gereçlerden faydalanıyorsunuz?
6. Sınıfınızda kaynaştırma öğrencilerinize yönelik İngilizce dersinin gerektirdiği beceri ve kavramların öğretimi sırasında herhangi bir sorunla karşılaşılıyor musunuz?
 - a) Eğer karşılaşıyorsanız bu sorunlar nelerdir?
 - b) Karşılaştığımız sorunların nedenlerini neye bağlıyorsunuz?

7. Sınıfınızda gerçekleştirdiğiniz çalışmalar sırasında başarılı bir kaynaştırma uygulaması için İngilizce dersine yönelik olarak ne tür uyarlamalara ihtiyaç duymaktasınız? (sınava ilişkin uyarlamalar, daha fazla süre verilmesi, daha basit kavramların çalışılması vb.)

8. İngilizce öğretmeni olarak derslerinizde başarılı olmak için ne tür destek hizmetlere ihtiyaç duymaktasınız? (seminer, kurs, hizmet içi eğitim, danışmanlık, yardımcı özel eğitim öğretmeni, kaynak oda vb.)

9. İngilizce dersine yönelik kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerle ilgili olarak,

a) okul yönetiminden beklentileriniz nelerdir?

b) ailelerden beklentileriniz nelerdir?

10. Kaynaştırma öğrencilerine daha iyi bir eğitim sunmak için önerileriniz nelerdir?

2.3.2. Veri toplama Süreci

Araştırma verileri 02 Aralık 2011-30 Aralık 2011 tarihleri arasında toplanmıştır. Görüşmeler öğretmenlerin sözleşmelerinde belirttikleri şekilde kendileri için uygun olan gün ve saatlerde, öğretmenlerin okullarında gerçekleştirilmiştir.

Görüşme zamanlarının belirlenmesini kolaylaştırmak amacıyla, araştırmaya katılmayı kabul eden İngilizce Öğretmenlerinden, ön görüşmeler sırasında verilen sözleşmede kendileri için uygun olan görüşme günü ve saatlerini belirtmeleri istenmiş ve görüşmeler öğretmenlerin belirttikleri gün ile saatte yapılmıştır. Böylece görüşmeler rahat bir şekilde gerçekleştirilmiş ve öğretmenler zaman konusunda kaygı yaşamamıştır.

Görüşmelerin kaydedilmesi için ses kayıt cihazı kullanılmış ve kaydedilen görüşmeler bilgisayara aktararak saklanmıştır. Her bir ses dosyasına görüşme sırasına göre isim ve numara verilmiştir. Görüşülen öğretmen, görüşme tarihi, süresi ve kayıt numaraları Tablo 2.2'deki görüşme takviminde belirtilmiştir.

2.3.3. Görüşme İlkeleri

Görüşme formundaki soruların görüşme yapılacak olan her öğretmene aynı sırayla sorulması kararlaştırılmıştır. Herhangi bir soru katılımcı tarafından anlaşılmazsa, yöneltilen sorunun tekrarlanmasına; ancak, sorulan bir sorunun cevabı tam olarak alınamazsa ya da katılımcı sorunun cevabını kapsamayan bilgiler verirse, sorunun daha farklı ifadelerle, daha açık ve net bir şekilde yeniden sorulmasına karar verilmiştir. Görüşme yapılan öğretmenlerin açıklama yapılmasını istedikleri sorular için ise, araştırmacı tarafından yönlendirmeden kaçınarak öğretmene gerekli açıklamaları yapması uygun görülmüştür.

2.3.4. Görüşmelerin Yapılması

Görüşmelerin tamamı araştırmacının kendisi tarafından birebir gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, görüşme yapacağı her öğretmen için görüşmenin kesintiye uğramayacağı sessiz bir ortamı katılımcı öğretmenle birlikte ve okul idaresinin de onayıyla belirlemiştir. Ancak, bu belirlenen ortamlardaki bazı görüşmelerin teneffüs ve ders bitiş saatlerine denk gelmesi nedeniyle zil sesi ve öğrenci gürültüsü gibi dışarıdan gelen sesler olmuştur. Fakat, dışarıdan gelen bu gürültü ya da sesler görüşmeyi kesintiye uğratmamış ve olumsuz yönde etkilememiştir. Tablo 2.2’de İngilizce Öğretmenleriyle yapılan görüşme takvimi yer almaktadır.

Tablo 2.2. İngilizce Öğretmenleriyle Yapılan Görüşme Takvimi

Öğretmen Kod Adı	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi (dk.sn.)	Kayıt No
Zehra	02.12.2011	10:54	1
Şeyma	02.12.2011	12:48	2
Seda	08.12.2011	7:04	3
Funda	09.12.2011	18:31	4
Gül	09.12.2011	14:44	5
Belma	09.12.2011	20:50	6
Buse	15.12.2011	13:30	7
İpek	16.12.2011	12:25	8
Yeliz	16.12.2011	16:43	9
Ayşe	16.12.2011	16:35	10
Ahsen	16.12.2011	22:54	11
Selda	16.12.2011	11:59	12
Davut	16.12.2011	16:08	13
Hale	16.12.2011	14:38	14
Çetin	29.12.2011	14:57	15
Sema	29.12.2011	14:20	16
Fatih	30.12.2011	8:28	17
Özden	30.12.2011	9:44	18
Fidan	30.12.2011	12:43	19
Mustafa	30.12.2011	11:46	20
Fusun	30.12.2011	27:14	21
Sevda	30.12.2011	13:40	22
Zuhal	30.12.2011	10:20	23
Eda	30.12.2011	13:42	24
Öykü	30.12.2011	11:47	25

Görüşmeye başlamadan önce, öğretmenlerin gerçek isimlerinin araştırmada kullanılmayarak gizli tutulacağı katılımcılara açıklanmıştır. Bu nedenle, her bir

katılımcı için bir kod isim belirleneceği ve araştırmada bu kod isimlerin kullanılacağı belirtilmiştir.

Araştırmacı, görüşme yapılacak öğretmenlere, verilerin eksiksiz olarak kaydedilebilmesi, görüşme akışının bozulmaması ve elde edilen verilerin ayrıntılı bir şekilde değerlendirilebilmesi amacıyla görüşmelerin ses kayıt cihazıyla kaydedileceğini belirtmiştir. Öğretmenlere, ses kayıtlarının ve kayıt dökümlerinin alandan iki uzman kişi dışında hiç kimse tarafından dinlenmeyeceği ve okunmayacağı bir kez daha hatırlatılmıştır. Her bir katılımcı, görüşme öncesinde sözleşmeyi okuyup imzalamıştır. Araştırmacı her bir görüşmeden önce; görüşeceği öğretmenden çalışmaya gönüllü olarak katılmak istediklerini bir kez de sözel olarak almış, katılımcıya on bir adet soru yönelteceğini ve sorularda anlamadıkları bir nokta olursa araştırmacıdan tekrar etmesini ya da açıklamasını isteyebileceklerini belirtmiş ve görüşmeyi kabul ettikleri için katılımcılara teşekkür ederek görüşme sorularını sormaya başlamıştır.

Görüşmede yer alan on bir soru, katılımcılara, yerlerinde herhangi bir değişiklik yapılmadan, aynı sırayla sorulmuştur. Görüşme öncesinde hiçbir soru katılımcıya gösterilmemiş, tüm sorular görüşme anında sorulmuştur. Katılımcıların sorulan soruları anlayıp anlamamalarına, açıklama talep etmelerine ya da verdikleri cevapların niteliğine göre gerektiğinde sorular açılmış, örnekler verilmiş ve ek sorular sorulmuştur. Yapılan görüşmeler en az 7 dakika 4 saniye, en fazla ise 27 dakika 14 saniye sürmüştür.

2.4. Verilerin Analiz Edilmesi

Betimsel analizde, elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir. Betimsel analizde görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara yer verilir. Amaç, elde edilen bulguları okuyucuya düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunmaktır. Elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir şekilde betimlenir. Daha sonra, yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Betimsel analiz dört aşamadan oluşur:

1. Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma: Araştırma sorularından, araştırmanın kavramsal çerçevesinden ya da görüşme ve gözlemde yer alan boyutlardan yola çıkarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulur. Bu çerçeveye göre verilerin hangi temalar altında düzenleneceği ve sunulacağı belirlenir.

2. Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi: Bu aşamada, daha önce oluşturulan çerçeveye göre elde edilen veriler okunur ve düzenlenir. Verilerin tanımlama amacıyla seçilmesi, anlamlı ve mantıklı bir biçimde bir araya getirilmesi söz konusudur. Oluşturulan çerçeveye göre bazı veriler dışarıda kalabilir.

3. Bulguların tanımlanması: Düzenlenen veriler kolay anlaşılır ve okunabilir bir dille tanımlanır ve gerekli yerlerde doğrudan alıntılarla desteklenir.

4. Bulguların yorumlanması: Bu aşamada, tanımlanan bulguların açıklanması, ilişkilendirilmesi ve anlamlandırılması yapılır. Bulgular arasındaki neden-sonuç ilişkilerinin açıklanması ve olgular arasında karşılaştırma yapılması, araştırmacı tarafından yapılan yorumun daha nitelikli olmasına yardımcı olur (Yıldırım ve Şimşek, 2006; Kvale, 2007).

2.4.1. Betimsel Analiz İçin Çerçeve Oluşturma

Veri analizinin bu aşamasında; görüşme kayıtlarının dökümü, kontrolü, verilerin işlenmesi ve görüşme kodlama anahtarı hazırlama çalışmaları yapılmıştır.

2.4.1.1. Verilerin Dökümü

Araştırmacı, her bir öğretmenle yüz yüze görüşmelerini belirlenen ilkeler doğrultusunda tamamlamıştır. Ayrıca, görüşme kayıtlarını güvence altına almak için ses dosyalarının kaydı yedeklenmiş ve ses kayıtlarının döküm işlemine geçilmiştir. Kayıtların dökümünde her bir öğretmen için ayrı bir görüşme formu kullanılmıştır. Ses kayıtları, hiçbir değişiklik ya da düzeltme yapılmadan aynen yazıya aktarılarak dökümü yapılmış, konuşmacılar görüşen-görüşülen kodlaması kullanılarak yazılmıştır. Görüşen ve

görüŖülenin konuŖmalarını birbirlerinden ayırmak amacıyla, araŖtırmacının konuŖmaları koyu renk yazı karakteriyle, görüŖülenin konuŖmaları ise normal yazı rengiyle ayrı satırlarda olacak Ŗekilde bilgisayarda yazılmıŖtır. Bilgisayardan alınan görüŖme dökümü formlarının tamamının alandan bir uzman tarafından ses kaydı ile karŖılaŖtırılması yapılmıŖtır.

2.4.2. Tematik Çerçeveye Göre Verilerin İŖlenmesi

Tüm görüŖmelerin ses kayıtlarının yazılı dökümü ve kontrolü yapıldıktan sonra, görüŖme yapılan öğretmenlerin sorulara verdikleri yanıtlar doğrultusunda tez danıŖmanı Doç. Dr. Serhat ODLUYURT ile birlikte temalar oluŖturulmuŖtur. Bu temalardan yola çıkılarak “GörüŖme Kodlama Anahtarı” oluŖturulmuŖtur. GörüŖme yapılan öğretmenlerin tümünün görüŖlerini temaların ilgili sorular altına seçenek olarak sıralanmasından sonra görüŖme kodlama anahtarının güvenilirliğini belirlemek için tüm görüŖme dökümleri ve kodlama anahtarı çoğaltılarak özel eğitim alanından doktora derecesi ve nitel araŖtırma yöntemleri konusunda çalıŖma deneyimi olan iki uzmana verilmiŖtir. Uzmanlar birbirinden bağımsız olarak görüŖme dökümlerini değerlendirerek görüŖme kodlama anahtarını doldurmuŖtur. Değerlendirme, görüŖme yapılan öğretmenlerin görüŖüne uygun bulunan seçeneklerin ilgili görüŖme kodlama anahtarı bölümüne iŖaretlenmesi Ŗeklinde yapılmıŖtır. Uzmanların görüŖme kodlama anahtarlarına yaptıkları iŖaretlemelerin tutarlılıklarını belirlemek amacıyla her sorunun yanıtı tek tek incelenerek karŖılaŖtırılmıŖtır. Yapılan bu karŖılaŖtırmada, uzmanlar aynı yanıt seçeneğini iŖaretlemişse “GörüŖ Birliği”, farklı seçeneği iŖaretlemişse “GörüŖ Ayrılığı” olarak deđerlendirilmiŖtir. Güvenirlik hesaplamasında, görüŖme kodlama anahtarında görüŖ birliği elde edilen kodlamalar, tüm kodlamaların toplamına bölünmüş ve yüz ile çarpılarak güvenilirlik hesaplanmıŖtır. Tablo 2.3’te görüŖme kodlama anahtarında yer alan soruların güvenilirlik yüzdeleri verilmiŖtir.

Tablo 2.3. Görüşme Kodlama Anahtarında Yer Alan Soruların Güvenirlik Yüzdesi

Sorular	Güvenirlik Yüzdeleri
Soru1	%100
Soru2	%92
Soru 3	%84
Soru 4	%100
Soru4.1	%100
Soru4.2	%100
Soru 4.3	%76
Soru 5	%100
Soru 6	%88
Soru 6.1	%80
Soru 7	%100
Soru 7.1	%92
Soru 7.2	%76
Soru 8	%88
Soru 9	%88
Soru 10	%88
Soru 10.1	%80
Soru 11	%80
Güvenirlik Ortalaması	%89,55

Görüşme kodlama anahtarının güvenilirlik çalışmasındaki en düşük güvenilirlik 4.3 ile 7.2'nci soruda %76 olarak hesaplanmıştır. Tüm soruların güvenilirlik ortalaması ise %89,55 olarak hesaplanmıştır.

2.4.3. Bulguların Tanımlanması

Veriler kolay okunabilir ve anlaşılır duruma getirilerek görüşme yapılan öğretmenlerin görüşme sorularına verdikleri yanıtlardan doğrudan alıntılar yapılmıştır. Elde edilen veriler sayılarla ifade edilip verilerin sayısal analizinde frekans hesabı kullanılmıştır.

2.4.4. Bulguların Yorumlanması

Elde edilen bulgular araştırmanın temel amacı doğrultusunda hazırlanmış olan görüşme sorularının sırası göz önünde bulundurularak açıklanmış, ilişkilendirilmiş ve anlamlandırılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü ilköğretim okullarındaki İngilizce Öğretmenlerinin, okullarında yürütülen kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerilerini almak amacıyla yarı-yapılandırılmış görüşme yoluyla hazırlanmış araştırma sorularına verdikleri yanıtların betimsel analiz tekniği ile çözümlenmesi ile elde edilen bulgulara ve yorumlarına yer verilmiştir. Bulgular, araştırmanın temel amacı doğrultusunda hazırlanmış olan görüşme sorularının sırası göz önünde bulundurularak sunulmuştur. Araştırmanın bulgularını oluşturan temalar şu şekilde sıralanabilir:

1. İngilizce Öğretmenlerinin sınıflarında kaynaştırma eğitimine katılan öğrenci sayısı,
2. Kaynaştırma öğrencilerinin sınıflarında bulunmasına ilişkin düşünceleri,
3. Kaynaştırma eğitimi ile ilgili düşünceleri,
4. Lisans eğitimleri süresince kaynaştırma eğitime yönelik herhangi bir ders alıp almadıkları,
 - a) Eğer ders almadıysa, kaynaştırma eğitimi almış olmalarının mesleklerine ne gibi etkileri olabileceği hakkındaki görüşleri,
5. Sınıflarında bulunan kaynaştırma öğrencilerine İngilizce beceri ve kavramların öğretimi sırasında,
 - a) kullandıkları yöntem ve teknikler,
 - b) yararlandıkları araç ve gereçler,
6. Sınıflarındaki kaynaştırma öğrencilerine yönelik İngilizce dersinin gerektirdiği beceri ve kavramların öğretimi sırasında herhangi bir sorunla karşılaşp karşılaşmadıkları,
 - a) Eğer karşılaşıyorlarsa bu sorunların neler olduğu,
 - b) Karşılaştıkları sorunların nedenlerini neye bağladıkları,

7. Sınıflarında gerçekleştirdikleri çalışmalar sırasında başarılı bir kaynaştırma uygulaması için İngilizce dersine yönelik olarak ne tür uyarlamalara ihtiyaç duydukları (sınava ilişkin uyarlamalar, daha fazla süre verilmesi, daha basit kavramların çalışılması vb.)

8. İngilizce öğretmeni olarak derslerinde başarılı olmak için ne tür destek hizmetlere ihtiyaç duydukları (seminer, kurs, hizmet içi eğitim, danışmanlık, yardımcı özel eğitim öğretmeni, kaynak oda vb.),

9. İngilizce dersine yönelik kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerle ilgili olarak,

- a) okul yönetiminden beklentileri,
- b) ailelerden beklentileri,

10. Kaynaştırma öğrencilerine daha iyi bir eğitim sunmak için önerileri.

Bu temaların bulguları aktarılırken frekansı yüksek olan alt temalara ilişkin örnekler verilmiştir. Ancak bazı alt temaların frekansı düşük olmasına rağmen araştırmanın bulgularını zenginleştireceği düşünülen öğretmen görüşlerine de alıntılar yapılarak yer verilmiştir.

3.1. Sınıflarında Kaynaştırma Eğitimine Katılan Öğrenci Sayısına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Yarı-yapılandırılmış görüşme sırasında öğretmenlerin sınıflarında bulunan kaynaştırma öğrencilerinin sayısına ilişkin görüşlerini almak amacıyla, birinci soru olarak, “Sınıfınızda kaynaştırma eğitimine katılan kaç öğrenciniz bulunmaktadır?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin bu soruya ilişkin verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.1’de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. İngilizce Öğretmenlerinin Sınıflarında Kaynaştırma Eğitimine Katılan Öğrencilerin Sayısı

Öğrenci Sayısı	f
1 öğrenci	13
2 öğrenci	8
3 öğrenci	3
4 öğrenci	1

Tablo 3.1’de görüldüğü gibi, sınıfında ya da girmiş olduğu sınıflarda bir tane kaynaştırma öğrencisi bulunan İngilizce Öğretmeni sayısı on üç, iki tane kaynaştırma öğrencisi olan öğretmen sayısı 8, üç kaynaştırma öğrencisine sahip olan öğretmen sayısı üç ve 4 kaynaştırma öğrencisi bulunan öğretmen sayısı ise birdir.

Çetin Öğretmen, “Beşinci sınıflarda bir tane öğrencim var, kız öğrencim.” demiş, yine Sevdâ Öğretmen, “Bir tane var, sekizinci sınıf öğrencisi.” demiş; Yeliz Öğretmen, “Bir tanesi dördte, bir tanesi altıncı sınıfta toplam iki tane.” demiş; Funda Öğretmen, “dördüncü, beşinci ve altıncı sınıf olmak üzere farklı sınıflarda üç öğrencim var, her sınıfta bir tane.” demiş; ve son olarak Sema Öğretmen, “Beş ayrı sınıfa giriyorum, toplam dört öğrencim var; dört kaynaştırma raporu olan öğrencim.” demiştir.

Tablo 3.1’den anlaşılacağı gibi sınıflarında yalnızca bir tane kaynaştırma öğrencisi bulunan İngilizce Öğretmeni sayısı; iki, üç ve dört kaynaştırma öğrencisine sahip olan öğretmenlerin sayısından daha fazladır.

3.2. Kaynaştırma Öğrencilerinin Sınıflarında Bulunmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlere kaynaştırma öğrencilerinin sınıflarında bulunmasına ilişkin ne düşündüklerini belirlemek amacıyla ikinci soru olarak, “Kaynaştırma öğrencilerinizin sınıfınızda bulunmasına ilişkin ne düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Görüşme yapılan İngilizce Öğretmenlerinin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.2’de gösterilmiştir.

Tablo 3.2. Kaynaştırma Öğrencilerinin Sınıflarında Bulunmasına İlişkin İngilizce Öğretmenlerinin Görüşleri

Öğretmenlerin Görüşleri	f
Eğitim için normal okullarda kaynaştırılmalarını doğru buluyorum	13
Eğitim için özel eğitim kurumlarından yararlanmaları gerektiğini düşünüyorum	7
Diğer	5

Tablo 3.2’de görüldüğü gibi on üç öğretmen kaynaştırma öğrencilerinin eğitim için normal okullarda kaynaştırılmalarını doğru bulduğunu; yedi öğretmen ise kaynaştırma öğrencilerinin eğitimleri için özel eğitim kurumlarından yararlanmaları gerektiğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Beş öğretmen ise farklı görüşler bildirmiştir.

Eğitim için normal okullarda kaynaştırmayı doğru bulduklarına ilişkin görüş bildiren öğretmenlerden Zehra Öğretmen, “*Yani kaynaştırma eğitimi olması gereken bir eğitim bence, bu çocukların da sonuçta eğitime ihtiyacı var, onlar da bizim çocuklarımız. Ve normal sınıflarda diğer öğrencilerden ayırmadan eğitim almaları, onlardan biriymiş gibi eğitim almaları gerekli bence. Çünkü ayırdığınız zaman çocuklar bunun farkına daha çok varır, kendilerini daha çok soyutlayabilirler ileriki zamanlarda, topluma girdiklerinde kendilerini daha çok soyutlayabilirler, o yüzden kaynaştırma olması gereken bir şey diye düşünüyorum*” açıklamasında bulunmuş; Çetin Öğretmen, “*Doğru bir şey, olması gerekiyor sınıfta ve diğer arkadaşlarına bakarak bazı davranışları kazanıyor. İyi bir şey, inşallah ona güzel şeyler öğretmeye çalışırız, öğrenebildiği yere kadar*” demiştir. Mustafa Öğretmen, “*Bence güzel bir uygulama. Yani en azından hani onları biraz daha rahat hissettirmek, diğer öğrenciler ile eş düzeyde olduklarını hissettirmek için iyi bir uygulama.*” demiş; Fidan Öğretmen, “*Yani onun en doğal hakkı eğitim almak diye düşünüyorum. Sınıftan onu soyutlamıyoruz, aksine onu derse katmaya çalışıyorum. Sıkıntılar yaşıyorum ama onun da en doğal hakkı diye katlanıyorum, memnunum yani.*” diyerek düşüncelerini belirtmiş ve son olarak Öykü Öğretmen ise, “*Kaynaştırma öğrencimin arkadaşları ile birlikte olması mutluluk verici. Mutlu oluyoruz ondaki gelişmeyi görünce. Bize hiçbir rahatsızlık vermiyor, çok da seviliyor*” diyerek kaynaştırma uygulamasına ilişkin olumlu görüşlerini bildirmiştir.

Eğitim için özel eğitim kurumlarından yararlanmaları gerektiği yönünde görüş bildiren öğretmenlerden İpek Öğretmen, “*Yani sınıfımda bulunmaması gerektiğini düşünüyorum. Daha kendine göre, daha başka türlü eğitim veren okullarda bulunması gerektiğini düşünüyorum. Bu şekilde daha iyi olacağını düşünüyorum.*” diyerek kaynaştırma uygulamasına yerleştirilmiş engelli öğrencisinin özel eğitim okulunda eğitim alması gerektiğini kastetmiş; yine Davut Öğretmen, “*Sınıfımda bulunmaması gerektiğini düşünüyorum.*” demiş; Gül Öğretmen, “*İngilizce dersi Türkçe dersi gibi değil, yani Türkçe anlatılan bir ders değil, öğrencilerin birikimleri çok önemli. Söz konusu öğrencilerle ayrı zaman geçirmek gerekmekte, birebir çalışmak gerekmekte ama sınıf içinde bu mümkün olmuyor maalesef. Yani kaynaştırma öğrencilerinin sınıfımda bulunmasını tercih etmiyorum.*” diyerek olumsuz görüş belirtmiş; Yeliz Öğretmen de, “*Aslında çok sağlıklı gelmiyor bana sınıf içinde bulunması. Çünkü dikkat dağıtıyorlar, kendi dikkatlerini toparlayamıyorlar. Dikkat dağıttıklarında sınıfın dikkati dağılıyor. Kendisinin de çok iyi eğitim öğretim aldığını düşünmüyorum bu okulda. Sınıfımda bulunmasına çok olumlu bakmıyorum, onun özel bir eğitime ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.*” diyerek ayrı bir özel eğitim okulunda eğitim alması gerektiğine dikkat çekmiştir.

Diğer kategorisine yerleştirilen beş öğretmenlerden Ahsen Öğretmen, “*Aslında göreceli. şimdi çocuk için belki iyi olabilir ama sonuçta bizimle onun algıladığı ile ya da bizim ona verdiğimiz arasındaki farkı düşünürsek ne kadar faydalı onu bilemiyorum. Yani çok olumlu da değil çok olumsuz da değil. Olumsuz kısmı şey mesela, ben kendi adıma ona yeteri kadar çok verimli olduğumu düşünemiyorum. Ama hani topluluk içerisinde bulunması muhtemelen onu çok motive ediyor, hiç kimse dışlamadığı için hayatından çok memnun burada, kendini güvende hissediyor, o açıdan da iyi*” demiş, yine Sema Öğretmen de, “*Zorlayıcı oluyor. Ekstra işi çok fazla, zaten kalabalık otuz beşle kırk iki arasında sınıf mevcutlarımız. Artı bir kaynaştırma öğrencisi beş, on öğrenciye bedel. Ona doğrusu bir şey veremiyorsun, sadece arada kaynayıp gidiyor. Sadece sosyal açıdan arkadaş ediniyor, normal diğer çocuklarla arkadaşlık etmiş oluyor, aynı ortamı paylaşmış oluyor, sosyal açıdan iyi.*” diyerek akademik açıdan kaynaştırma öğrencilerine bir şey kazandıramadıklarının düşündüklerinden dolayı olumsuz görüş bildirmiş; ancak kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşmesi açısından da olumlu görüşte

olduklarını belirtmişlerdir. Şeyma Öğretmen, “İngilizce dersleri açısından çok da yararlı olmadığını düşünüyorum, günlük yaşantısıyla ilgili bir takım bilgiler edinmesi gerekiyor ama İngilizce dersinde bunu çok fazla yapamıyoruz” demiş, Özden Öğretmen ise, “Şimdi farklı düzeyde öğrenciler var. Hepsinin değil, ağır düzeyde olanların tabii ki de sınıfta bulunmaması gerektiğini düşünüyorum. Hafif düzeyde zihinsel engelli öğrenciler tamam, normal bunların kaynaştırma öğrencisi olarak sayılması.” diyerek hafif düzeyde zihinsel engelli öğrencilerin sınıfında kaynaştırılmasına olumlu bakmış, ancak ağır düzeyde olan kaynaştırma öğrencilerinin sınıfında bulunmasını uygun bulmamıştır.

Tablo 3.2’ye ve öğretmen görüşlerine bakıldığında kaynaştırma uygulamasını doğru bulan öğretmenler kaynaştırma öğrencisinin eğitim alma hakkını, sosyal etkileşime dayalı olumlu gereksinimlerinin altını çizerlerken, normal öğrencilerin arkadaşlarını kendine denk görmesini sağlaması, onlarla nasıl etkileşeceklerini öğrenmeleri bağlamını vurgulamışlardır. Özel eğitim almasının gerektiğini belirten öğretmenler ise, kaynaştırılan öğrencinin ön öğrenmelerinin İngilizce’yi öğrenme düzeyinde olmamasından ve sınıf kontrolünü öğrenmeyi etkileyecek kadar bozmasından bahsetmişlerdir.

3.3. Kaynaştırma Eğitimi İle İlgili Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili genel görüşlerini almak amacıyla üçüncü soru olarak, “Kaynaştırma eğitimi ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. İngilizce Öğretmenlerinin bu soruya verdikleri yanıtlar Tablo 3.3’te gösterilmiştir.

Tablo 3.3. İngilizce Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimi İle İlgili Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	f
Kaynaştırma öğrencilerinin normal okullar yerine özel eğitim okullarında eğitim almaları gerektiğini düşünüyorum	6
Kaynaştırma eğitimi okullarda doğru şekilde uygulanmadığından amacına ulaşmadığını düşünüyorum	5
Kaynaştırma öğrencileri ağır düzeyde engele sahipse ve dersin düzenini bozuyorsa özel eğitim okullarında eğitim almaları gerektiğini düşünüyorum	5
Kaynaştırma öğrencileri hafif düzeyde engele sahipse normal okullarda kaynaştırılabileceklerini düşünüyorum	5
Kaynaştırma eğitiminin öğrencilerin sosyalleşmesi açısından normal okullarda uygulanması gerektiğini düşünüyorum	5
Kaynaştırma eğitiminin gerekli destek hizmetler ve koşullar sağlandığı takdirde doğru şekilde uygulanacağını düşünüyor ve destekliyorum	4
Kaynaştırma öğrencilerinin normal okullarda özel alt sınıflarda eğitim almaları gerektiğini düşünüyorum	4
Kaynaştırma eğitiminin Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler gibi derslerde uygulanması gerektiğini, ancak İngilizce derslerinde uygulanmaması gerektiğini düşünüyorum	2

Funda Öğretmen, “*Yani doğru şekilde yapılabilirse mantıklı, ama biz bunu tam doğru bir şekilde uygulayamadığımız için amacına ulaşmadığını düşünüyorum.*” demiş, Çetin Öğretmen de, “*Yeteri kadar bu konuda kendimiz bilgi sahibi değiliz ama elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz. Kaynaştırma eğitiminin nasıl yapılacağını, nasıl yaptığımızda doğru olacağını, yeteri kadar ölçebilip ölçemediğimizi bilmiyoruz. Bu konuda başarılı olduğumuzu aslında düşünmüyorum ben. Yani kaynaştırma eğitiminin hakkaniyetli bir şekilde yapıldığını düşünmüyorum ben, gerektiği şekilde yapıldığını düşünmüyorum çünkü bu konuda yeteri kadar bilgimiz yok.*” diyerek kaynaştırma konusunda bilgi sahibi olmadıklarından dolayı kaynaştırma eğitiminin doğru şekilde uygulanmadığını düşündüklerini belirtmişlerdir.

Zuhal Öğretmen, “*Kalabalık sınıflarda pek uygun olmadığını düşünüyorum, yani 35-40 ya da 50 kişilik bir sınıfta öğretmenin onunla birebir ilgilenemeyeceğini düşünüyorum. Sınıf mevcudu az ise kaynaştırma eğitiminin yapılmasını destekliyorum, yani sınıf mevcuduna göre açıkçası.*” demiş, Funda Öğretmen de, “*Gerekli koşullar sağlandığı durumda, gerekli destek verildiği durumda bunu destekliyorum. Aile de çok önemli, rehberlik servisi de çok önemli burada.*” diyerek kaynaştırmanın yapılacağı sınıfın mevcudunun çok olmaması ve rehberlik servisi, aile gibi gerekli desteklerin ve gerekli koşulların sağlanması ile kaynaştırmanın doğru şekilde uygulanabileceğini vurgulamışlardır. Mustafa Öğretmen ise, “*Zaman yetersizliği olduğunu düşünüyorum. Müfredat konularım çok ağır, yetiştirmemiz gereken konular var, o çocuk için özel bir zaman çok fazla ayıramıyoruz.*” diyerek kaynaştırma öğrencisine öğretim sunmak için yeterince zaman ayıramadığını belirtmiştir.

Buse Öğretmen, “*Ben bu öğrencinin bu okula devam etmesini istemem çünkü onunla ayrıyeten bir hocanın ilgilenmesini isterim. Yani başka bir okulda, nasıl diyeyim; onlara yönelik bir okulda, bir özel eğitim kurumunda olmasını tercih ederim. Okullarda kaynaştırılmasını doğru bulmuyorum.*” demiş, benzer şekilde Yeliz Öğretmen de, “*Normal bizim eğitim verdiğimiz okullarda çok bunun eğitiminin verildiğini düşünmüyorum ben çünkü biz normal öğrencilere yönelik eğitim veriyoruz. Bu okullarda olmamaları gerektiğini düşünüyorum, kesinlikle ayrı sınıf; onlara yönelik başka özel eğitim okullarında eğitim almaları gerekiyor.*” diyerek kaynaştırma öğrencilerinin normal okullar yerine özel eğitim okullarında eğitim almaları gerektiğini dile getirmişlerdir.

Gül Öğretmen, “*Kaynaştırma eğitiminin çok da güzel yapıldığını zannetmiyorum okullarda, yani İngilizce dersi için değil diğer dersler için de aynısı geçerlidir. Bence onların özel sınıflarda olması, yani kendileri gibi olan öğrencilerle aynı ortamlarda bulunması, aynı seviyede eğitim alması daha mantıklı diye düşünüyorum, ayrı özel alt sınıflarda eğitim yapılması gerekiyor.*” demiş, Selda Öğretmen de, “*Onlara ayrı bir eğitim verilmesi açısından ayrı bir ders saati olmalı onlar için. Normal okullarda bulunsunlar ama normal öğrencilerle aynı sınıfta bulunmasınlar, başka bir zaman diliminde başka bir sınıfta eğitilsinler. Teneffüslerde kaynaştırılabilirler çünkü derste*

kaynaşamıyorlar, çok geri kalıyorlar. O yüzden bence ayrı bir sınıf açılmalı onlara.” diyerek kaynaştırma öğrencilerinin normal okullarda özel alt sınıflarda eğitim almalarından yana olduklarını belirtmişlerdir.

İpek Öğretmen, *“Kaynaştırma, engelin ne olduğuna göre değişiyor bana göre. Fiziksel engellilerde zaten sorun yok, ama işitme engellilerin olsun ya da ağır düzeyde engellilerin olsun başka okullara gitmeleri gerekiyor bana göre. Engelin düzeyi düşükse kaynaştırılmalılar kesinlikle.”* demiş, Eda Öğretmen, *“Çocuğun durumuna bağlı bence. Hafif kaynaştırma çocuksa normal sınıflarda bulunmasını, normal çocuklarla yan yana olmaları gerektiğini düşünüyorum. Ama ağır düzeyde bir öğrencinin özel alt sınıfta eğitim almasını uygun görüyorum”* demiş, son olarak Özden Öğretmen de, *“Kaynaştırma hafif düzeyde olan öğrenciler için çok iyi ama ağır düzeyde olanların bulunmaması gerekiyor sınıflarda.”* diyerek öğretmenler kaynaştırma öğrencilerinin engel türüne ve düzeyine göre sınıflarında kaynaştırılmalarına olumlu ya da olumsuz bakış açılarını dile getirmişlerdir.

Hale Öğretmen, *“Vallahi kaynaştırmanın öğrenciler adına iyi olduğunu düşünüyorum. Çünkü hani sosyalleşmeleri ve toplum içerisinde nasıl davranmaları gerektiğini öğrendikleri için kaynaştırmanın bence olumlu bir yanı var, kesinlikle olmalı.”* demiş, yine Öykü Öğretmen de, *“Kaynaştırmaya olumlu bakıyorum, kesinlikle olması gerekli. Bir şekilde diğer arkadaşları ile birlikte paylaşımda bulunması gerekir.”* diyerek kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşmeleri açısından normal okullarda uygulanması gerektiğini vurgulamışlardır.

Ayşe Öğretmen, *“Normal okullarda kaynaştırma eğitimini hem destekliyorum hem de desteklemiyorum, şöyle ikisi bir arada, yüzde elli yüzde elli; bazı derslere kaynaştırma öğrencileri misafir gibi katılsa, bütün derslerde olmasalar daha sağlıklı olur. Okuldan dışlamak doğru değil, ama tümüyle de okulun içine hapsedmek o da doğru değil.”* demiş, yine Şeyma Öğretmen de, *“Kaynaştırma eğitimi belki belli başlı derslerde evet yapılmalı, işte Sosyal Bilgiler, Türkçe, Matematik; onlarda çünkü çocuğu yormadan, çok zorlamadan belli başlı bir takım şeyleri verebiliriz. Ama işte bir İngilizce dersinde bu çok da müsait değil. O yüzden kaynaştırma eğitimi belli derslerle yapılmalı, yani*

belli öğrencilere sadece belirli derslerle yapılmalı, diğer derslerde uygun olduğunu düşünmüyorum.” diyerek kaynaştırma eğitiminin İngilizce derslerinde yapılmamasını, bunun yanında Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler gibi derslerde ise yapılmasının uygun olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir.

Tablo 3.3'ten ve öğretmen görüşlerinden de anlaşılacağı gibi, 6 öğretmen kaynaştırma öğrencilerinin normal okullar yerine özel eğitim okullarında, 4 öğretmen normal okullarda ancak özel alt sınıflarda ve yine beş öğretmen kaynaştırma öğrencileri ağır düzeyde engele sahipse ya da dersin düzenini bozuyorsa özel eğitim okullarında eğitim almaları gerektiğini düşünmektedir. Bunların yanında, beş öğretmenin kaynaştırma eğitiminin zaman yetersizliği ve sınıf mevcutlarının fazla olmasından dolayı; 4 öğretmenin ise kaynaştırma eğitimi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları gibi sebeplerden dolayı kaynaştırma eğitiminin okullarda doğru şekilde uygulanmayıp amacına ulaşmadığını; ancak gerekli destek hizmetler ve koşullar sağlandığında doğru şekilde uygulanabileceğini düşünmektedirler. Yine beş öğretmen hafif düzeyde engele sahip olan kaynaştırma öğrencilerinin normal okullarda kaynaştırma eğitimi almaları gerektiğini belirtmiş; diğer beş öğretmen ise, öğrencilerin sosyalleşmesi açısından kaynaştırma eğitiminin gerekli olduğunu vurgulamışlardır. Son olarak, 2 öğretmen kaynaştırma eğitiminin İngilizce derslerinde uygulanmasını doğru bulmadıklarını, fakat Türkçe, Matematik ve Sosyal Bilgiler gibi derslerde uygulanması gerektiğini belirtmişlerdir.

3.4. Kaynaştırmaya İlişkin Ders Almayan İngilizce Öğretmenlerinin, Lisans Eğitimleri Sırasında Kaynaştırma Eğitimi Almış Olmalarının Mesleki Uygulamalarına Olan Etkilerine İlişkin Görüşleri

Öğretmenlere 4. soru olarak, “Eğer ders almadıysanız, kaynaştırma eğitimi almış olmanız halinde mesleğinize ne gibi etkileri olabileceğini düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekansları Tablo 3.4.3'te gösterilmiştir.

Tablo 3.4. Kaynaştırmaya İlişkin Ders Almayan İngilizce Öğretmenlerinin, Lisans Eğitimleri Sırasında Kaynaştırma Eğitimi Almış Olmalarının Mesleklerine Ne Gibi Etkileri Olabileceğine İlişkin Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	f
Kaynaştırma öğrencilerime derste akademik becerilerin öğretimi ve değerlendirmesi sırasında neler yapacağımı bilirdim	20
Kaynaştırma öğrencilerini daha iyi tanımamı sağlayarak onlarla nasıl iletişim kurmam ve onlara nasıl davranmam gerektiğini bilirdim	15
Kaynaştırma öğrencilerini görmezden gelmezdim	3
Vicdanım daha rahat olurdu	1
Diğer	1

Tablo 3.4.'te görüldüğü gibi, kaynaştırma eğitimine yönelik ders almış olmalarının kendilerine ne gibi katkıları olabileceğini belirten öğretmenlerden 20'si derste kaynaştırma öğrencilerine akademik becerilerin öğretimi ve değerlendirilmesinde neler yapabileceklerini; on beş öğretmen kaynaştırma öğrencilerini daha iyi tanıyarak nasıl iletişim kurabileceklerini ve davranacaklarını daha iyi bileceklerini belirtmiş; üç öğretmen kaynaştırma öğrencilerini görmezden gelmeyebileceğini, bir öğretmen vicdanının daha rahat olacağını söylemiş; bir öğretmen ise farklı bir görüş bildirmiştir.

Funda Öğretmen, *“Kaynaştırma eğitimi alsaydım daha bilinçli olurduym diye düşünüyorum. Bununla ilgili bir ders alsaydım, kaynaştırma öğrencilerini tanımamda faydalı olurdu benim için, ilk başta ne yapmam gerektiğini anlardım. Sınıf içinde nasıl etkinlikler uygulamam gerektiği konusunda faydalı olabilirdi. Sınav hazırlamamda, onu tanımamda, ders içinde nasıl etkinlikler uygulayacağım, nasıl ilerleyeceğim, iletişimimde bile faydası olurdu diye düşünüyorum.”* demiş, Davut Öğretmen ise, *“Onlara nasıl yaklaşmalıyız, nasıl davranmalıyız, bu konularda daha verimli olabilirdim. Onlara neyi öğretebilirim, ne kadar sürede öğretebilirim, nasıl öğretebilirim daha iyi öğrenirdim. Şu anda kendi tecrübelerimle bir yöntem oluşturup Milli Eğitim'in verdiği müfredat çerçevesinde onlara bir şeyler vermeye çalışıyorum. Ama bu işin eğitimini alsaydım, onlara bilgiyi; yöntemler, teknikler, seviyeleri,*

durumları dahilinde daha faydalı olurdu.” diyerek kaynaştırma öğrencilerine akademik becerilerin öğretimi sırasında daha bilinçli ve sistemli bir şekilde öğretim sunabileceklerinin vurgusunu yapmışlardır.

İpek Öğretmen, *“Belki yaklaşımım daha farklı olurdu. Yani özeleştiri yapıyorum ben şuan. Benim onun hakkındaki onu anlama şansım belki daha fazla olurdu, empati kurma gibi hani, derste ona göre önlem alırdım. Kimseye sormazdım belki BEP planını nasıl yapacağımı, zaten biliyor olurdu.”* demiş, Belma öğretmen de, *“Ya mutlaka çok büyük etkileri olurdu en azından o çocuklarla nasıl iletişim kuracağımız; sınıf içinde, toplum içinde nasıl davranacağımız konusunda.”* diyerek kaynaştırma öğrencilerine nasıl davranmaları ve nasıl iletişim kurmaları gerektiği konusunda daha bilinçli hareket edebileceklerini belirtmişlerdir.

Yeliz Öğretmen, *“Biz çoğu zaman ne yazık ki görmezden geliyoruz, bu durumda mesela etkisi olabilirdi. Sorunlarına inmeye çalışırdım, daha iyi anlaması için onun seviyesine inmeye çalışırdım, şu an onu yapamıyoruz zaten. Bir de çocuğun kapasitesini bildiğimiz için, açıkçası es geçiyoruz.”* demiş, Sema Öğretmen ise, *“Kırk dakika içerisinde normal dersimi anlatırken belki bir beş dakika ona bir bilgi verebilirdim. Bir damla da olsa, küçük bir şey de olsa verebilirdim. Ama şu durumda yani biz normal ders işliyoruz onlar yokmuş gibi.”* diyerek kaynaştırma öğrencilerine yönelik ders içinde herhangi bir eğitim sunmadıklarını, derste kaynaştırma öğrencisi yokmuş gibi davranıp onları görmezden geldiklerini ifade etmişlerdir.

Eda Öğretmen ise, *“Daha verimli olabilirdik tabii ki, etkinliklerini daha iyi hazırlardık. O çocuklar da ziyan olmazdı. Vicdanen de daha rahat olurduk. O çocukların ziyan olmadığını gördüğümüzde, bir şeyler verdiğimizizi düşündüğümüzde bence vicdanen daha rahat olurduk.”* diyerek kaynaştırma öğrencileri için faydalı bir şeyler yapabildiğini düşündüğünde vicdanının rahatlayacağını dile getirmiştir.

Buse Öğretmen ise, *“Alsaydım daha güzel olurdu. En azından kaynaştırma eğitiminin önemini daha iyi kavradım bence, bunun hakkında daha çok şey öğrenirdim; beni güdülerdi. Daha fazla o çocuğa karşı yönelirdim.”* diyerek kaynaştırma eğitimini daha

çok önemseyebileceğini, kaynaştırma hakkında bilgi sahibi olmak isteyebileceğini ve kaynaştırma öğrencilerine daha fazla yönelebileceğini belirtmiştir.

3.5. İngilizce Öğretmenlerinin Sınıflarında Bulunan Kaynaştırma Öğrencileri İçin Beceri ve Kavram Öğretimi Sırasında Kullandıkları Yöntem ve Teknikler

İngilizce öğretmenlerinin sınıflarındaki kaynaştırma öğrencileri için beceri ve kavram öğretimi sırasında yararlandıkları yöntem ve teknikler hakkında görüşlerini almak amacıyla beşinci soru olarak, “Sınıfınızda bulunan kaynaştırma öğrencinize İngilizce beceri ve kavramların öğretimi sırasında kullandığınız yöntem ve teknikler nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin yanıtları ve bu yanıtlara ilişkin frekanslar Tablo 3.5’de gösterilmiştir.

Tablo 3.5. İngilizce Öğretmenlerinin Sınıflarındaki Kaynaştırma Öğrencileri İçin Beceri ve Kavram Öğretimi Sırasında Kullandıkları Yöntem ve Teknikler

Öğretmen Görüşleri	f
Tekrar etme yöntemi	10
Yazma çalışması	7
Yok	7
Öğrenci ile birebir çalışma	4
Göstererek yaptırma	3
Eşleme çalışması	2
Diyalog çalışması	2
Akran öğretimi	2
Soru-cevap	2
Resim çizdirme	2
Ezber	2
Okuma çalışması	1
Role oynama aktivitesi	1

Tablo 3.5’de görüldüğü gibi; 10 öğretmen tekrar etme yöntemini, yedi öğretmen yazma çalışmasını, 4 öğretmen kaynaştırma öğrencisi ile birebir çalışmayı, üç öğretmen göstererek yaptırma, 2 öğretmen eşleme çalışmasını, 2 öğretmen akran öğretimini, bir

öğretmen okuma çalışmasını, 2 öğretmen diyalog çalışmasını ve yine bir öğretmen rol oynama etkinliğini kullandığını belirtmiş; ancak yedi öğretmen kaynaştırma öğrencileri için özel olarak yararlandıkları bir yöntem ve tekniğin bulunmadığını ifade etmişlerdir. Öte yandan 6 öğretmen ise kullandıkları yöntem ve teknikler konusunda daha farklı görüşler bildirmiştir.

Eda Öğretmen, “*Önce bakarak yazıyorlar, sonra bakmadan yazmaya çalışıyorlar. Sonra okutuyorum, onların okumasını istiyorum; okuma, yazma ve tekrar yöntemini kullanıyorum.*” diyerek kaynaştırma öğrencisi için okuma, yazma ve tekrar etme yöntemini kullandığını belirtmiştir.

Ayşe Öğretmen, “*Daha çok yazarak ve tekrar ederek onunla birebir bireysel çalışıyorum.*” demiş, Zehra Öğretmen, “*Bol bol yazma çalışmaları yaptırıyorum.*” demiş, Seda Öğretmen de, “*Kaynaştırma öğrencim işitme engelli. Bu yüzden ona daha çok yazma çalışması yaptırıyorum, sürekli kelimeleri yazmak ve onu söylemek, tekrar etmesini sağlamak şeklinde.*” diyerek kaynaştırma öğrencileri için ağırlıklı olarak yazma yöntemini kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Hale Öğretmen, “*Daha çok tekrar yöntemini kullanıyorum. Benim bir tane çocuğum otistik, öyle olunca bol miktarda tekrarla ancak...*” demiş, yine Füsün Öğretmen de, “*Tekrar, tekrarları çok kullanıyorum.*” diyerek ağırlıklı olarak tekrar etme yöntemini kullandıklarını dile getirmişlerdir.

Eda Öğretmen, “*Bazen karşılıklı basit tanışma diyalogları varsa yaptırıyorum.*” demiş, Fidan Öğretmen, “*Sadece sözlü olarak işte adını sormayı, sorulunca söylemeyi; nasılsın demeyi, kaç yaşında olduğunu sormayı ve söylemeyi verdim. İşte sınıfa sorular sordurtuyorum, mesela hadi arkadaşlarına isimlerini sor diyorum, tahtaya kalkıp soru sorunca falan çok mutlu oluyor.*” diyerek kaynaştırma öğrencisine sınıftaki diğer arkadaşlarını da öğretime katarak diyalog çalışması yaptırdığını belirtmiştir.

Eda Öğretmen, “*Role play aktiviteleri yaptırıyorum.*” diyerek aynı zamanda role play aktivitelerinden de yararlandığını belirtmiştir.

Gül Öğretmen, *“Daha çok göstererek yaparak öğrenme şekli, çünkü yani böyle anlatıldığı zaman havada kalıyor her şey.”* demiş, yine Metin Öğretmen, *“Gösterip yaptırma tekniği, bir de alıştırmaya olarak tekrar alıştırmaları. İşte bunlar yapılıyor genelde, resim çizdirip resimlerle.”* diyerek göstererek yaptırma, tekrar ve resim çizdirme gibi yöntemlerden yararlandığını söylemiştir.

Seda Öğretmen, *“Eşleştirme, işte kelimelerle eşleştirme yapıyorlar.”* demiş, yine Zehra Öğretmen de, *“Hani resimlerle matching; eşleştirme aktiviteleri veriyorum ya da işte kelimeleri veriyorum eşleştirme yapıyor.”* diyerek eşleme çalışmalarından yararlandıklarını ifade etmişlerdir.

Fidan Öğretmen, *“Mesela dersi bölmeden diğerleri tahtadakileri yazarken, hadi şimdi sen benim yanıma gel birlikte çalışalım diyorum; diğerlerinin zamanını almadan onunla ilgilenmeye çalışıyorum.”* demiş, yine Ayşe Öğretmen de, *“Zaman zaman yanına giderek birebir bireysel çalışıyorum onunla, sınıfa tahtadakileri ya da herhangi bir çalışma kağıdını yaptırırken ona 5 ya da 10 dakika zaman ayırıyorum. 5 dakika onunla ilgilenmem bile onun daha aktif, daha motivasyon içinde olduğunu gösteriyor.”* diyerek ders içinde diğer öğrencileri ödevlendirerek kaynaştırma öğrencileri ile birebir çalıştıklarını dile getirmişler ve Ayşe Öğretmen aynı zamanda bu birebir çalışmanın kaynaştırma öğrencisini olumlu yönde etkileyerek derse daha aktif olarak katılımını sağladığını belirtmiştir.

Özden Öğretmen, *“Akran öğretimi yapıyordum. Arkadaşları vardı, o arkadaşları ile beraber öğreniyordu”* demiş, yine Sema Öğretmen, *“Akran eğitimi bu konuda çok etkili oluyor. Bir arkadaşını görevlendirip ona boş zamanlarda; boş ders olabilir, teneffüs aralarında olabilir günde beş dakika soru sorup ondan cevap almasını, onunla karşılıklı soru sorup cevap vermesini istiyoruz.”* diyerek akran öğretiminden yararlandıklarını söylemişler ve Sema Öğretmen ayrıca akran öğretiminin çok etkili olduğunu belirtmiştir.

Belma Öğretmen, *“İşte ezber yoluyla, deniyoruz.”* diyerek ezber yönteminden yararlandığını belirtmiştir.

İpek Öğretmen, “Hiçbir şey kullanmıyorum ki, özel olarak kullandığım herhangi bir yöntem yok.” demiş, Buse Öğretmen, “Ders içinde o öğrenci ile ilgilenmek mümkün olmuyor, yani şu an için belli bir yöntem ve teknik yok.” demiş, Mustafa Öğretmen, “Yok, hayır; özel olarak kullandığım herhangi bir yöntem ve teknik yok.” diyerek kaynaştırma öğrencileri için kullandıkları herhangi bir yöntem ya da tekniğin olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 3.5’e ve öğretmen görüşlerine bakıldığında İngilizce Öğretmenlerinin ders içinde kaynaştırma öğrencileri için kullandıkları yöntem ve tekniklerin değişkenlik gösterdiği, ancak kullandıkları bu yöntem ve tekniklerin normal gelişim gösteren öğrencilerinkine aynı olduğu, kaynaştırma öğrencileri için farklı bir çalışma yapmadıkları görülmektedir. Yedi öğretmenin ise kullanmış olduğu hiçbir yöntem ve teknik bulunmamaktadır.

3.5.1. İngilizce Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Yararlandıkları Araç Gereçler Hakkındaki Görüşleri

İngilizce öğretmenlerinin derslerinde kaynaştırma öğrencileri için özel olarak yararlandıkları araç ve gereçlere ilişkin görüşlerini almak amacıyla, 5.1. soru olarak “Nette araç gereçlerden faydalaniyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve bu yanıtlara ilişkin frekanslar Tablo 3.5.1’de gösterilmiştir.

Tablo 3.5.1. İngilizce Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Yararlandıkları Araç Gereçler Hakkındaki Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	f
Görsel materyallerden (resimler, flash kartlar)	14
Sınıftaki diğer öğrenciler için kullandığım materyallerin dışında farklı bir materyal kullanmıyorum	9
Kitap, defter ve çalışma kağıtlarından	7
Teknolojik araçlardan (bilgisayar, projeksiyon, akıllı tahta, slaytlar, internet sunuları)	7
Gerçek objelerden (kuklalar)	4
Şarkılardan	2
Öğrencinin kendi ürettiği araç gereçlerden	1
Diğer	1

Tablo 3.5.1’de de görüldüğü gibi, İngilizce Öğretmenlerinin derslerinde kaynaştırma öğrencileri için en çok kullandıkları araç gereç görsel materyallerdir. yedi öğretmen teknolojik araçlardan, yedi öğretmen kitap, defter ve çalışma kağıtlarından; 4 öğretmen gerçek objelerden, 2 öğretmen şarkılardan, bir öğretmen öğrencinin kendi ürettiği araç gereçlerden ve bir öğretmen ise çok daha farklı bir materyalden yararlandığını belirtmiştir. Ancak, dokuz öğretmenin sınıflarında kaynaştırma öğrencileri için ayrı bir materyalden faydalanmadıkları; sınıflarındaki normal öğrenciler için kullandıkları materyallerin aynısını kullandıkları görülmektedir.

Fatih Öğretmen, “*Görsel araç gereçlerden faydalanıyorum.*” demiş, Zuhale Öğretmen, “*Görsel materyaller kullanıyorum; flash kartlar, posterler.*” demiş, Hande Öğretmen de, “*Valla flash kartlardan yararlanıyoruz, posterlerden yararlanıyoruz. Daha çok görsellerden yani.*” demiş, son olarak da Gül Öğretmen, “*Resimlerden.*” diyerek görsel materyallerden yararlandıklarını belirtmişlerdir.

Mustafa Öğretmen, “*Daha çok öğrencinin kendi ürettiği araç gereçlerden, kuklalardan faydalanıyorum. Bizim dersimizde görsel yönden şansımız fazla. İşte internette*

sunular, kendi hazırladığımız sunular, flash kartlarımız var. Bunlar özellikle çok iyi.” diyerek pek çok farklı araç ve gereçten yararlandığını dile getirmiştir.

Ayşe Öğretmen, *“Daha çok fotokopi, defter ağırlıklı.”* demiş, Sema Öğretmen ise, *“Daha çok yazılı yani, çalışma kağıdı ve onun defterini kullanıyoruz.”* diyerek kaynaştırma öğrencisi için çalışma kağıtlarından ve defterlerinden faydalandıklarını belirtmişlerdir.

Özden Öğretmen, *“Şarkılardan. Şarkıyı çok seviyorlar, şarkıyı önce dinletiyorum sonra beraber söylüyoruz ve hareketlerini yapıyoruz. Daha kolay öğreniyor o zaman.”* diyerek derslerinde kaynaştırma öğrencisi için şarkılardan yararlandığını ve böylece kaynaştırma öğrencisinin daha kolay öğrenebildiğini belirtmiştir.

İnci öğretmen, *“İşin açıkçası öbürlerinde ne kullanıyorsam onda da onu kullanıyorum, aynı materyaller yani.”* demiş, Yeliz Öğretmen de, *“Valla onlara yönelik olarak bir şey kullanmıyorum. Hiçbir şey yok.”* diyerek kaynaştırma öğrencileri için özel bir materyalden faydalanmadıklarını, sınıftaki diğer öğrenciler için kullandıkları materyallerin aynısını kaynaştırma öğrencileri için de kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 3.5.1’de ve öğretmen görüşlerinde de görüldüğü gibi, İngilizce Öğretmenleri tarafından kaynaştırma öğrencilerine yönelik olarak pek çok farklı araç gereç kullanılmaktadır. Ancak bazı öğretmenler ise sınıftaki normal öğrenciler için kullandıkları materyallerin aynısını kaynaştırma öğrencileri için de kullandıklarını; onlara özel olarak herhangi bir materyal hazırlamadıklarını ifade etmişlerdir.

3.6. İngilizce Öğretmenlerinin Beceri ve Kavramların Öğretimi Sırasında Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Bir Sorunla Karşılaşp Karşılaşmadıklarına İlişkin Görüşleri

İngilizce Öğretmenlerinin derslerinde beceri ve kavramları öğretirken kaynaştırma öğrencileriyle ilgili herhangi bir sorunla karşılaşp karşılaşmadıklarına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla, 6. soru olarak “Sınıfınızda kaynaştırma öğrencilerinize yönelik İngilizce dersinin gerektirdiği beceri ve kavramların öğretimi sırasında herhangi

bir sorunla karşılaşıyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekansları Tablo 3.6’de gösterilmiştir.

Tablo 3.6. İngilizce Öğretmenlerinin Beceri ve Kavramların Öğretimi Sırasında Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Bir Sorunla Karşılaşp Karşılaşmadıklarına İlişkin Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	f
Evet, karşılaşıyorum	21
Hayır, karşılaşmıyorum	4

Tablo 3.6’da görüldüğü gibi, yirmi bir öğretmen derslerinde kaynaştırma öğrencilerine beceri ve kavram öğretimi sırasında sorun yaşadıklarını, yalnızca 4 öğretmen ise herhangi bir sorunla karşılaşmadıklarını ifade etmiştir.

Seda Öğretmen, “*Tabii ki sorunla karşılaşıyorum.*” demiş, Özden Öğretmen ise, “*Hayır, bu sene karşılaşmıyorum, herhangi bir problem yok şu an.*” demiştir.

3.6.1. İngilizce Öğretmenlerinin Derslerinde Kaynaştırma Öğrencileri İle Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri

İngilizce öğretmenlerinin derslerinde kaynaştırma öğrencileri ile yaşadıkları sorunları belirlemek amacıyla 6.1. soru olarak, “Eğer karşılaşıyorsanız bu sorunlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekansları Tablo 3.6.1’de gösterilmiştir.

Tablo 3.6.1. İngilizce Öğretmenlerinin Derslerinde Kaynaştırma Öğrencileri İle Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerin Yaşadıkları Sorunlar	f
Akademik sorunlar (okuyamaması, yazamaması, konuyu anlayamaması, kelimeleri algılayamaması, çok çabuk unutması)	13
Davranış sorunları (ders esnasında absürd bir davranış sergilemesi, çok hareketli olması, sürekli ayakta dikilmesi, sınıfın içinde gezinmesi, derse karşı isteksiz olması, ödevini yapmaması, sıkılması)	9
Diğer (kalabalık sınıf mevcudu, anadilinde yetkin olmaması, zaman yetersizliği)	4
Öğrencinin bireysel sorunları (konuşamaması, söylediklerinin anlaşılmasında, telaffuz edememesi)	3

Tablo 3.6.1’de görüldüğü gibi, on üç öğretmen kaynaştırma öğrencileriyle akademik sorunlar yaşadığını, dokuz öğretmen davranış sorunlarıyla karşılaştığını, üç öğretmen öğrencinin bireysel sorunlarıyla karşı karşıya kaldığını bildirmiş; 4 öğretmen ise farklı sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Mustafa Öğretmen, “Çocuğun düzeyi değişken oluyor. O günkü psikolojik durumuyla alakalı ya çok hareketli oluyor ya da çok hareketsiz oluyor. O değişkenlik bizi de etkiliyor. Nasıl davranacağımızı bilemiyoruz yani.” demiş, Fidan Öğretmen, “Yazmak istemiyor, derse katılmak istemiyor, dışarı çıkmak istiyorum diyor; o şekilde arkadaşlarını biraz rahatsız ediyor.” demiş, Ahsen Öğretmen de, “Algılayamamasının yanında işte otistik olduğu için en ufak bir şeyi kaybolduğunda mesela ani tepki veriyor. Dersi durduruyorsun; sakinleş, biraz dur, biraz rahatlayalım diyorsun. En ufak bir şeyi kayboldu mu değişik sesler çıkarıyor, farklı sesler çıkarıyor; tabi dersin düzeni bozuluyor.” demiş, son olarak Şeyma Öğretmen ise, “Bazen ders sırasında neyi, ne zaman yapacağını bilmiyor mesela, ders sırasında çok absürd bir şey yapabiliyor, onu kontrol altına almak da bazen zor olabiliyor.” diyerek kaynaştırma öğrencilerinin ders esnasında gösterdikleri problem davranışlarından bahsetmişler ve bu problem davranışların dersin düzenini bozarak diğer öğrencilerin dikkatinin dağıldığına değinmişlerdir.

Yeliz Öğretmen, “*Kelimeyi algılayamıyor, yazamıyor, telaffuz edemiyor, öğrettiğim konuyu anlayamıyor, okumayı zaten yapamıyor. Anlamadığı için birkaç kez tekrar etmek zorunda kalıyoruz.*” demiş, Funda Öğretmen, “*Okuma yazma bilmiyor mesela öğrencim. Gördüklerini yanlış okuma gibi bir problemi var, yani ‘‘keep’’ kelimesini ‘‘kebab’’ diye okuyabiliyor.*” demiş, Gül Öğretmen ise, “*Benim kaynaştırma öğrencimde unutma problemi var. Bugün öğrenileni unutmuş olarak gelmesi, onu bırakın 10 dakika sonra unutmuş olarak gelmesi en büyük sorun.*” diyerek kaynaştırma öğrencilerine ilişkin akademik sorunlar yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

Fidan Öğretmen, “*Konuşması çok bozuk, telaffuz sıkıntısı var.*” demiş, Sevda Öğretmen ise, “*Konuşma özrü var azıcık, konuşma becerisinde bozukluk var. Böyle tam çıkardığı sesleri anlayamıyor. Türkçe konuşurken bile anlamıyorum çocuğu, çocuk da iyice rencide olmasın diye böyle ‘‘Hım, evet.’’ Diye onaylıyorum geçiyorum yani.*” diyerek kaynaştırma öğrencilerinin bireysel sorunlarından söz etmişlerdir.

Hale Öğretmen, “*Sınıf çok kalabalık ve bu çocuklarla birebir eğitim vermek gerekiyor; zamanı yetiştiremiyorum.*” demiş, Buse Öğretmen, “*Sınıf 25 kişi ve onunla ayrı ilgilenmem gerekiyor; zaman problemi var.*” diyerek kaynaştırma öğrencisi ile ilgilenmek için yeterince zamanlarının olmadığını; Zehra Öğretmen ise, “*Türkçeleri zaten çok yeterli değil, Türkçe’yi çok iyi öğrenmemişler; kendi dil gelişimleri tam tamamlanmamış, bu büyük bir dezavantaj oluyor bize. Temel şeyleri veriyorsun ama daha ileri cümleleri veremiyorsun.*” diyerek anadillerinde yetkinliğe ulaşmamış kaynaştırma öğrencilerine yabancı dil eğitiminde zorlandığını dile getirmiştir.

3.6.2. İngilizce Öğretmenlerinin Karşılaştığı Sorunların Nedenlerine İlişkin Görüşleri

İngilizce Öğretmenlerine derslerinde kaynaştırma öğrencileriyle karşılaştıkları sorunların nedenlerine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla 6.2. soru olarak “*Karşılaştığınız sorunların nedenlerini neye bağlıyorsunuz?*” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin bu soruya vermiş oldukları yanıtlar ve frekansları Tablo 3.6.2’de gösterilmiştir.

Tablo 3.6.2. İngilizce Öğretmenlerinin Karşılaştığı Sorunların Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Sorunların Nedenleri	f
Kaynaştırma öğrencisinin bir engele sahip olmasına bağlıyorum (zihinsel, dilsel engel)	9
Daha önce hiç özel eğitim almamış olmasına bağlıyorum	5
Sınıf ortamına bağlı sorunlardan kaynaklandığını düşünüyorum (sınıf mevcudunun kalabalık olması, araç-gereç, kaynak eksikliği ve zaman yetersizliği)	5
Kaynaştırma öğrencisinin ailesinden kaynaklanan sorunlara bağlıyorum (ailenin çocuğuyla ilgilenmemesi, çocuğun evde yaşadığı sıkıntılar, ailenin sosyoekonomik düzeyi)	4
Kaynaştırma öğrencisinin sınıftaki arkadaşları ile iletişim kuramamasına bağlıyorum (sınıftaki arkadaşları tarafından kabullenilmemesi)	3
Kaynaştırma öğrencisinin ayrı bir özel alt sınıfta bulunmayıp normal bir sınıfta ya da okulda bulunmasına bağlıyorum	2
Normal okulda kaynaştırma eğitiminin doğru bir şekilde uygulanmamasına bağlıyorum	2
Diğer (kaynaştırma öğrencisiyle aile ve öğretmen tarafından ilgilenilmemiş olması)	1

Tablo 3.6.2’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin dokuzu kaynaştırma öğrencileri ile yaşadıkları sorunların nedenlerini kaynaştırma öğrencisinin bir engele sahip olmasına, beşi daha önce hiç özel eğitim almamış olmasına, beşi sınıf ortamından kaynaklandığına, 4’ü kaynaştırma öğrencisinin ailesinden kaynaklandığına, üçü sınıftaki arkadaşları ile iletişim kuramamasına, 2’si ayrı bir özel alt sınıf yerine normal bir sınıf ya da okulda eğitim alıyor olmasına, 2’si normal okullarda kaynaştırma eğitiminin doğru bir şekilde uygulanmamasına ve biri ise kaynaştırma öğrencisi ile aile ve öğretmenleri tarafından ilgilenilmemiş olmasına bağlamıştır.

Gül öğretmen, “*Yani zeka ile ilgili, zihinsel. Çünkü zaten özel eğitim de alıyor.*” demiş, Şeyma Öğretmen, “*Kaynaştırma olmalarına bağlıyorum.*” demiş ve yine Eda Öğretmen

de, “Çocuğun raporu var zaten konuşma bozukluğu olduğuna dair; fiziksel olarak damağında problem var, dolayısıyla bundan kaynaklıyor.” diyerek karşılaştıkları sorunları kaynaştırma öğrencilerinin bir engeli sahip olmalarına bağlamışlardır.

Yeliz Öğretmen, “Kesinlikle burada olmalarına bağlıyorum. Aynı bir özel sınıfları olsa her okulda ya da bir okulda toplansalar ona göre bir eğitim alacaklarından dolayı hiçbir sıkıntı olmayacaktır diye düşünüyorum. Birinci sınıftan itibaren onların özel bir sınıfa konulması taraftarıyım.” demiş, Hale Öğretmen, “Kaynaştırma öğrencilerinin bu sınıflarda olmasına tabii ki.” demiş ve yine İpek Öğretmen de, “Bu tür çocukların gideceği spesifik okullar olmamasına bağlıyorum. Yani ona göre bir okula gitse çocuk, ona göre kendi gibiler arasında çok daha mutlu olabilirdi sonuçta ya da yazı yazmayı daha iyi öğrenebilirdi. Yani ona göre eğitim almış bir öğretmenin sınıfında ve kendi gibilerin yanında çok daha başarılı olabilirdi.” diyerek karşılaştıkları sorunları kaynaştırma öğrencilerinin normal bir sınıf ya da okulda eğitim almalarına bağlamışlardır.

Fatih Öğretmen, “Bizim veremediğimiz eğitim sistemine bağlıyorum. Çocuğun ihtiyacı olan eğitimi, bizim çocuğa verebildiğimizi düşünmüyorum.” demiş ve yine Funda Öğretmen de, “Aslında kaynaştırma eğitiminin temelinden ve sistemden geliyor diye düşünüyorum.” diyerek yaşadıkları sorunların nedenlerinin başarılı bir kaynaştırma eğitimi sunamamalarından kaynaklandığını belirtmişlerdir.

Şeyma Öğretmen, “En azından okuma yazma öğreninceye kadar kaynaştırma eğitimi yerine özel eğitime tabi olabilirdi. O kız öğrencim özel eğitim almamış, direkt birinci sınıftan itibaren kaynaştırma eğitimi ile geldiği için yeterince ilgilenilememiş ve doğal olarak okuma yazmayı bilmiyor.” demiş, Davut Öğretmen, “Muhakkak öncesinde bir özel eğitim alması lazım, ondan sonra belki buraya gelirse biraz düzelir.” demiş ve yine Çetin Öğretmen de “Aile tarafından bunun belirlenip daha önceden özel eğitim alınması gerekiyordu.” diyerek karşılaştıkları sorunların nedenlerini kaynaştırma öğrencilerinin daha önce özel eğitim almamış olmalarına bağlamışlardır.

Zehra Öğretmen karşılaştığı sorunları, “Okulda bir şeyler yapılıyor ama aileler bunu destekliyor mu? Aileler daha çok desteklese, özellikle bizim çevremiz için geçerli, eminim ki bu çocuklar daha iyi yerde olabilirlerdi şu an. Ama her yıl öğretmen bir şeyler yapmaya çalışıyor, aileden destek görmeyince çocuklar doğal olarak ilerleyemiyorlar.” diyerek ailelerden destek görmemesine; Mustafa Öğretmen, “Çocuğun evinde yaşadığı sıkıntılara.” diyerek kaynaştırma öğrencisinin ailevi problemlerine; Sevda Öğretmen ise, “Aile eğitimsiz ve sosyokültürel düzeyi çok düşük bir aile, ona bağlıyorum.” diyerek yaşadığı sorunların kaynaştırma öğrencisinin ailesinden kaynaklandığını belirtmiştir.

Fusun Öğretmen, “Sınıfın tutumundan dolayı. Diğer öğrenciler kabullenmiş olsa, yardım etmeye çalışsalar gayet iyi olacak.” diyerek ve Belma Öğretmen de, “Yaşadıklarından dolayı. Hep sınıfta dışlanmış. Dışlanmış olmasına bağlıyorum.” diyerek karşılaştıkları sorunların nedenlerini kaynaştırma öğrencilerinin sınıftaki arkadaşları tarafından kabullenilmeyip dışlanmalarına bağlamışlardır.

Seda Öğretmen yaşadığı sorunların nedenlerini, “Kaynaştırma eğitimi ile alakalı elimde kaynak yok, kitap yok, bunun nasıl yapılacağına dair bilgim yok, bana bunu anlatacak Rehber Öğretmenimiz yok.” diyerek materyal eksikliğine bağlamış; Funda Öğretmen ise, “Araç gereç eksikliği, vakit yetersizliği, ortam, sınıftaki öğrencilerin sayısı bu problemlere neden oluyor diye düşünüyorum.” diyerek karşılaştığı sorunların sınıf ortamından, araç gereç ve zaman yetersizliğinden kaynaklandığını ifade etmiştir.

Çetin Öğretmen ise, “Hem aile tarafından hem de öğretmenler tarafından ilgilenilmemiş olmasından.” diyerek yaşadığı sorunları, kaynaştırma öğrencisinin ailesi ve öğretmenleri tarafından yeterince ilgilenilmemiş olmasına bağlamıştır.

3.7. İngilizce Öğretmenlerinin Sınıflarında Kaynaştırma Uygulaması İçin İhtiyaç Duydukları Uyarlamalar

İngilizce öğretmenlerinin sınıflarında başarılı bir kaynaştırma uygulaması için yararlandıkları uyarlamalara ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yedinci soru olarak, “Sınıfınızda gerçekleştirdiğiniz çalışmalar sırasında başarılı bir kaynaştırma uygulaması için İngilizce dersine yönelik olarak ne tür uyarlamalara ihtiyaç duymaktasınız? (sınava

ilişkin uyarlamalar, daha fazla süre verilmesi, daha basit kavramların çalışılması vb.)” sorusu yöneltmiştir. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlar ve frekansları Tablo 3.7’de gösterilmiştir.

Tablo 3.7. İngilizce Öğretmenlerinin Sınıflarında Kaynaştırma Uygulaması İçin İhtiyaç Duydukları Uyarlamalar

Öğretmen Görüşleri	f
Daha az sayıda ve basit kavramlar öğretiyorum	20
Sınavında uyarlamalar yapıyorum (daha az sayıda ve basit sınav soruları soruyorum, soruları büyük punto ve koyu harflerle yazıyorum, görseller kullanıyorum, daha fazla zaman veriyorum, anlamadığı soruları açıklıyorum, cevabın içinde gizli olduğu sorular soruyorum, sınav değerlendirmesinde yanlış yazılmış bazı kelimeleri doğru kabul ediyorum.)	19
BEP hazırlıyorum	7
Daha basit ödevler veriyorum	2
Derslerimde kaynaştırma öğrencim için özel bir uyarlama yapmıyorum	2
Ders dışında ek çalışmalar yapıyorum	1

Tablo 3.7’de de görüldüğü gibi, İngilizce Öğretmenlerinin büyük çoğunluğu az sayıda ve basit kavramlar öğreterek kaynaştırma öğrencilerine kavram öğretiminde ve sınavlarında uyarlamalar yapmaktadırlar. Ayrıca yedi öğretmen BEP hazırlamakta, 2 öğretmen daha basit ödevler vermekte, 2 öğretmen ise ders dışında ek çalışmalar yaptığını belirtmektedir. Ancak 2 öğretmen kaynaştırma öğrencileri için herhangi bir uyarlama yapmadıklarını ifade etmişlerdir.

Mustafa Öğretmen, “*Seviyesine uygun, basit kavramlar öğretiyoruz. Beş soruluk, daha basit sorulardan oluşan ayrı sınav hazırlıyoruz; puntoları biraz daha büyük ve koyu oluyor tabi diğer öğrencilere göre ve boşluk doldurma sorularında daha çok görsele yer veriyoruz.*” diyerek kaynaştırma öğrencilerine hem kavram öğretiminde hem de sınavlarında uyarlama yaptığını dile getirmiştir.

Şeyma Öğretmen, “*Proje ve performans ödevlerinde daha basit şeyler vermeye çalışıyorum.*” demiş, Ayşe Öğretmen de, “*Ödevinde uyarlama yapıyorum, farklı ödev veriyorum.*” diyerek kaynaştırma öğrencilerine daha basit ödevler vererek uyarlama yaptıklarını ifade etmişlerdir.

İpek Öğretmen, “*Daha basit kavramlardan oluşan BEP planı hazırlıyorum ve onlara uymaya çalışıyorum.*” diyerek kaynaştırma öğrencisi için bireyselleştirilmiş eğitim planı hazırlayarak bu plana göre hareket ettiğini belirtmiştir.

Belma Öğretmen, “*Ayrı bir zamanda, işte teneffüslerde, nöbetçiyken, fazladan zaman ayırıp oturup bir şeyi onlara öğretiyorum. Ders içinde çağırmak, onları daha çok rencide ediyor. Ders içinde onlarla ayrı ilgilenmemi istemiyorlar.*” diyerek kaynaştırma öğrencileri için ders dışında ek çalışmalar yaptığını dile getirmiştir.

Öykü Öğretmen, “*Yok ayrı bir şey yapmıyorum; çünkü almıyor, çabuk unutuyor. Herhangi bir uyarlama yapmıyorum.*” demiş, yine Çetin Öğretmen de, “*Kaynaştırma öğrencisi için özel bir uyarlama yapmıyorum, yapmam da. Onları ayırıp da sen kaynaştırma öğrencisisin, seninle özel ilgileneceğim dediğim zaman bu sefer diğer çocuklar da bunun yaptığı davranışları yapmaya başlıyor, onun gibi olmaya çalışıyorlar.*” diyerek kaynaştırma öğrencilerine yönelik herhangi bir uyarlama yapmadıklarını ifade etmişlerdir.

3.8. İngilizce Öğretmenlerinin Derslerinde İhtiyaç Duydukları Destek Hizmetlere İlişkin Görüşleri

İngilizce Öğretmenlerinin derslerinde ne tür destek hizmetlere ihtiyaç duyduklarını belirlemek amacıyla sekizinci soru olarak. “İngilizce Öğretmeni olarak derslerinizde başarılı olmak için ne tür destek hizmetlere ihtiyaç duymaktasınız? (seminer, kurs, hizmet içi eğitim, danışmanlık, yardımcı özel eğitim öğretmeni, kaynak oda vb.)” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekansları Tablo 3.8’de gösterilmiştir.

Tablo 3.8. İngilizce Öğretmenlerinin Derslerinde İhtiyaç Duydukları Destek Hizmetlere İlişkin Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	f
Öğretmenlere dışarıdan sağlanacak özel eğitim desteği (seminer, hizmet içi eğitim, kurs, danışman, uzman, Özel Eğitim Öğretmeni.)	22
Öğrenciye sağlanacak özel eğitim desteği (Özel Eğitim Öğretmeni, Özel Eğitim Danışmanı, üniversitelerden uzman kişiler, özel eğitim merkezlerinden destek, MEB tarafından görevlendirilmiş kaynaştırma öğrencilerinin gelişmelerini takip eden öğretmenler.)	10
Öğretmenlere okul içinde sağlanacak destekler (dil laboratuvarı, gerekli fiziksel koşulların oluşturulması, kitap, kaynak, daha fazla ders saati, bilgisayar.)	9
Kaynak oda uygulaması	8
Rehber Öğretmen	7
Diğer (yöntem ve teknik semineri, gölge öğretmen, internet sitesi, özel eğitim merkezleri ile iletişim halinde olunması.)	4

Tablo 3.8’de de görüldüğü gibi, öğretmenlerin büyük çoğunluğu (22) kendilerine dışarıdan özel eğitim desteği istemektedir. 10 öğretmen kaynaştırma öğrencisine özel eğitim desteği sağlanmasını talep etmekte; 8 öğretmen okul içinde destek verilmesini beklemekte, yine 8 öğretmen kaynak oda uygulamasını talep etmekte, yedi öğretmen okullarında Rehber Öğretmen desteği istemekte ve öğretmenlerden beşi ise daha farklı destek hizmetlere ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir.

Çetin Öğretmen, “*Kaynak oda şart. dil laboratuvarı olursa, bilgisayarlarımız, projeksiyonlarımız olursa eğer okullarımızda, kaynaştırma öğrencisine burada Dynet çalıştırabiliriz, daha iyi bir seviyeye bile gelebilirler. Bizi şöyle güzel bir seminere almaları gerekir; bize planlama nasıl yapılacak, hangi etkinlikleri kullanırsak daha iyi olur, başarılı olmuş örnek etkinliklerin bize gösterilmesi gerekiyor. Bunları görürsek fikir sahibi olabiliriz. Rehber Öğretmen ve dışarıdan üniversitelerden bu konuda uzmanlaşmış insanlar olabilir. Bunlara ihtiyaç oluyor tabii ki olmaz mı; bu konuda bilgi sahibi olan insanlar bize çok büyük fayda sağlayabilirler.*” diyerek; İngilizce Öğretmenlerini kaynaştırma uygulaması konusunda bilgilendirecek uzman ve Rehber

Öğretmen'e ; kaynaştırma öğrencisine daha iyi ve etkili bir eğitim sunabilmek için ise kaynak oda uygulamasına, dil laboratuvarına, bilgisayar ve projeksiyon gibi donanımlara ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir.

Yeliz Öğretmen, *“Yani aslında bunun hepsine ihtiyaç duyuyoruz biz ama tabii ki seminere öncelikle. Ya da mesela kaynaştırmaya yönelik bununla sorumlu olan Özel Eğitim Öğretmenleri; haftanın belli günlerinde belli saatlerinde kaynaştırma öğrencisi olan okullara gelip, sorunları algılayıp, çocuklarla birebir görüşerek çok faydalı olabilirler.”* diyerek aslında her türlü desteğe ihtiyaç duyduğunu, ancak kaynaştırma öğrencilerinin sorunlarıyla ilgilenilebilmesi için özellikle bir Özel Eğitim Öğretmenine ve kendi bilgi eksikliğini gidermek için ise seminere ihtiyaç duyduğunu belirtmiş; yine Mustafa Öğretmen de, *“Kesinlikle hizmet içi eğitime gereksinimimiz var diye düşünüyorum.”* diyerek öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını vurgulamıştır.

Eda Öğretmen, *“Kaynaştırma öğrencileri için yöntem ve teknik semineri olabilir ve kaynaştırma öğrencilerinin gittikleri özel eğitim merkezleri ya da rehabilitasyon merkezleriyle diyalog içinde olup bağlantı kurulmasını istiyorum.”* demiş, İpek Öğretmen, *“Anne baba, kaynaştırma öğrencisine okulda yardımcı olması için, çocuklarını okula getirip götürmesi için, onu takip edip ne yaptığını ölçüp biçmesi için özel eğitmen buldurmalı.”* diyerek gölge öğretmen desteğini kastetmiş; Füsün Öğretmen ise, *“Kendimi geliştirmek için donanımlı bir internet sitesi olsa.”* diyerek internet sitesine ihtiyaç duyduğunu ifade etmiştir.

3.9. İngilizce Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Okul Yönetiminden Beklentilerine İlişkin Görüşleri

İngilizce Öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerine yönelik olarak okul yönetiminden beklentileri hakkındaki görüşlerini almak amacıyla dokuzuncu soru olarak, *“İngilizce dersine yönelik kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerle ilgili olarak, okul yönetiminden beklentileriniz nelerdir?”* sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve bu yanıtlara ilişkin frekanslar Tablo 3.9’da gösterilmiştir.

Tablo 3.9. İngilizce Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Okul Yönetiminden Beklentilerine İlişkin Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	f
Okuldan bir beklentim yok	10
Kaynaştırma uygulaması için gerekli materyal, kaynak, uzman ve dil laboratuvarlarının öğretmenlere sağlanması	8
Kaynak oda oluşturularak bir Özel Eğitim Öğretmeninin okula gelip destek vermesi	4
Kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu sınıf mevcutlarının yönetmeliğe uygun olması	4
Rehber Öğretmenleri kaynaştırma uygulamasında biraz daha işin içine katmaları	3
Okulun aileler ile iletişim içinde olması için belirli zamanlarda görüşmeler düzenlemesi	2
Diğer	2

Tablo 3.9’da görüldüğü gibi, 10 öğretmen okul yönetiminden herhangi bir şey beklememektedir. 8 öğretmen kendilerine uzman, materyal ve kaynak desteği ile dil laboratuvarı sağlanmasını; 4 öğretmen kaynak oda oluşturularak Özel Eğitim Öğretmeni desteğini; üç öğretmen okullarındaki Rehber Öğretmenlerin kaynaştırma uygulaması konusunda biraz daha aktif bir şekilde çalışması gerektiğini; 2 öğretmen okul çalışanlarının kaynaştırma öğrencisi velileriyle daha çok iletişim içinde olabilmesi adına okul yönetiminin belirli zamanlarda görüşmeler düzenlemesini talep etmiş; beş öğretmen ise farklı isteklerde bulunmuştur.

Gül Öğretmen, “Okul yönetimi özel eğitim odaları oluşturabilir mesela, böyle odalar hazırlanabilir. Hem bizim de işimiz kolaylaşır hem öğrenci de kendini eksik hissetmezdi, daha rahat hissedirdi diye düşünüyorum ben.” demiş, Yeliz Öğretmen, “Okul yönetiminden beklentim, kaynaştırma öğrencilerine yönelik eğitim almış bir kişinin okulumuza gelmesini sağlamak.” demiş, yine Şeyma Öğretmen de, “Rehber Öğretmen ya da Özel Eğitim Öğretmeni’nin yardımcı olması, en önemlisi bu olsa gerek; belki onlarla birebir ilgilenebilmek için sınıf olabilir, hani ders sırasında değil de ders dışında ilgilenebilmek için bir sınıf olabilir, ona göre kaynaklar olabilir.” diyerek

okullarında bir kaynak oda oluşturulmasını istemiş ve kendilerine destek vermek için Rehber ya da Özel Eğitim Öğretmeni talebinde bulunmuşlardır.

Mustafa Öğretmen, *“Okul idaresi öğrenci velilerini daha çok işin içine katıp iletişimimizi daha sık yapabilirler.”* demiş ve yine Funda Öğretmen de, *“Okul yönetiminden beklentim, evraklarla daha çok ilgilenmeyi bırakıp aslında işin özüne inmelerini bekliyorum. Yani veli, yönetici, öğretmen ile birlikte biraz daha ailenin okulun içerisinde olduğu, etkileşim içerisinde olduğu görüşmeler yapılırsa.”* diyerek okul yönetiminden aile ile öğretmenleri bir araya getiren, daha çok iletişim kurmalarını sağlayacak görüşmeler düzenlemelerini beklediğini ifade etmiştir.

Hale Öğretmen, *“Biraz daha materyal desteği istiyoruz tabii ki.”* diyerek materyal desteği; Çetin Öğretmen, *“Okul yönetiminden beklediğim bize belli bir dil laboratuvarının sağlanması, kaynaştırma öğrencileri ile daha iyi ilgilenebileceğimiz bir ortamın sağlanması.”* diyerek dil laboratuvarı talebinde bulunmuş; Sema Öğretmen, *“Teknolojik donanım açısından beklentim var.”* diyerek teknolojik araç gereç; ve son olarak Zehra Öğretmen ise, *“Milli Eğitim ile iletişim kurarak seminer verilmesini sağlayabilir; Rehber Öğretmeni ya da Özel Eğitim Öğretmeni’ni bizim için görevlendirebilirler.”* diyerek bilgi ihtiyaçlarının karşılanması için uzman desteği beklediklerini belirtmişlerdir.

Özden Öğretmen, *“Kaynaştırma öğrencilerinin bulunduğu sınıfların çok fazla kalabalık olmaması gerekiyor. Sınıf mevcutlarını yönetmeliğe uygun olarak düzenlerlerse çok iyi olur.”* diyerek okul yönetiminden kaynaştırma öğrencisini sınıf mevcudunun fazla olduğu bir sınıfa yerleştirmemesini talep etmiştir.

Mustafa Öğretmen, *“Rehber Öğretmenlerin biraz daha ağırlığını koymasına ihtiyacımız var.”* diyerek Rehber Öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasında biraz daha aktif rol almaları gerektiğine dikkat çekmiştir.

Selda Öğretmen okuldan beklentisini, *“Onlardan bir beklentim yok çünkü bu genel bir şey, onların yapabileceği bir şey yok.”* diyerek ve yine Ahsen Öğretmen de, *“Yok, çünkü*

onların da yapacak çok fazla bir şeyi yok diye düşünüyorum.” diyerek okul yönetiminin kaynaştırma konusunda elinden gelen bir şey olmayacağından dolayı beklentilerinin olmadığını; Zuhâl Öğretmen ise, *“Hepsi gerekenleri yapıyor zaten ekstra bir beklentim yok.”* diyerek okul yönetiminin üzerine düşen görevi yerine getirerek gerekenleri yaptığından dolayı bir beklenti içinde olmadığını ifade etmiştir.

Verdikleri yanıtlar diğer seçeneğine yerleştirilen öğretmenlerden Buse Öğretmen, *“Okul yönetiminin beni kaynaştırma öğrencisinin varlığıyla alakalı önceden bilgilendirmesini bekliyorum.”* diyerek okul yönetiminden, sınıfında bir kaynaştırma öğrencisinin bulunup bulunmadığına dair önceden bilgilendirilmesini istemiş; İpek Öğretmen ise, *“Öğretmenlerle empati kurmalarını bekliyorum. En azından yaşadığımız sorunları sorun olarak algılamalarını, bizimle daha ilgili olmalarını.”* diyerek okul idaresinin öğretmenlerin sorunlarına önem vermesini beklediğini belirtmiştir.

3.9.1. İngilizce Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerinin Ailelerinden Beklentilerine İlişkin Görüşleri

İngilizce Öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin ailelerinden ne gibi beklentileri olduğuna ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla 9.1. soru olarak, *“İngilizce dersine yönelik kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerle ilgili olarak ailelerden beklentileriniz nelerdir?”* sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve bu yanıtlara ilişkin frekanslar Tablo 3.9.1’de gösterilmiştir.

Tablo 3.9.1. İngilizce Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerinin Ailelerinden Beklentilerine İlişkin Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	f
Aileler evde çocuklarına zaman ayırarak derslerinde ve ödevlerinde yardımcı olmalı, daha ilgili ve bilinçli olmalılar	14
Aileler kaynaştırma öğrencisinin öğretmenleri ile iletişim içinde olarak durumu takip etmeli ve okulda çocuklarını gözlemlemeli	9
Aileler çocuklarının durumunu kabullenerek okul ile ev arasındaki uyumu dengelemeli ve öğretmenlere yardımcı olmalı	7
Aileler çocuklarını okuldan sonra özel eğitim merkezlerine de göndermeli	4
Ailelerden hiçbir beklentim yok	3
Diğer	1

Tablo 3.9.1’de görüldüğü gibi, 14 öğretmen kaynaştırma öğrencilerinin ailelerinden evde çocuklarıyla ilgilenerken derslerinde ve ödevlerinde yardımcı olmalarını; dokuz öğretmen ailelerin öğretmenlerle iletişim kurmasını ve çocuklarının durumlarını takip etmelerini; yedi öğretmen ailelerin çocuklarının durumunu kabullenerek okul ile ev arasındaki uyumu sağlayıp öğretmenlere yardımcı olmalarını beklemektedir. Ancak üç öğretmen ailelere yönelik hiçbir beklenti içinde olmadıklarını ifade etmişlerdir. beş öğretmen ise ailelerden daha farklı beklentiler içerisindedir.

Funda Öğretmen, “*Ailelerden beklentim, biraz daha çocuklarının durumlarının farkında olmaları; bazıları çok güzel farkında ama bazıları bunun farkında değil, kabullenmek istemiyor. Çocuğun raporu olmasına rağmen, sadece işte benim çocuğum tembel, biraz zorlanması lazım gibi düşünenler var. Daha ilgili olabilirler, daha işin içerisinde olabilirler, iletişim içinde olabilirler. Olaya dahil olmaları bizim için daha faydalı olacaktır. Mesela görev veriyorum çocuğa evde yapması için, bunu göremiyorum. Aileyi çağırıyorum, aile gelmiyor. Hani bir tek bizimle değil, çocuğun öğrenmesi için evde destek lazım; ailenin de buna destek olması bizim için çok faydalı olacak. Beklentim bu yönde.*” diyerek ailenin çocuğun özel durumunu kabullenmesini, çocuklarıyla daha çok ilgilenip öğretmen ile iletişim halinde olmasını, evde ödevlerine yardımcı olmalarını beklemektedir.

Ayşe Öğretmen, “*Aileler evdeki uyumla buradaki uyumu dengeleyecek. Çocuğunu gelip şöyle sınıfta izlemeli. Hani kendisi de çocuğun öğrenci olarak ne yaptığını bilse, evde de eksiklerini benle beraber tamamlasa. Hatta imkan olsa ev ortamında da ben onu görmek isterdim. Yani aileyle daha çok iletişim kurmayı isterdim.*” diyerek ailenin ev ile okul arasındaki dengeyi kurmasını, evde çocuğunun derslerine yardımcı olmasını, sınıf ortamında çocuğunun neleri yapıp yapamadığını gözlemlemesini, imkanlar dahilinde öğretmenin de çocuğu ev ortamında gözlemlemesini ve ailenin öğretmenle daha çok iletişim içinde olmasını beklemektedir.

Sema Öğretmen ise, “*Aile mutlaka daha bilinçli olmalı. Burada yapılanla yetinmemeli, özel eğitimden de yararlandırmalı öğrenciyi. Okul sonrasında, okul çıkışlarında özel eğitim kurumlarına gidip orada eğitim almaya devam etmeli.*” diyerek kaynaştırma öğrencilerinin yalnızca okulda aldıkları eğitimle yetinmeyip aynı zamanda aileleri tarafından okuldan sonra herhangi bir özel eğitim kurumundan eğitim desteği aldırılmaları gerektiğini ifade etmiştir.

Seda Öğretmen, “*Bu konuda öğretmen eğitimi gerekiyor, o yüzden ailelerden bir beklentim yok*” diyerek kaynaştırma uygulamasında öğretmenlerin bilgilendirilmesinin yeterli olacağını düşündüğünden ailelerden bir beklentisi olmadığını; Mustafa Öğretmen ise, “*Gördüğüm kadarıyla aileler zaten yeterince işin içinde. Çok ilgileniyorlar. Bence ellerinden geleni yapıyorlar, o yüzden daha fazlasını beklemiyorum yani.*” diyerek ailelerin ellerinden geleni yaptığı için daha başka bir beklentisinin olmadığını belirtmiştir.

Verdiği yanıt diğer seçeneğine yerleştirilmiş olan Fidan Öğretmen ise, “*Öğretmenlere güvenmelerini*” diyerek ailelerden öğretmenlere güvenmelerini beklediğini belirtmiştir.

3.10. İngilizce Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerine Daha İyi Bir Eğitim Sunmak İçin Önerilerine İlişkin Görüşleri

İngilizce Öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine daha iyi bir eğitim sunulabilmesi için önerilerinin neler olduğunu belirlemek amacıyla onuncu soru olarak, “Kaynaştırma öğrencilerine daha iyi bir eğitim sunmak için önerileriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve bu yanıtlara ilişkin frekanslar Tablo 3.10’da gösterilmiştir.

Tablo 3.10 İngilizce Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerine Daha İyi Bir Eğitim Sunmak İçin Önerileri

Öğretmenlerin Önerileri	f
Öğretmenler, idareciler ve aileler kurs ve seminerler aracılığıyla uzman kişiler tarafından kaynaştırma eğitimine dair bilgilendirilmeli	14
Kaynaştırma öğrencileri normal okullarda ya da sınıflarda değil özel eğitim okulu ya da özel alt sınıflarda eğitim almalılar	10
Normal okullarda öğretmenlere Özel Eğitim Öğretmeni, Rehber Öğretmen ya da özel eğitim kurumları tarafından yardım edilmeli	5
Kaynaştırma öğrencileri okuldan sonra özel eğitim merkezlerinden yararlanmalı	4
Öğretmenler aileler ile iletişim kurarak ailelere öğrencilerinin eğitimleri konusunda maddi ve manevi her türlü desteği vermeli	3
Lisans eğitimi sırasında kaynaştırma eğitime yönelik dersler verilmeli	3
Öğretmenlere materyal desteği sağlanmalı	3
Branş öğretmenleri de özel alt sınıflarda eğitim vermeli	2
Kaynaştırma öğrencilerine dersler bittikten sonra 1-2 saatlik ek dersler yapılmalı	2
Kaynaştırma öğrencileri sosyalleşmeleri açısından normal okullarda sosyal aktivitelere yönlendirilmeli	2
Toplum kaynaştırma eğitimine dair basın yayın yoluyla bilinçlendirilmeli	2
Kaynaştırma öğrencileri için oyunlar, görseller ve şarkılardan yararlanılmalı	1
Kaynaştırma öğrencilerine yönelik özel paket programlar oluşturulmalı	1
Daha az sayıda sınıf mevcudu olmalı	1

Tablo 3.10’da görüldüğü gibi, 14 öğretmen kurs ve seminerler aracılığıyla kaynaştırma eğitimine dair uzman kişiler tarafından bilgilendirilmeyi; 10 öğretmen kaynaştırma öğrencilerinin normal okullar yerine özel eğitim okulu ya da özel alt sınıflarda eğitim almasını; beş öğretmen Özel Eğitim Öğretmeni, Rehber Öğretmen ya da özel eğitim kurumları tarafından normal okullardaki öğretmenlere yardım edilmesini; üç öğretmen kaynaştırma öğrencilerinin ailelerine maddi manevi her türlü desteğin verilmesini, 2 öğretmen branş öğretmenlerinin de özel alt sınıflarda eğitim vermesini; 2 öğretmen dersler bittikten sonra kaynaştırma öğrencilerine 1-2 saatlik ek dersler yapılmasını; 2 öğretmen kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşebilmesi adına okullardaki sosyal aktivitelere yönlendirilmesini; 2 öğretmen toplumun kaynaştırma eğitimine dair basın yayın yoluyla bilinçlendirilmesini ve bir öğretmen ise kaynaştırma öğrencileri için oyun, görsel ve şarkılardan yararlanılmasını önermiştir. Ancak 12 öğretmen daha farklı önerilerde bulunmuştur.

İpek Öğretmen, *“Bana göre en büyük çözüm eğer düzey çok yüksekse bu çocukların kendi gibi olanlar için yapılmış özel yerlerde eğitim görmeleridir.”* diyerek ağır düzeyde engele sahip olan kaynaştırma öğrencilerinin özel eğitim okullarında eğitim almalarını önermiş; Zuhale Öğretmen, *“Aslında ben o kaynaştırma öğrencilerinin ayrı bir eğitim görmesi taraftarıyım. Yani normal sınıflarda eğitim görmesinden, özel eğitim okullarında ya da özel alt sınıflarda eğitim görmeliler. Çünkü mevcudu az sınıflarda belki öğretmen ilgileniyor ama çok kalabalık sınıflarda o çocuk öyle sekizinci sınıfa kadar gidiyor.”* diyerek sınıf mevcutlarının kalabalık olmasından dolayı öğretmenlerin kaynaştırma öğrencileriyle yeterince ilgilenemediğini, buna bağlı olarak da kaynaştırma öğrencilerinin özel eğitim okulu ya da özel alt sınıflarda daha iyi eğitim alabileceklerinden buralarda öğrenim görmelerini önermiştir, yine son olarak Gül Öğretmen de, *“En güzel öneri sanıyorum ki okullarda kaynaştırma öğrencilerine özel sınıf ve özel eğitim öğretmenlerinin olmasıdır, yani hem öğrenci için güzel hem de öğrencinin dersine giren biz branş öğretmenleri için faydalı. Ben eğitim açısından kesinlikle ayrı bir sınıf, özel bir sınıf olmasını ya da Milli Eğitim’e bağlı ayrı bir okul olmasını düşünüyorum.”* diyerek kaynaştırma öğrencilerinin normal sınıf ya da okul yerine özel eğitim okulu ya da özel alt sınıflarda Özel Eğitim Öğretmenleri tarafından eğitim verilmesini önermektedir.

Branş öğretmenlerinin özel alt sınıflarda eğitim vermesini öneren öğretmenlerden Davut Öğretmen, “Biz de özel alt sınıflarda biraz daha donanımla derse girersek harika olur. Çünkü sınıftaki öğrencilerin seviyesi aynı olacak, ben de onlara göre hazırlık yaparım, bir saatimi onlara harcarım.” demiş; yine Selda Öğretmen de, “Ayrı bir özel alt sınıfta olsalar, her öğretmen ayrı ayrı girer dersine. Sayıları az olduğu için ilgilenme daha çok olur.” diyerek branş öğretmenlerinin özel alt sınıfta derslere girerek kaynaştırma öğrencileriyle daha çok ilgilenebileceklerini ifade etmiştir.

Hale Öğretmen, “İdare ve öğretmenlerin her zaman velilerle iş birliği yaparak hep birlikte çalışmamız gerekiyor, bu çocukları bir yere getirebilmek için önemli olan iş birliği.” demiş; Funda Öğretmen, “Aileyle de tabii ki iletişim çok önemli. Aileyle de görüşülmesi, iletişim içerisinde olunması, çocuğun gidişinin bildirilmesi, hani bu sürecin onlarla birlikte ilerletilmesi çok önemli.” diyerek öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerinin aileleri ile işbirliği ve iletişim içinde olmalarının kaynaştırma öğrencilerinin ilerleme kaydetmelerinde önemli olduğunu vurgulamışlar; yine Davut Öğretmen de, “Öğretmenler ailelere eğitimleri konusunda maddi manevi her türlü yönden destek olmalıyız. Çünkü ailelerin yanında olmamız lazım. Aileler dışarıya yansıtıyor ama çok sıkıntı çekiyorlar. Onları en azından okulda güler yüzle karşılamalıyız. Onlara moral vermeliyiz.” diyerek öğretmenlerin maddi ve manevi yönden kaynaştırma öğrencilerinin ailelerine destek verilmesini önermiştir.

Selda Öğretmen, “Okul dışında özel eğitim kurumlarından da faydalanabilirler.” diyerek kaynaştırma öğrencilerinin okulda aldıkları derslere ek olarak bir özel eğitim kurumundan da eğitim almalarını önermiştir.

İpek Öğretmen, “Bizi yetiştirdikleri okullarda, eğitim fakültelerinde kaynaştırma eğitimine ilişkin, nasıl davranılacağına dair bir ders olmalı.” diyerek üniversitelerin eğitim fakültelerinde eğitim gören öğretmen adaylarına kaynaştırma eğitimine ilişkin dersler okutulmasını önermiştir.

Eda Öğretmen, *“Onlara çok fazla zaman ayıramıyoruz aslında biz. Dersler bittikten sonra bir saatlik ya da iki saatlik dersler olabilir, onlara biraz daha zaman ayrılması için özel bir saat düzenlenebilir.”* demiş, benzer şekilde Zehra Öğretmen de, *“Kaynaştırma öğrencilerine okuldan sonraki bir saatte ek bir çalışmayla çalışmalarını sağlanabilir, takviye çalışma gerekiyor çünkü bu çocuklar için.”* diyerek öğretmenlerin okul saati bittikten sonra kaynaştırma öğrencileriyle ek çalışma saatleri düzenleyerek eğitim vermelerini önermektedirler.

Eda öğretmen, *“Kaynaştırma öğrencileri biraz daha sosyalleşmeleri açısından, insanlarla iletişimi kolay olması açısından sosyal aktivitelere de yönlendirilmesi lazım. Mutlaka yapabildikleri şeyler var çünkü.”* diyerek kaynaştırma öğrencilerinin birtakım sosyal aktivitelere yönlendirilmesini önermiştir.

Şeyma Öğretmen, *“Önce çocuğun belirli bir şeye gelinceye kadar, en azından okuma yazma öğreninceye kadar, sınıf kurallarını ya da okulda ne yapması gerektiğini, derste ne yapması gerektiğini öğreninceye kadar bir özel eğitim almasını öneriyorum; sonrasında bize bir Özel Eğitim Öğretmeni'nin ya da bir Rehber Öğretmen'in ne yapabileceğimiz konusunda yardımcı olmasını, bu yüzden de bu tür kişilerin görevlendirilmesini. Bir de velilerin bilinçlendirilmesini. Yani sadece aynı Özel Eğitim Öğretmeni hem bize destek vermeli, bizim sorunlarımızı azaltmalı hem de veliyle konuşarak, veliyle görüşmeler yaparak çocuğun kabullenilmesini sağlamalı ve veliye de danışmanlık yapmalı.”* diyerek okulda bir Özel Eğitim Öğretmeni'nin görevlendirilerek öğretmenlere ne yapabilecekleri konusunda yol göstermesini ve sorunlarının çözümünde yardımcı olmasını ve aynı Özel Eğitim Öğretmeni'nin ailelere de danışmanlık yapmasını önermiştir.

Çetin Öğretmen, *“Üniversiteden uzman kişilerin gelip okulları gezip bizlere bu öğrencilere nasıl ders vermemiz gerektiği konusunda rehberlik yapmaları çok uygun olacaktır bence. Kaynaştırma öğrencileri ile özel bir şekilde ilgilenmek gerekiyor. Derste ne yapılması gerektiğini açıkçası ben bilmiyorum. Öğrenmek istiyorum, bizim önemli bir rehberliğe ihtiyacımız var. Bilen insanlar rehberlik etsinler. Ders esnasında gelip seyredip buna şu şekilde davranabilirsiniz, şuna şu etkinlikleri uygulayabilirsiniz*

şeklinde değerlendirirlerse biz mutlu oluruz, uygularız da seve seve.” diyerek öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasına ilişkin uzman kişiler tarafından bilgilendirilerek rehberlik edilmesini önermektedir.

Ayşe Öğretmen, *“Halk, toplum basın yayın kurumları tarafından daha da bilinçlendirilmeli. Hani nasıl ki reklamı ikide bir koyuyorlarsa araya böyle spot, sıkmadan bir saniyelik belki bir görüntü. Etrafımızdakileri görmek açısından, böyle çocuklar varmış; onlara şöyle davranırsak daha olumlu olabilir diyebilir. Yani basın yayın zaten bu işi ele aldı mı, bir de uzmanlarla çalıştık mı en azından şu anki durumumuzdan on adım önde oluruz kesin.”* diyerek toplumun basın yayın yoluyla kaynaştırma eğitimine ilişkin bilinçlendirilmesini önermektedir.

Hale Öğretmen, *“Bize özel seminerlerin verilmesini öneriyorum. Mesela biz Bireysel Eğitim Planı'nın nasıl yapıldığını bilmiyoruz ve kendi kafamıza göre yapıyoruz. Bir plan nasıl olmalı, nasıl edilmeli bunları bize öğreten, gösteren seminerlerin düzenlenmesi gerekiyor.”* demiş, yine İpek Öğretmen, *“Mesleğe başladıktan sonra böyle öğrencilerle seminerler olabilir. Milli Eğitim tarafından kaynaştırma öğrencileri için aile eğitimleri düzenlenebilir, birtakım seminerler düzenlenebilir. Sadece öğretmenlere yönelik değil, ailelere yönelik de bir şeyler olabilir.”* demiş; son olarak Ayşe Öğretmen ise, *“Önerilerim öncelikle aile, öğretmenler ve idareciler olmak üzere toplumda herkesin uzmanlar tarafından bilinçlendirilmesi.”* diyerek öğretmen, idareci ve ailelerin kurs ya da seminerler aracılığıyla uzman kişiler tarafından kaynaştırma eğitimine dair bilgilendirilmesini önermişlerdir.

Fatma Öğretmen, *“Oyunlar ve görsellerden çok fazla fayda gördüm, herkese öneririm. Yani al bunu iki gün çalış gel, yaz gel demek yerine; oyunların ve şarkıların, görsellerin çok faydalı olduğunu gördüm.”* diyerek kaynaştırma öğrencilerinin eğitiminde oyun, şarkı ve görsellerden çok fayda sağladığını belirterek öneride bulunmuştur.

Hale Öğretmen, *“Kaynaştırma öğrencilerinin daha az sayıda mevcudu olan sınıflara verilmesi gerekiyor.”* diyerek kaynaştırma öğrencilerinin kaynaştırıldıkları sınıfların mevcutlarının az sayıda öğrenciyi kapsamamasını önermiştir.

Sevda Öğretmen, “*Konu anlatım teknikleri, sınav sorusu örnekleri gibi yol gösterici bazı materyaller gerekiyor.*” diyerek kaynaştırma eğitimine ilişkin daha fazla materyal sağlanmasını önermiştir.

Son olarak Seda Öğretmen ise, “*Bence her dersle ilgili onlara özel bir program çıkmalı.*” diyerek kaynaştırma öğrencilerine özel olarak hazırlanmış farklı derslere ait programların yapılmasını önermiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TARTIŞMA ve ÖNERİLER

4.1. Tartışma

Bu araştırmada sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan 25 İngilizce Öğretmeni ile görüşme yapılmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilen ayrıntılı öğretmen görüşlerinin, İngilizce Öğretmenlerinin kullandıkları yöntem ve teknikler, materyaller, karşılaştıkları problemler, ihtiyaç duydukları destek hizmetler ve uyarlamalar konusunda alana ışık tutacağı düşünülmektedir. Bu bölümde İngilizce Öğretmenleri ile yapılan bu görüşmelerde öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasına ilişkin bildirdikleri görüş ve önerilerden elde edilen bulgular ve alinyazınla ilişkilerinin tartışılması yer almaktadır. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular İngilizce Öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamaları hakkındaki düşünceleri; öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlikleri, yararlandıkları yöntem, teknik, materyal ve uyarlamalar; öğretmenlerin okul yönetimi ve ailelerden beklentileri ve öğretmenlerin başarılı bir kaynaştırma uygulaması için istek ve önerileri olarak dört ana başlık altında ele alınarak tartışılmıştır.

4.1.1. İngilizce Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamaları Hakkındaki Düşünceleri

Çalışmaya katılan İngilizce Öğretmenlerinin çoğunun kaynaştırma uygulamalarına karşı olumsuz bakış açısına sahip olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin sınıflarında bulunan özel gereksinimli öğrencilerin ayrı okullarda ve kendileri gibi özel gereksinimli olan öğrenciler ile birlikte eğitim almalarının daha doğru olduğunu düşündükleri görülmektedir. Bununla birlikte İngilizce Öğretmenleri, özel gereksinimli öğrencilerin “Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler” gibi derslerde akranları ile birlikte eğitim almasına olumlu bakmaktadırlar. Öğretmenlerin kaynaştırmaya bakış açılarının özel gereksinimli öğrencilerin gereksinimleri ve yetersizliklerinden etkilendiği, hafif düzeyde yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırılmasına sıcak baktıkları, ancak ağır

düzye de yetersizliği olan öğrencilerin özel eğitim kurumlarında ya da özel alt sınıflarda eğitim almaları gerektiğini düşündükleri görölmektedir.

Gerçekleştirilmiş olan araştırmaların büyük bir bölümü de öğretmenlerin, engelli öğrenciye karşı olumsuz görüşe sahip olduğunu ve bu tutumların öğrencinin engel türünden ve şiddetinden etkilendiği sonucunu vermektedir (Diken ve Sucuoğlu, 1999; Uysal, 2004; Gözün ve Yıkmiş, 2004; Al-Zyouidi, 2006; Chhabra, Srivastava ve Srivastava, 2010). Bu konuyla ilgili olarak öğretmenlerin en çok öğrenme yetersizliği olan ve hafif düzeyde engelli öğrencilerin kaynaştırılmasını tercih ettiklerini; en az tercih ettikleri kaynaştırma öğrenci gruplarının ise ağır düzeyde engeli olanlar, zihinsel engelliler ve davranış problemi olan öğrenciler olduğunu ortaya koymuştur (Jenkinson, 1997, s. 30; Sodak, Podell ve Lehman, 1998, Orhan, 2010). Symeonidou ve Phtiaka'nın (2009), Güney Kıbrıs'taki öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarıyla ilgili bilgi ve tutumlarını inceledikleri araştırmalarında, öğretmenlerin büyük bir kısmı ağır düzeyde engelli öğrencilerin özel eğitim kurumlarında eğitim görmelerini istediklerini belirtmişlerdir. Araştırma bulguları ile bu çalışmanın bulguları tutarlılık göstermektedir.

Branş öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileri ile yaşadıkları sorunlara ilişkin yapılan bir çalışmada, branş öğretmenlerinin sınıflarında kaynaştırma öğrencilerinin bulunmasından memnun olmadıkları görölmüştür (Duman ve şekercioğlu, 2010). Ancak kaynaştırmanın başarısını etkileyen en önemli faktörlerden biri, kaynaştırma sınıfı öğretmeni olacak öğretmenlerin sınıflarında kaynaştırma yapmaya istekli ve özel gereksinimli öğrenciyi kabul edici bir tutum içinde olmalarıdır (Batu, Çolak ve Odluyurt, 2014). Benzer şekilde bu araştırmada da öğretmenlerin çoğunun kaynaştırma öğrencilerinin sınıflarında bulunmasına ilişkin olumsuz tutum içinde oldukları görölmektedir.

Scruggs ve Masropieri (1996), öğretmen tutumları üzerine yaptıkları araştırmada öğretmenlerin, kaynaştırma öğrencilerini sınıflarına kabul etmede isteksiz davrandıklarını ortaya çıkarmışlardır. Öğretmenlerin çekindikleri noktalar ise bu öğrencilerin sınıfın düzenini bozabilecek olmaları ve daha fazla ilgiye ihtiyaçları olduğundan daha fazla zaman ve emek harcamak zorunda kalabilmeleridir. Bazı

öğretmenler bu çocuklarla çalışmak konusunda yetersiz olduklarını ifade ederek diğer çocuklardan daha fazla zamana gereksinim duyacaklarını düşünmektedirler. Ayrıca bu öğrencilerin aileleri, rehber öğretmeni ve idarecileri ile de sorun yaşayabileceklerini düşünmektedirler (Krosbergen ve Van Luit, 2003; Vaughn, Bos ve Schumm, 2003; Gök, 2009) .

Davranış problemi olan kaynaştırma öğrencilerine karşı çok olumsuz duygular besleyen öğretmenlerin ise, en az fiziksel ve işitme engelli öğrencilerle sorun yaşadıkları görülmüştür. Öğretmenlerin neredeyse hepsi sınıfta kontrol etmekte zorlandıkları kaynaştırma grubu öğrencilerinin ayrı eğitilmesini düşünmektedirler. Bu tip kaynaştırma öğrencileri sınıfın düzenini bozan unsurlar olarak algılanmaktadırlar. Bununla beraber öğretmenler kendilerine ek bir sorumluluk getireceğini düşündükleri engel grubundaki öğrencilerin kaynaştırılmasına olumsuz bir tavır sergilemektedirler (Soodak, Podol ve Lehman, 1998, s. 490-492). Kaynaştırmaya ilişkin olumsuz bakış açısına sahip öğretmenler kaynaştırma uygulamasının engelli olmayan çocukların gelişimini olumsuz yönde etkileyeceğini ve kaynaştırma öğrencilerine akademik ve sosyal yönden bir fayda sağlamayacağını ifade etmişlerdir (Salend, 2001, s. 27). Yine Conway ve Gow'un (1988) yaptığı bir araştırmada branş öğretmenleri kaynaştırma öğrencilerinin akademik ve davranış gereksinimlerini karşılamanın ekstra bir yük olduğunu belirtmişlerdir. Bu ekstra yükün ise öğretmenlerin sınıftaki diğer normal öğrencilerin akademik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılama yeteneklerinin azaldığını belirtmişlerdir. Ayrıca ek yük olarak gördükleri kaynaştırma uygulamasının sınırlarını yıpratıldığı ve streslerini artırabildiği için kaynaştırma öğrencilerini görmezden gelme eğiliminde olduklarını ifade etmişlerdir. Benzer şekilde Sadioğlu, Batu ve Bilgin'in (2012) yapmış oldukları çalışmada, öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerinin sınıflarında bulunmalarının kendileri için problem olduğunu ve psikolojilerinin bozulduğunu belirtmişler; bu nedenle de sınıfta bulunan normal gelişim gösteren öğrencilere yeterince faydalı olamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu araştırmanın bulgularında da İngilizce Öğretmenleri kaynaştırma öğrencilerinin kendilerine ekstra bir yük getirdiğini, onlara faydalı olamadıklarından dolayı kaynaştırma öğrencilerini görmezden geldiklerini; bu nedenle de kaynaştırma öğrencilerinin normal okullarda

kaynaştırılmasına olumlu bakmadıklarını, ayrı bir özel eğitim okulu ya da özel alt sınıfta eğitim görmeleri gerektiğini belirtmişlerdir.

Bazı öğretmenler de kaynaştırma eğitiminin Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler gibi derslerde uygulanması gerektiğini, ancak öğrencilerin henüz ana dillerine tam olarak hakim olmamaları ya da derslerde Türkçe konuşulmaması gibi nedenlerden dolayı İngilizce derslerinde uygulanmaması gerektiğini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Tabors ve Snow (1994), bazı çocukların ancak ana dillerini öğrendikten sonra yabancı bir dili edinebildiklerini belirtmişlerdir. Krashen ve Biber'a göre de (1998), kaynaştırma öğrencilerinin yabancı dili edinim kolaylığı doğrudan doğruya ana dillerindeki başarılarına bağlıdır. Bu nedenle öğretmenler kaynaştırma öğrencilerine yabancı dil öğretimi sırasında gerekli olduğu durumlarda, Türkçe sözcük ve materyallerden faydalanmalı ve kaynaştırma öğrencilerinin ailelerini de evlerinde Türkçe konuşarak öğrencilerinin ana dilinde yetkin hale gelmelerini sağlayabilmek için cesaretlendirmelidir (Wood, 2002). Collier ve Thomas'ın (1989) yapmış olduğu bir araştırma da, daha önce ana dilinde okul eğitimi almış olan kaynaştırma öğrencilerinin, hiç okul eğitimi almamış akranlarından çok daha hızlı bir şekilde yabancı dili edindiklerini ortaya koymuştur. Bu araştırma bulguları ile görüşme yapılan öğretmenlerin görüşleri benzerlik göstermektedir.

Kaynaştırma eğitiminin öğrencilerin sosyalleşmesi açısından normal okullarda uygulanması gerektiğini düşünen öğretmenler de vardır. Zihin özürlü öğrencilerin eğitimlerinde yer alan temel amaçlardan birisi de, öğrencilerin sosyalleşmesini sağlayarak, onları toplumun bağımsız ve üretici birer üyesi durumuna getirmektir (M.E.B, 2000). Yigen ve Batu'nun (2008) yapmış oldukları araştırmada da, anne-babaların; çocuklarının toplum içinde, arkadaşları ile birlikte olduğu, sosyalleştiği ve eğitim aldığı için kaynaştırma eğitiminden memnun oldukları görülmüştür.

Öğretmenlerin kaynaştırma eğitime yönelik olumsuz tutum sergilemelerinin temelinde kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilgi eksikliklerinin olması ve gerekli destek hizmetlerin öğretmenlere sağlanmaması yer almaktadır. Öğretmenlerin davranış ve tutumlarının kaynaştırma öğrencilerinin özellikleri hakkında bilgilenerken olumlu deneyimler

kazanmaları ve destek hizmetlerin sağlanması ile değişebileceği öngörülmektedir (Spencer ve Salend, 1998; Uysal, 2004; Yıkılmış, 2006; Yekta, 2010; Chhabra, Srivastava ve Srivastava,2010; Batu, Çolak ve Odluyurt, 2014).

İngilizce Öğretmenlerinin büyük çoğunluğu derslerinde beceri ve kavram öğretimi sırasında kaynaştırma öğrencilerine yönelik problem davranışlarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler, derslerinde kaynaştırma öğrencilerinin okuyamaması, yazamaması, konuyu anlayamaması, kelimeleri algılayamaması ya da çok çabuk unutulması gibi akademik sorunlarla karşılaştıklarını; bir kısmı ders esnasında uygun olmayan bir davranışta bulunması, sürekli ayakta dikilmesi, dersi dinlememesi, sınıfın içinde gezinmesi ya da çok hareketli olması gibi davranış sorunlarıyla karşılaştıklarını; bazı öğretmenler ise kaynaştırma öğrencisinin konuşamaması, telaffuz edememesi ya da söylediklerinin anlaşılması gibi öğrencinin bireysel sorunlarıyla karşı karşıya kaldıklarını ifade etmişlerdir. Görüldüğü gibi öğretmenler karşılaştıkları problem davranışlar konusunda farklı görüşlere sahiptirler. İngilizce öğretmenlerinin çoğu kaynaştırma öğrencileriyle karşılaştıkları bu sorunların nedenlerini kaynaştırma öğrencisinin zihinsel ya da dil ve konuşma bozukluğu gibi bir engelle sahip olmasına bağlamışlardır. Bazı öğretmenler ise bu sorunların nedenlerini kaynaştırma öğrencisinin ayrı bir özel alt sınıf yerine normal sınıf ya da okulda eğitim almasına; bazıları kaynaştırma öğrencilerinin daha önce hiç özel eğitim almamış olmasına; bazıları da normal okullarda kaynaştırma eğitiminin doğru bir şekilde uygulanmamasına bağlamıştır. Kimi öğretmenler bu sorunların kaynaştırma öğrencisinin ailesinden; kimi sınıftaki diğer normal öğrencilerin kaynaştırma öğrencisini kabullenmemesinden ve kaynaştırma öğrencisinin akranlarıyla iletişim kuramamasından; kimi öğretmenler ise sınıf mevcudunun kalabalık olması, araç-gereç ve zaman yetersizliği gibi sınıf ortamından kaynaklandığını ifade etmişlerdir.

Russell ve Forness (1985) yaptıkları çalışmada, sınıf ortamlarında kaynaştırma öğrencileri tarafından ortaya konan davranış problemlerini doğrudan gözlemlemişlerdir. Öğrencilerde ders sırasında arkadaşlarıyla konuşma, sınıfta gezinme, yerinde oturmama, vurma, ders dinlememe, arkadaşına zarar verme, öğretmen yönergelerine uymama gibi davranışların en sık karşılaşılan problem davranışlar olduğunu belirtmektedirler. Benzer

şekilde, Çimen (2000), kaynaştırma öğrencileri ile çalışan öğretmenlerin sınıflarında karşılaştıkları problem davranışlarla ilgili görüş ve önerilerini incelediği çalışmasında kaynaştırma öğrencilerinin parmak kaldırmadan konuşma, sınıf içinde gezinme gibi davranışlar sergileyerek sınıf kurallarına uymadıklarını bildirmiştir. Russell ve Forness (1985) ile Çimen'in (2000) çalışmaları yapmış olduğumuz araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Ayrıca Oliver, Murphy ve Campel (1987) yaptıkları çalışmada; saldırganlık, kendini yaralama, uyku problemi, dikkat bozukluğu, yinelemeli davranışlar, çekingenlik, aşırı etkinlik ve cinsel problemlerin zihin özürlülerde yaygın olarak görülen problem davranışlar olduğunu belirtmektedirler. Benzer şekilde, Dekker, Koot, van der Ende ve Verhulst (2002) zihinsel yetersizliği olan bireylerde saldırganlık, şiddet, dikkat eksikliği ve sosyal problemlerin yoğun şekilde görüldüğünü söylemektedirler. Bu araştırmanın bulguları ile Oliver, Murphy ve Campel'in (1987) ve Dekker, Koot, van der Ende ve Verhulst'un (2002) elde ettiği bulgular arasında farklılık bulunmaktadır. Öğretmenler sınıflarında karşılaştıkları problem davranışlar arasında yinelemeli davranışlar, kendini yaralama ve çekingenlikten söz etmemiş; daha çok kaynaştırma öğrencilerinin okuyup yazamama gibi akademik sorunlarından ya da konuşamama, telaffuz edememe gibi öğrencinin bireysel sorunlarından söz etmişlerdir.

Carr ve Durand'ın 1985'te gerçekleştirdikleri çalışmada, problem davranışların ortaya çıkmasına neden olan etmenleri, genelde zihin özürlü öğrencinin özür derecesini ve öğrencinin bireysel özelliklerini dikkate alarak belirtmektedirler. Yapılan araştırmanın bulguları incelendiğinde, görüşme yapılan öğretmenlerin öğrencide problem davranışların ortaya çıkmasını daha çok zihin özürlü öğrencinin kendisine bağladıkları görülmektedir. Benzer şekilde, Özen, Çolak ve Acar (2002) tarafından gerçekleştirilmiş çalışmada aileler çocuklarının sergiledikleri problem davranışların çocuklarının özründen kaynaklandığını belirtmişlerdir. Bu doğrultuda elde edilen bulgular Carr ve Durand (1985) ile Özen, Çolak ve Acar (2002) tarafından yapılan çalışmaların bulgularıyla tutarlılık göstermektedir.

Yine Russell ve Forness'in (1985), genel olarak zihin özürlü öğrencilerde diğer öğrencilere göre daha yüksek oranda problem davranışların ortaya çıkmasını; düşük

seviyede zihinsel kapasite, organik beyin hastalığı, dil dezavantajlarına sahip olma gibi etmenlere bağladıkları görülmektedir. Bu araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde de, bazı İngilizce Öğretmenlerinin; problem davranışı öğrencinin kendini ifade edememesinin nedeni olarak sahip olduğu dil becerilerinin yetersizliği olarak görmesi Russell ve Forness'in (1985) çalışmalarından elde ettikleri bulgular ile benzerlik göstermektedir.

Ayrıca Gearheart, Weishahn ve Gearheart (1992), özel gereksinimli öğrencilerin başarılarının ve davranışlarının üzerinde öğretmenlerin etkilerinin fazla olduğundan, öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişkilerin öğrenciyi etkileyebileceğinden söz etmektedirler. Öğretmenin öğrenciden beklentilerinin az ya da çok fazla olmasının öğrencide davranış problemlerini ortaya çıkarabileceğini belirtmektedirler. Ancak bu araştırmanın bulgularında ise, görüşme yapılan öğretmenlerin hiç birinin de sınıflarındaki problem davranışların doğrudan kendilerinden kaynaklandığını ya da öğretmen-öğrenci ilişkisinden kaynaklandığını belirtmedikleri görülmüştür.

Yapılan bu araştırmada bazı öğretmenlerin ise karşılaştıkları sorunların nedenlerini kaynaştırma öğrencisinin akranları tarafından kabullenilmemesi, dışlanması ya da kaynaştırma öğrencisinin akranlarıyla iletişim kuramamasına bağladıkları görülmüştür. Kaynaştırmanın en önemli hedeflerinden biri özel gereksinimli bireylerin akranlarıyla etkileşim kurarak sosyal kabul görmesidir (Özkan Yaşaran, 2009). Sosyal kabulün düşük olması sonucu akran etkileşimi azalarak sosyal becerilerin edinimi de zorlaşmaktadır (Sucuoglu ve Kargin, 2006). Normal gelişim gösteren öğrencilerin engel ile ilgili bilgi eksiklikleri; ne yapacaklarını ve özel gereksinimli akranlarına nasıl yaklaşacaklarını bilememelerine ve bunun sonucu olarak da uzak durmalarına veya reddetmelerine neden olabilmektedir (Özkan Yaşaran, 2009). Turhan ve Tekin-İftar'ın (2007) yapmış olduğu araştırmada, normal gelişim gösteren öğrencilerin çoğunun, kaynaştırma uygulamasına olumlu bakmadıkları ve kaynaştırma öğrencilerinin genel eğitim sınıflarında bilgi ve becerileri tam olarak edinemeyecekleri görüşünde oldukları gözlenmiştir. Ayrıca; normal gelişim gösteren öğrenciler, kaynaştırma öğrencilerinin derslerin akışını bozduklarını, dikkatlerini dağıttıklarını, sınıfın başarı ortalamasını düşürdüklerini ifade etmişlerdir. Bu problem davranışların nedenlerini, kaynaştırma

öğrencilerinin dikkat çekmek istemelerine ya da zihinsel yetersizliklerinden dolayı problem davranışlar sergilemelerine bağlamışlardır. Bu problem davranışların çözümüne yönelik olarak ise; kaynaştırma öğrencileri ile aynı sınıfta öğrenim görmek istemediklerini, onların ayrı sınıf veya okullarda eğitim almalarının daha uygun olacağını ifade etmişlerdir.

Vuran (2005), 14 ilköğretim okulundaki toplam 999 öğrenciye “Akran Tercih Ölçeği” uygulamıştır. Araştırma sonuçları, hem kaynaştırma öğrencilerinin hem de kaynaştırmaya aday öğrencilerin akranları tarafından reddedildiğini ve düşük sosyal tercih puanlarına sahip olduklarını göstermiştir. Benzer şekilde Amado (1993) ve Hanline (1993) yaptıkları araştırmalar sonucunda kaynaştırma öğrencilerinin sosyal açıdan tecrit edildiğini, akranlarının onlarla iletişim kurmak istemediğini ve bu yüzden kendilerine olan güvenlerinin az olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu noktada yapmış olduğumuz bu çalışmanın sonuçları ile yukarıda belirtilen araştırmaların sonuçları tutarlılık göstermektedir.

Tam da bu noktada, yapılan bazı araştırmalar; normal öğrencilere kaynaştırma öğrencisi hakkında bilgi verme çalışmalarının tutumlarının olumlu yönde değişmesinde etkili olduğunu; bilgilendirme çalışmalarının yapıldığı akranların özel gereksinimli arkadaşlarına daha fazla sosyal kabul gösterdiklerini ortaya koymuştur (Civelek, 1990; Tekin, 1994; Şahbaz, 2004; Yaşaran, 2009).

Öğretmenler, sınıf mevcudunun kalabalık olması, kendilerine gerekli destek hizmetlerin ve uygun koşulların okullarda sağlanmaması gibi sebeplerden dolayı kaynaştırma eğitiminin okullarda doğru şekilde uygulanmadığını düşünmektedirler.

18.01.2000 tarihli 2509 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nin 70. maddesine göre; “Kaynaştırma uygulamaları yapılan okullarda, sınıf mevcudlarının okul öncesi eğitim kurumlarında 14, ilköğretim kurumlarında 30 öğrenciyi aşmamasına dikkat edilir. Özel eğitim gerektiren öğrenciler her sınıfa eşit olarak dağıtılır, bir sınıfta yetersizliği aynı olan en fazla iki öğrenci uygulamaya katılır.” denmektedir. Ancak öğretmen görüşlerine bakıldığında

bazı okullarda kaynaştırma öğrencilerinin sınıflara yerleştirilirken yayımlanan yönetmeliğe uygun olarak sınıflara yerleştirilmedikleri söylenebilir.

Uzun ve Temel'in (2009) yapmış olduğu çalışmada, kaynaştırma uygulamalarının yapıldığı ilköğretim okullarında görev yapan on yedi okul müdürü; sınıf mevcudunun az olması, destek özel eğitim hizmetlerinin sağlanması, uygun fiziksel ortamın sağlanması ve fiziksel kaynakların artırılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Yine Bilen'in (2007) yapmış olduğu çalışmada da öğretmenler, kaynaştırma ile ilgili sınıflarındaki mevcudun kaynaştırmaya uygun olmadığını, okullarda idarecilerden ve diğer personelden, rehberlik servisinden alınan desteğin yetersiz olduğunu, özel eğitim uzmanlarının olmadığını ve okulun fiziki yapısının özel gereksinimli bireylere uygun olmadığını belirtmişlerdir. Araştırmamızın bulguları; Uzun ve Temel (2009) ile Bilen'in (2007) yapmış olduğu çalışmaların bulguları ile benzerlik göstermektedir. Alanyazındaki diğer çalışmalara benzer şekilde kaynaştırma eğitimi verilen sınıfların mevcudunun fazla olması öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve tutumlarını olumsuz olarak etkilediği görülmektedir (Akkoyun, 2007; Bilen, 2007; Uzun, 2009; Orhan, 2010) .

4.1.2. İngilizce Öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlikleri, yararlandıkları yöntem, teknik, materyaller ile uyarlamalar

Çalışma bulguları öğretmenlerin hem lisans öğrenimlerinde, hem de öğretmenliğe başladıktan sonra kaynaştırma eğitimi konusunda yeterli eğitim almadıklarını göstermektedir. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi konusunda kendilerini yetersiz hissettikleri ve pek çok konuda desteğe ihtiyaç duydukları anlaşılmaktadır. Ayrıca öğretmenler gerek lisans öğrenimlerinde gerekse mesleğe başladıktan sonra kendilerine verilecek olan eğitimlerin, kaynaştırma eğitimine bakış açılarının olumlu yönde değişmesine ve kaynaştırma eğitiminde daha başarılı olmalarına katkı getireceğini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasına ve özel gereksinimli çocuklara yönelik olarak yeterliklerini artırmak için hizmet içi ve hizmet öncesi programlarının düzenlenmesi, başarılı kaynaştırma uygulamaları için önem taşımaktadır (Ryndak ve Alper, 1996). Görüşme yapılan bu İngilizce Öğretmenlerinin lisans eğitimleri süresince de kaynaştırma eğitime yönelik hiçbir ders almadıkları göz önünde bulundurulduğunda, kaynaştırma eğitime ilişkin büyük bir bilgi eksikliklerinin olduğu açıktır.

Akkoyun ve Eratay'ın (2007) Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüklerinde görev yapmakta olan on üç yönetici ve 22 rehber öğretmenle kaynaştırma eğitime ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmalarında da, RAM personeli sınıf içi yardım ve kaynak oda boyutunda hizmet alanlarında yoğun sorunlar yaşandığını, öğretmenin BEP hazırlama ve uygulama boyutunda bilgi yetersizliği olduğunu belirtmişlerdir. Aynı zamanda, kaynaştırma eğitiminin başarılı olabilmesi için kaynaştırma öğretmenlerinin bilgilendirilmesi gerektiği, özel eğitim hizmetleri yönetmeliğinde kaynak odaların açılması, kaynak odadaki öğretmenin ek ders durumunun düzenlenmesi gibi konularda yenilemeye gidilmesi, il genelinde özel eğitim öğretmeni sayısının artırılmasının eğitimin başarısı açısından önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Ertunç ve Suveren'in (2008) yapmış oldukları araştırmada da beden eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamaları ile ilgili bilgilerinin yetersiz olduğu belirtilmektedir.

Hill ve Reed (1982) tarafından yapılan çalışmada da benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada kaynaştırma programlarının geliştirilebilmesi için yapılacak en önemli işin "öğretmen eğitime önem vermek" olduğu ve kaynaştırma programlarının başarılı olmasında eğitimcilerin davranış ve tutumlarının önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

Avcı (1999), öğretmenlerin kaynaştırmayla ilgili ders almalarının, kaynaştırma uygulamalarında daha az sorun yaşamalarına ve kaynaştırmaya karşı olumlu tutum geliştirmelerine katkıda bulunduğunu ortaya çıkarmıştır. Öğretmen yetiştirme programlarında yapılacak düzenlemelerle öğretmen adaylarına, hizmet içi eğitim programlarıyla ise mevcut öğretmenlere kaynaştırma konusunda bilgilendirmenin yapılması gerektiğini belirtmiştir.

Harvey ve Greenway (1984) öğretmenlerin çeşitli kurslardan sonra kaynaştırmayla ilgili yeterliliklerinin, kendilerine olan güvenlerini artırdığını ve daha olumlu yaklaşımları benimsediklerini belirtmişlerdir. Metin ve Güleç (1999); Atay (1999); Güven ve Önder'in (1995) çalışmalarında da kaynaştırma programlarının başarılı olabilmesi için öğretmenlere hizmet içi eğitimin verilmesinin gerekli ve önemli olduğu vurgulanmıştır. Çünkü özel eğitim tekniklerini bilen öğretmenler bilmeyenlere göre daha başarılı olmaktadır (Şahbaz, 1997, s. 13). Bu noktada araştırmaya katılan İngilizce Öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamasına yönelik olarak seminer, hizmet içi eğitim ya da kurs almaları gerektiği söylenebilmektedir.

Cankaya ve Korkmaz'ın (2010) yapmış oldukları araştırmaya göre, özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi alan sınıf öğretmenlerinin, eğitim almayanlara göre kendilerini daha yeterli gördüklerini belirttikleri saptanmıştır. Bu araştırmanın bulguları, Cankaya ve Korkmaz'ın araştırma bulgularıyla öğretmenlerin lisans eğitimlerinde kaynaştırma eğitimine yönelik ders almamalarından dolayı kendilerini yeterli görmemeleri açısından paralellik göstermektedir.

Benzer şekilde, Symeonidou ve Phtiaka (2009) Güney Kıbrıs'taki öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarıyla ilgili bilgi ve tutumlarını inceledikleri araştırmada öğretmenlerin üniversiteden mezun olurken kaynaştırma uygulamasıyla ilgili hiçbir ders almadıklarını, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin olumsuz görüşe sahip olduklarını, bu nedenle de kaynaştırma öğrencilerinin özel eğitim kurumlarında eğitim almaları gerektiğini düşündükleri sonucuna ulaşmışlardır.

Bu araştırma bulgularına göre de; İngilizce Öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamasına dair hiçbir ders almadıklarından dolayı kaynaştırma eğitimi ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları, derslerde kaynaştırma öğrencilerine yönelik olarak akademik becerilerin öğretimi ve değerlendirilmesi, kaynaştırma öğrencilerine nasıl yaklaşılacağı gibi konularda kendilerini yetersiz görmeleri gibi sebeplerden dolayı kaynaştırma uygulamasına olumlu bakmadıkları görülmüştür. Bu nedenle ülkemizde öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere yönelik kaynaştırma eğitimi almaları gerekmektedir. Bu

bağlamda, son yıllarda okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği bölümlerinde lisans düzeyinde “özel eğitim” ve “kaynaştırma” dersleri zorunlu hale gelmesine rağmen, branş bazında halen öğretmenlik bölümlerinde kaynaştırma uygulaması ya da özel eğitime ilişkin herhangi bir ders zorunlu olarak okutulmamaktadır (Batu, Çolak ve Odluyurt, 2014).

İngilizce Öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine beceri ve kavram öğretimi sırasında pek çok farklı yöntem ve teknik kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler çoğunlukla bağımsız öğrenci alıştırmaları (tekrar etme, diyalog, role play) yöntemine yer verdiklerini; bazıları doğrudan öğretim yöntemlerini (gösterip yaptırma, bire bir öğretim) kullandıklarını belirtmişlerdir. Ancak, öğretmenlerin ifadelerinden ders içi zamanda 5 ya da 10 dakika kaynaştırma öğrencisi ile çalışmayı bire bir öğretim yöntemi olarak nitelendirdikleri anlaşılmaktadır. Bu yöntemle öğretmenlerin yeterli bilgi ve donanıma sahip olmadıkları görülmektedir.

Bazı öğretmenler ise doğrudan olmayan öğretim yöntemini (soru cevap) kullandığını belirtmiştir. Vural ve Yıkmış (2008) da kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin sınıflarında soru cevap, dramatizasyon, yaparak yaşayarak öğretim yöntemi ve demonstrasyon yöntemlerini daha çok kullandıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Öğretmenlerden bazıları ise, akran öğretiminden yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Batu (1998) da gerçekleştirdiği araştırmasında, bazı öğretmenlerin kaynaştırmada rol almaları için normal gelişim gösteren öğrencilerin görevlendirilmelerinin gerekliliğine inandıklarını ve normal gelişim gösteren öğrencilere çeşitli görevler vererek, kaynaştırma öğrencisine yardımcı olmalarını sağladıklarını ifade ettiklerini bulmuştur. Araştırmamızda öğretmenlerin kullandıkları yöntem ve teknikler bu konudaki araştırma bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Ancak araştırmaya katılan bazı öğretmenler kaynaştırma öğrencileri için kullandıkları bir yöntem ya da tekniğin olmadığını belirtmişlerdir. Bu nokta İngilizce Öğretmenlerinin yabancı dil öğretim yöntem ve tekniklerinin yanısıra özel eğitim yöntem ve teknikleri konusunda da yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ortaya koymuştur.

İngilizce Öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine beceri ve kavram öğretimi sırasında pek çok farklı araç ve gereçten faydalandıkları yargısına varılmıştır.

Öğretmenlerin yarısından fazlası görsel materyallerden faydalandıklarını belirtirken gerçek objeler, öğrencinin kendi ürettiği araçlar gereçler, teknolojik araçlar, şarkılar ve kitap, defter, çalışma kağıtları gibi materyallerden faydalandıklarını ifade eden öğretmenler de bulunmaktadır. Wood'a göre (2002) öğretmenler yabancı dil derslerinde kaynaştırma öğrencileri için dikkat çekici, somut materyal ve modellerden, bilgisayarlardan, grafikler, semantik haritalar, akış şemaları, taslaklar ve görsellerden yararlanmalıdır. Vural ve Yıkılmış (2008) da benzer şekilde kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin materyalleri uyarlarken en çok dikkat çekici olması ve amaca uygun olmasına dikkat ettiklerini belirttikleri yönünde bulgulara ulaşmıştır. Bu araştırmanın bulguları yapılan çalışmanın bulguları ile tutarlılık göstermektedir.

Ancak unutulmamalıdır ki öğretim materyalleri genellikle, ortalama özellikleri olan öğrenciler için geliştirilmiştir. Bu materyaller zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin gereksinimlerine uygun olmayabilirler. Öğretim materyalleri seçilirken ve uyarlanırken, materyallerin hem üzerinde çalışılan konuya, hem de öğrencinin gelişim düzeyine uygun olmasına özellikle dikkat edilmelidir. Öğretim olabildiğince fazla materyal kullanılarak desteklenmeli ve materyalleri öğrencilerin de kullanmasına fırsat verilmelidir (Sucuoğlu, 2006).

Kendileriyle görüşme yapılan öğretmenlerden ikisi dışında tüm İngilizce Öğretmenlerinin sınıflarında yaptıkları çalışmalar sırasında çeşitli uyarlamalar yaptıkları görülmüştür. Toplam yirmi öğretmen kaynaştırma öğrencilerine daha az sayıda ve basit kavramlar öğrettiğini ifade etmiştir. On dokuz öğretmen ise kaynaştırma öğrencilerinin sınavlarında uyarlamalar yaptıklarını belirtmiştir. Öğretmenler sınavlarda yaptıkları bu uyarlamaların; daha az sayıda ve basit sınav sorularını, soruların büyük punto ve koyu harflerle yazılmasını, görseller içermelerini, daha fazla zaman verilmesini, anlaşılmayan soruların öğretmen tarafından okunarak açıklanmasını, cevabın içinde gizli olduğu soruların sorulmasını ve yanlış yazılmış kelimelerin doğru kabul edilmesini kapsadığını belirtmişlerdir. Alanyazın incelendiğinde araştırmalar, sözel destek sağlamanın, yönergeleri basitleştirmenin, kısa

cevap istemenin öğrencinin performansını belirlemede daha etkili olduğunu ortaya koymaktadır (Brown, 2007; Cisar, 2004; Hall, 2002; Kappel, 2002). Yine yapılan bazı araştırmalar, özel gereksinimli olan ve olmayan öğrenciler için sınavda ek süre vermenin öğrenci başarısında olumlu etkisi olduğunu göstermektedir (Browder, Wakeman ve Flower, 2006; Elliott ve Marquart, 2004; Medina, 1999).

Smith ve diğerleri (2001) genel eğitim sınıflarında uygulanan eğitim öğretim programının içeriğinin, kaynaştırma öğrencilerin performans düzeylerine göre hazırlanması gerektiğini ve kaynaştırma sınıflarında yetersizliği olmayan öğrenciler için belirlenen öğretimsel amaçların da kaynaştırma öğrencileri için daha basit düzeyde tutulması gerektiğini belirtmişlerdir. Vural ve Yıkılmış da (2008), araştırmalarında kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin bir kısmının öğretim içeriğinin hazırlanmasında içerikte basitleştirme, içerikte farklılaştırma, amaca uygun içerik hazırlama çalışmaları yaptıklarını; bir kısmının ise öğretim içeriğinin hazırlanmasında uyarlama yapmadıklarını bulmuştur. Gürgür ise (2008), yaptığı çalışmada öğretmenlerin özel gereksinimli öğrenciler için yaptıkları içerik uyarlaması sayesinde öğrencinin derslere daha etkili katıldığı ve daha başarılı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlar araştırmamızın bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Öğretmenlerin hepsinin de kaynaştırma öğrencilerinin başarılarını değerlendirirken BEP'in amaçlarının edinimini dikkate almaları gerekirken, yalnızca yedi öğretmen BEP'e göre değerlendirme yaptıklarını belirtmişlerdir. Özel Eğitim Yönetmeliği (2006), eğitimde bireysel farklılıkların dikkate alınması, sınıf ortamındaki özel gereksinimli çocuklara uygun bireyselleştirilmiş öğretim programlarının geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Başarılı bir kaynaştırma uygulamasının olabilmesi için BEP en önemli etmenlerden birini teşkil etmektedir (Gürsel, 2007). Silvia, Munk ve Bursuck da (2005), özel gereksinimli öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesinde, BEP'in amaçlarını gerçekleştirmede harcanan çaba ve işlemlere dikkat edilmesinin öğrencilerin başarısı üzerinde olumlu etki yaptığını belirtmektedirler. Ancak araştırmamıza katılan öğretmenlerin sadece yedisinin bireysel farklılıkları dikkate alarak kaynaştırma öğrencisine göre bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırladığı görülmektedir. Bu bulguyla doğru orantılı olarak, sınıf öğretmenlerinin amaç belirlemede sistemli bir

çalışma içerisinde olmadıkları ve kendi yöntemlerine göre yazılı olmayan amaçlar belirlediklerini, yasal yönden zorunlu ve eğitsel yönden gerekli olmasına rağmen, kaynaştırma eğitimine tabi öğrenciler için, BEP hazırlamadan, sınama ve yanılgılar yaparak çalışmalarını sürdürdüklerini belirten araştırma bulguları da bulunmaktadır (Çuhadar, 2006; Nizamoğlu, 2006; Vural ve Yıkılmış, 2008).

Öğretmenlerden 2'si kaynaştırma öğrencilerine verdikleri ödevlerde uyarlama yaptıklarını ve bir öğretmen de kaynaştırma öğrencisi ile ders dışında ek çalışmalar yaptığını ifade etmiştir. Wood da (2002), öğretmenlerin derslerinde mümkün olduğunca çok yönergelere yer vermeleri, gerektiğinde verilen ödevlerde değişiklikler yapmaları ve hem sınıf içi hem de sınıf dışında yabancı dilin kullanılmasını sağlayacak ek çalışmalar yapmaları gerektiğini belirtmiştir. Bu noktada Wood'un (2002) araştırma bulguları ile öğretmenlerin yaptıklarını ifade ettikleri uyarlamalar arasında tutarlılık olduğu söylenebilmektedir.

4.1.3. Öğretmenlerin okul yönetimi ve ailelerden beklentileri

İngilizce Öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerine yönelik olarak okul yönetiminden farklı beklentileri olduğu görülmüştür. Görüşme yapılan öğretmenler okul yönetiminden kaynaştırma uygulaması için gerekli materyal, kaynak ve dil laboratuvarlarının sağlanmasını; kaynak oda oluşturularak okula bir özel eğitim öğretmenin gelmesini; okulda bulunan Rehber Öğretmenleri biraz daha kaynaştırma uygulamasında işin içine katarak etkin hale gelmelerini sağlamayı ve öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerinin aileleri ile iletişim içinde olabilmeleri için belli zamanlarda görüşmeler düzenlemelerini beklediklerini ifade etmişlerdir. Bazı öğretmenler ise, okul yönetiminden kaynaştırma öğrencilerini mevcudu az olan sınıflara yerleştirmelerini ya da iki kaynaştırma öğrencisini aynı sınıfa yerleştirmemelerini ve sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf öğretmenlerinin bu konuda önceden bilgilendirilmelerini beklediklerini belirtmişlerdir. Tüm bunların yanında on öğretmen ise okul yönetiminin ellerinden geleni yaptıkları ya da daha fazla bir şey yapamayacakları düşüncesiyle okul yönetiminden hiçbir beklentileri olmadığını ifade etmiştir.

Uzun ve Temel'in (2009) yapmış oldukları araştırmanın sonucunda, ilköğretim okulu müdürlerinin tamamının da tıpkı İngilizce Öğretmenleri gibi okullarındaki kaynaştırma uygulamalarının sorumluluğunun büyük kısmını rehber öğretmenlerden bekledikleri görülmüştür. Müdürler, kaynaştırma uygulamalarını yürütürken, karşılaştıkları sorunların büyük bölümünün kaynaştırma öğrencilerinin aileleri, öğretmenler ve diğer öğrencilerin aileleri ile ilgili olduğunu ifade etmiştir. Yine İngilizce Öğretmenleri ile benzer şekilde müdürler de; kaynaştırma öğrencilerinin ailelerinin, öğretmenlerin, sınıf mevcudunun, okul yönetiminin ve fiziksel ortamın kaynaştırma uygulamalarının başarısını etkileyen unsurlar arasında yer aldığını ifade etmiş; kaynaştırma uygulamalarında yer alan öğretmenlerin ve yöneticilerin bu konuda eğitim almaları, sınıf mevcudunun az olması, destek özel eğitim hizmetlerinin sağlanması, uygun fiziksel ortamın sağlanması ve fiziksel kaynakların artırılması yönünde önerilerde bulunmuşlardır. Yapmış olduğumuz araştırma ile Uzun ve Temel'in (2009) yaptığı araştırma bulguları göz önüne alındığında; İngilizce Öğretmenlerinin okul yönetiminden, okul yönetiminin ise öğretmenlerden benzer beklentiler içinde oldukları söylenebilir.

Yine Bilen'in (2007) yapmış olduğu çalışmada öğretmenler, kaynaştırma ile ilgili sınıflarındaki mevcudun kaynaştırmaya uygun olmadığını, okullarda idarecilerden ve diğer personelden, rehberlik servisinden alınan desteğin yetersiz olduğunu, özel eğitim uzmanlarının olmadığını ve okulun fiziki yapısının özel gereksinimli bireylere uygun olmadığını belirtmişlerdir. Araştırmamızın bulguları ile Bilen'in (2007) yapmış olduğu çalışmanın bulguları benzerlik göstermektedir.

İngilizce öğretmenlerinin, kaynaştırma öğrencilerinin ailelerinden evde çocuklarına zaman ayırarak ders ve ödevlerinde yardımcı olmaları başta olmak üzere farklı beklentiler içinde oldukları görülmüştür. Bazı öğretmenler, ailelerin öğretmenler ile iletişim içerisinde olarak çocuklarının durumunu takip etmelerini ve okula gelip çocuklarını gözlemlemelerini; bazı öğretmenler ise ailelerin çocuklarının durumunu kabullenerek okul ile ev arasındaki uyumu dengelemelerini ve öğretmenlere yardımcı olmalarını beklediklerini ifade etmişlerdir. Bunlara ek olarak, ailelerin çocuklarını

okuldan sonra eğitim almak için bir de özel eğitim merkezlerine götürmelerini ve daha bilinçli olmalarını beklediklerini belirten öğretmenler de olmuştur.

Öğretmenler, anne babalardan okulda yapılan çalışmaların sürekliliğinin sağlanması, belli becerilerin ev ortamında genellenmesi ve günlük rutin içerisinde ailenin katılımı gibi çeşitli beklentilere sahiptirler. Bu beklentiler ailenin beklentileri ile uyuşmadığında ve anne baba tarafından yerine getirilmediğinde belli sorunlar ortaya çıkabilmektedir (Rivera ve Smith, 1997; Peterson ve Hittite, 2003; Anstine-Templeton ve Johnston, 2004).

Bu noktada Özen'e (2014) göre de; anne baba katılımı ve desteği çocuk eğitiminin önemli bir unsuru olarak görülmektedir. Günümüzde eğitimciler, öğrencileriyle ilgili alacakları öğretimsel kararlarda, anne baba ve diğer aile üyelerinin görüşlerini önemsemekte ve onları en güçlü iş ortakları olarak görmektedirler. Anne babalar çocuklarına okulda öğrendiklerini, ev ve diğer toplumsal ortamlara aktarmaları konusunda yardımcı olduklarında ve evde öğretim etkinliklerine katıldıklarında, çocuklar farklı gelişim alanlarındaki becerileri daha hızlı kazanabilmektedirler (Bauer, Battle ve Johnson, 2004). Yine Batu (1998) ve Varlıer (2004) de aile okul işbirliğinin önemini vurgulamakta ve ailenin öğrenciye destek vermesiyle öğrencide ilerleme olduğu ve bu yüzden aileyle iletişimin şart olduğu bulgusuna ulaşmışlardır.

Ayrıca ev-okul iletişiminin kurulmasında anne babanın sınıfa katılımı da son derece önemlidir. Bu uygulama, anne babaların sınıfta yapılan etkinlikleri görmeleri için iyi bir fırsattır. Anne babanın sınıf ortamında belli etkinlikleri ve davranışları gözlemesi, belli bir konuda kendilerine bilgi verilmesinden çok daha etkili olabilmektedir (Özen, 2003; Karge, 2004). Yukarıda belirtilen tüm araştırma bulguları, görüşme yapılan öğretmenlerin beklentileri ile tutarlılık göstermektedir. Bu noktada eğitim ve öğretim sürecine anne babanın katılımı, öğretmen ile iş birliği içinde bulunması öğrenci ve öğretmene yarar sağlayarak sorunların çözümüne katkı getireceği söylenebilir.

4.1.4. Öğretmenlerin başarılı bir kaynaştırma uygulaması için istek ve önerileri

İngilizce Öğretmenleri kaynaştırma öğrencilerine özel eğitim desteği sağlanması için; Özel Eğitim Öğretmeni'ne, Özel Eğitim Danışmanı'na, üniversitelerden uzman kişilere, özel eğitim merkezlerinin desteğine ve MEB tarafından görevlendirilmiş kaynaştırma öğrencilerinin gelişmelerini takip eden öğretmenlere ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Ocak 2000'de yürürlüğe konulan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 69. maddesinde; “Kaynaştırma uygulamaları yapılan kurumlarda özel eğitim gerektiren öğrencinin gereksinimleri çerçevesinde kurumun fiziksel, sosyal, psikolojik ortamında ve eğitim programlarında destek hizmetler ile gerekli düzenlemeler (kaynak oda, rehberlik ve psikolojik danışma servisi, bireyselleştirilmiş eğitim programları geliştirme ve uygulama birimi kurulması; rampalar, ses yalıtımı, ışık düzenine dikkat edilmesi gibi) yapılır.” denmektedir. Ayrıca yine aynı yönetmeliğin 73. maddesine göre de; “Özel eğitim hizmetleri kurulu, bu öğrenciler için tedavi, psikolojik danışmanlık, rehabilite, bakım-gözetim-koruma altına alma, moral ve maddi destek gibi konularda ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği kurarak, gerekli önlemlerin alınmasını sağlar. Bu öğrencilerin değerlendirilmesinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisinin görüşü dikkate alınır, esnek ve hoşgörülü davranılır.” denilmektedir. Ancak öğretmen görüşleri dikkate alındığında kaynaştırma öğrencilerine yönelik olarak öğretmenlerin ihtiyaç duydukları desteklerin sağlanmadığı söylenebilmektedir.

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu kendilerine seminer, hizmet içi eğitim, kurs, Özel Eğitim Danışmanı, uzman ve Özel Eğitim Öğretmenleri tarafından bilgilendirici özel eğitim desteğine ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir. Yine Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 69. maddesine göre “Kaynaştırma uygulamaları yapılan kurumlarda tüm kurum personelinin, öğrencilerin, ailelerin ve yakın çevrelerinin özel eğitim gerektiren öğrencilerin bireysel ve gelişim özellikleri hakkında bilgilendirilmeleri esastır.” denmektedir. Ancak görüşme yapılan öğretmenlerin ifadelerine bakıldığında halen kaynaştırma öğrencileri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir. Benzer şekilde Varlıer ve Vuran'ın (2004), okul öncesi eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin okul öncesi dönemde kaynaştırma yolu ile eğitilmelerine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapmış oldukları araştırmada da, öğretmenler

kaynaştırma uygulaması konusunda kendilerini ve görev yaptıkları koşulları yeterli bulmadıklarını ifade etmişlerdir.

Öğretmenler, okulda kendilerine dil laboratuvarı, gerekli fiziksel koşulların oluşturulması, bilgisayarlar, kaynak kitaplar, materyaller ve daha fazla ders saati verilmesi gibi desteklere ihtiyaçları olduğunu belirtmişlerdir.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 70. maddesine göre; “Özel eğitim gerektiren bireylerin, akranları ile birlikte okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında aynı sınıfta eğitim görmesi ve sosyal açıdan bütünleştirilmesi için; özel eğitim destek hizmetleri, özel araç-gereç ve eğitim materyalleri sağlanır. Eğitim programı bireyselleştirilerek uygulanır ve gerekli fiziksel düzenlemeler yapılır. Kaynaştırma uygulamaları yapılan okullarda, sınıf mevcutlarının okul öncesi eğitim kurumlarında 14, ilköğretim kurumlarında 30 öğrenciyi aşmamasına dikkat edilir. Özel eğitim gerektiren öğrenciler her sınıfa eşit olarak dağıtılır, bir sınıfta yetersizliği aynı olan en fazla iki öğrenci uygulamaya katılır.” Ancak, öğretmenlerin dile getirmiş olduğu ihtiyaçları dikkate alındığında halen yeterli kaynak ya da fiziksel koşullar gibi desteklerin sağlanmadığı söylenebilir.

Ertunç ve Suveren'in (2008) yapmış oldukları araştırma, beden eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamaları ile ilgili bilgilerinin yetersiz olduğunu ortaya çıkarmıştır. Yine Uzun ve Temel'in (2009) yapmış olduğu araştırmada, kaynaştırma uygulamalarının yapıldığı ilköğretim okullarında görev yapan on yedi okul müdürünün, kaynaştırma uygulamalarında yer alan öğretmenlerin ve yöneticilerin bu konuda eğitim almaları, sınıf mevcudunun az olması, destek özel eğitim hizmetlerinin sağlanması, uygun fiziksel ortamın sağlanması ve fiziksel kaynakların artırılması gerektiğini belirtmişlerdir.

İngilizce Öğretmenleri kaynaştırma öğrencilerine daha iyi bir eğitim sunmak için pek çok farklı önerilerde bulunmuşlardır. Bu öneriler, kaynaştırma öğrencilerinin normal okul ya da sınıflarda değil özel eğitim okulu ya da özel alt sınıflarda eğitim almaları veya branş öğretmenlerinin de özel alt sınıflarda eğitim vermesi; öğretmen, idareci ve

ailelerin kurs ve seminerler aracılığıyla uzman kişiler tarafından kaynaştırma eğitimine dair bilgilendirilmesi ve toplumun da yine bu konuda basın yayın yoluyla bilgilendirilmesi; normal okullardaki öğretmenlere özel eğitim öğretmeni, rehber öğretmen ya da özel eğitim kurumları tarafından yardım edilmesidir.

Öğretmenlerin diğer önerileri ise; öğretmenlerin aileler ile iletişim kurarak kaynaştırma öğrencilerinin eğitimleri konusunda maddi ve manevi her türlü desteği sağlamaları; okuldan sonra 1-2 saatlik ek derslerin yapılması ya da kaynaştırma öğrencilerinin aileleri tarafından özel eğitim merkezlerinden de yararlandırılmaları; kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşmeleri açısından normal okullardaki sosyal aktivitelere yönlendirilerek derslerde de oyunlar, görseller ve şarkılardan yararlanılmasıdır. Tüm bunların yanında öğretmenler okullardaki sınıf mevcutlarının daha az olmasını, MEB tarafından okullara kaynaştırma eğitimi konusunda kaynak ve materyal sağlanmasını, ailelerin öğretmenlere destek olmasını, okullarda her bir ders için kaynaştırma öğrencilerine yönelik olarak özel paket programların hazırlanmasını ve üniversitelerde lisans eğitimi sırasında öğrencilere kaynaştırma eğitimi verilmesini önermişlerdir.

Sonuç olarak, İngilizce Öğretmenlerinin büyük bir kısmının kaynaştırmaya yönelik görüşleri olumsuz yöndedir ve bu noktada kaynaştırma eğitimi konusunda hizmet içi eğitim veya seminerler aracılığıyla uzmanlar tarafından bilgilendirilmelerinin ve Rehber Öğretmen ya da Özel Eğitim Öğretmeni desteğinin önemini vurgulamaktadırlar. Öğretmenler sınıflarında bulunan kaynaştırma öğrencilerine akademik becerilerin kazandırılması, değerlendirilmesi ya da nasıl yaklaşılacağı konusunda zorlandıklarını ve bu konuda yeterli destek hizmetlerin sağlanmadığını ifade etmekle birlikte lisans eğitimleri sırasında kaynaştırma eğitimine ilişkin ders almalarının gerekliliğine de dikkat çekmişlerdir. Aynı zamanda, öğretmenler sınıf mevcutlarının çokluğu, zaman ve materyal eksikliği, idare tarafından önceden sınıflarında bulunan kaynaştırma öğrencisi hakkında bilgilendirilmedikleri ve okul yönetimi tarafından kaynak oda sağlanmaması gibi konularda da sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Tüm bunların yanında, öğretmenlerin pek çoğunun hazırlamaları zorunlu olmasına rağmen BEP planı hazırlamadıkları ve sınıflarında bulunan kaynaştırma öğrencilerine İngilizce beceri ve kavramların öğretiminde kullandıkları yöntem ve teknikler konusunda güncel ve yeterli

bilgiye sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sınıflarındaki kaynaştırma öğrencilerine yönelik akademik, bireysel ya da davranış sorunlarıyla karşı karşıya geldiklerini belirten öğretmenlerin bu sorunları kendi çabaları ile aşmaya çalıştıkları ve okullarında bulunan rehber öğretmenlerden ya da kaynaştırma öğrencilerinin ailelerinden yeterli desteği görmedikleri söylenebilir.

4.2. Öneriler

Bu bölümde, araştırmanın bulguları doğrultusunda uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik öneriler yer almaktadır.

4.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Genel eğitim okullarında görev yapan İngilizce Öğretmenleri ve diğer branş öğretmenleri, okul yöneticileri ve aileler kaynaştırma eğitimine dair kurs, seminer ve hizmet içi eğitim aracılığıyla uzman kişiler tarafından bilgilendirilmelidir.
2. İngilizce Öğretmenlerini yetiştiren üniversitelerde kaynaştırma eğitimi dersleri verilmelidir.
3. Milli Eğitim Bakanlığı, kaynaştırma öğrencileri ile çalışan İngilizce Öğretmenlerinin uygulamada karşılaştıkları sorunları aşması amacıyla okullara destek hizmet verecek gezici Özel Eğitim Öğretmenleri görevlendirmelidir.
4. Okul yönetimi tarafından kaynaştırma öğrencileri ailelerinin öğretmenler ile görüş alışverişinde bulunabilecekleri toplantı zamanları belirlenmelidir.
5. Okulların fiziki ortamları, araç gereçleri ve sınıf mevcutları kaynaştırma uygulamalarına uygun şekilde düzenlenmeli ve öğretmenlere destek hizmetler sağlanmalıdır.
6. Kaynaştırma öğrencileriyle birebir ilgilenilmesi için okullarda kaynak oda uygulaması faaliyete geçirilmelidir.
7. İngilizce Öğretmenleri kaynaştırma öğrencilerine yabancı dil öğretiminde kullanılacak yöntem ve teknikler konusunda seminerler almalıdır.
8. Öğretmenler sınıflarında kaynaştırma öğrencilerine yönelik uyarılama ve değişiklikler yapabilmek için bu konuda Rehber Öğretmen, uzman ve ekip desteği almalıdır.

4.2.2. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırma, kaynaştırma uygulamalarının yapıldığı okullarda Almanca ya da Fransızca gibi farklı dilde yabancı dil eğitimi veren öğretmenler ile yapılabilir.
2. Araştırmadan elde edilen bulguların genellenebilmesi amacıyla aynı araştırma farklı illerde, farklı katılımcılarla ve farklı araştırmacılar tarafından yinelenebilir.
3. Farklı araştırma yöntemleri kullanılarak İngilizce Öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerilerine yönelik araştırmalar desenlenebilir.
4. Araştırma, daha önce sınıfında kaynaştırma öğrencisi ile çalışmamış İngilizce Öğretmenleri ile gerçekleştirilerek elde edilen bulgular, bu araştırmanın bulgularıyla karşılaştırılabilir.
5. İngilizce Öğretmenlerinin belirtmiş oldukları gereksinimleri doğrultusunda, kaynaştırma eğitimindeki başarılarını artırmaya yönelik olarak özel eğitim uzmanları tarafından bir destek eğitim programı hazırlanarak bu programın etkililiği sınanabilir.

EKLER

EK	<u>Sayfa</u>
A. SÖZLEŞME.....	110
B. GÖRÜŞME TAKVİMİ	111
C. GÖRÜŞME KODLAMA ANAHTARI	112
D. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI İZİN BELGESİ	118
E. GÖRÜŞME SORULARI	119

EK A SÖZLEŞME

SÖZLEŞME

Değerli Öğretmenim,

Tarih:

Bu belge, sizi çalışmanın amacından ve sürecinden haberdar etmek ve buna bağlı olarak katılmanızla ilgili sizden izin almak amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmama önem verip benimle görüşmeye zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Araştırmam, ilköğretim okullarında görev yapmakta olan ve sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan İngilizce öğretmenlerinin kaynaştırma sürecinde yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin görüş ve önerilerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Amacım doğrultusunda sizinle bir görüşme yapmayı planlamaktayım.

Görüşmemiz sohbet şeklinde gerçekleşecektir. Görüşme sırasında konuşmamızın akışını not almada güçlükler nedeniyle, görüşmeyi kesintiye uğratmamak ve görüşmemizin kısa sürede tamamlanabilmesi için ses kaydı yapmayı uygun gördüm. Sizin için de bir sakıncası yoksa, görüşmemiz ses kayıt cihazıyla kaydedilecektir. Vereceğiniz bilgiler araştırma verisi olarak kullanılmanın dışında hiçbir amaçla kullanılmayacak olup, alandan iki araştırmacı tarafından dinlenecek ve tamamıyla gizli kalacaktır.

Araştırmamda gerçek isimleriniz ve kimlik bilgileriniz kullanılmayacak, belirlenen kod isimleri kullanılacaktır. Verdiğiniz bilgilerden dolayı olumlu veya olumsuz şekilde etkilenmeyeceğinizi taahhüt ediyorum.

Görüşme için size uygun olan yer, gün ve saatleri aşağıda ayrılan yerlere yazmanızı rica ederim. Araştırmama ilişkin açıklamalar doğrultusunda, sizin gönüllü olarak çalışmama katıldığınızı ve benim de araştırmacı olarak size verdiğim sözleri tutacağımı belgeleyen bu sözleşmeyi karşılıklı olarak imzalamamızı uygun görüyorum. Saygılarımla.

Görüşülen

Görüşen

Tel:

Tel:

Görüşme için uygun yer, gün, saat:.....

EK B
GÖRÜŞME TAKVİMİ

İngilizce Öğretmenleriyle Yapılan Görüşme Takvimi

Öğretmen Kod Adı	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi (dk.sn.)	Kayıt No
Zehra	02.12.2011	10:54	1
Şeyma	02.12.2011	12:48	2
Seda	08.12.2011	7:04	3
Funda	09.12.2011	18:31	4
Gül	09.12.2011	14:44	5
Belma	09.12.2011	20:50	6
Buse	15.12.2011	13:30	7
İpek	16.12.2011	12:25	8
Yeliz	16.12.2011	16:43	9
Ayşe	16.12.2011	16:35	10
Ahsen	16.12.2011	22:54	11
Selda	16.12.2011	11:59	12
Davut	16.12.2011	16:08	13
Hale	16.12.2011	14:38	14
Çetin	29.12.2011	14:57	15
Sema	29.12.2011	14:20	16
Fatih	30.12.2011	8:28	17
Özden	30.12.2011	9:44	18
Fidan	30.12.2011	12:43	19
Mustafa	30.12.2011	11:46	20
Füsun	30.12.2011	27:14	21
Sevda	30.12.2011	13:40	22
Zuhal	30.12.2011	10:20	23
Eda	30.12.2011	13:42	24
Öykü	30.12.2011	11:47	25

EK C
GÖRÜŞME KODLAMA ANAHTARI

1. Sınıfınızda kaynaştırma eğitimine katılan kaç öğrenciniz bulunmaktadır?
 - () Bir.
 - () İki.
 - () Üç.
 - () Dört.
 - () Diğer.

2. Kaynaştırma öğrencilerinizin sınıfınızda bulunmasına ilişkin ne düşünüyorsunuz?
 - () Eğitim için normal okullarda kaynaştırılmalarını doğru bulmuyorum.
 - () Eğitim için özel eğitim kurumlarından yararlanmaları gerektiğini düşünüyorum.
 - () Diğer.

3. Kaynaştırma eğitimi ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?
 - () Kaynaştırma eğitimi okullarda doğru şekilde uygulanmadığından amacına ulaşmadığını düşünüyorum.
 - () Kaynaştırma eğitiminin gerekli destek hizmetler ve koşullar sağlandığı takdirde doğru şekilde uygulanacağını düşünüyor ve destekliyorum.
 - () Kaynaştırma öğrencilerinin normal okullar yerine özel eğitim okullarında eğitim almaları gerektiğini düşünüyorum.
 - () Kaynaştırma öğrencilerinin normal okullarda özel alt sınıflarda eğitim almaları gerektiğini düşünüyorum.
 - () Kaynaştırma öğrencileri ağır düzeyde engele sahipse ve dersin düzenini bozuyorsa özel eğitim okullarında eğitim almaları gerektiğini düşünüyorum.
 - () Hafif düzeyde engele sahipse normal okullarda kaynaştırılabileceklerini düşünüyorum.
 - () Kaynaştırma eğitiminin öğrencilerin sosyalleşmesi açısından normal okullarda uygulanması gerektiğini düşünüyorum.

() Kaynaştırma eğitiminin Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler gibi derslerde uygulanması gerektiğini, ancak İngilizce derslerinde uygulanmaması gerektiğini düşünüyorum.

() Diğer.

4. Lisans eğitiminiz süresince kaynaştırma eğitimine yönelik herhangi bir ders aldınız mı?

() Hayır, almadım.

() Evet aldım

4.1. Eğer ders almadıysanız, kaynaştırma eğitimi almış olmanızın mesleğinize ne gibi etkileri olabileceğini düşünüyorsunuz?

() Kaynaştırma öğrencilerime derste akademik becerilerin öğretimi ve değerlendirmesi sırasında neler yapacağımı bilirdim.

() Kaynaştırma öğrencilerini daha iyi tanımamı sağlayarak onlarla nasıl iletişim kurmam ve davranmam gerektiğini bilirdim.

() Kaynaştırma öğrencilerini görmezden gelmezdim.

() Vicdanım daha rahat olurdu.

() Diğer.

5. Sınıfınızda bulunan kaynaştırma öğrencinize İngilizce beceri ve kavramların öğretimi sırasında, kullandığınız yöntem ve teknikler nelerdir?

() Okuma çalışması.

() Yazma çalışması.

() Tekrar etme yöntemi.

() Diyalog çalışmaları

() Role oynama aktiviteleri.

() Göstererek yaptırma.

() Eşleme çalışmaları.

() Öğrenci ile birebir çalışma.

() Akran öğretimi.

() Soru-cevap

- Yok.
- Ezber
- Resim çizdirme

5.1. ne tür araç gereçlerden faydalanıyorsunuz?

- Görsel materyallerden. (Flash kartlar)
- Gerçek objelerden. (Kuklalar)
- Öğrencinin kendi ürettiği araç gereçlerden.
- Teknolojik araçlardan. (İnternet sunuları, slaytlar, bilgisayar, projeksiyon, akıllı tahta ve okul tahtası)
- Kitap, defter ve çalışma kağıtlarından.
- Şarkılardan.
- Sınıfımdaki diğer öğrenciler için kullandığım materyallerin dışında farklı bir materyal kullanmıyorum.
- Diğer.

6. Sınıfınızda kaynaştırma öğrencilerinize yönelik İngilizce dersinin gerektirdiği beceri ve kavramların öğretimi sırasında herhangi bir sorunla karşılaşılıyor musunuz?

- Evet, karşılaşıyorum.
- Hayır, karşılaşmıyorum.
- Diğer.

6.1. Eğer karşılaşıyorsanız bu sorunlar nelerdir?

- Davranış sorunları. (Ders esnasında absürd bir davranış sergilemesi, çok hareketli olması, sürekli ayakta dikilmesi, sınıfın içinde gezinmesi, derse karşı çok isteksiz olması, ödevini yapmaması)
- Akademik sorunlar. (Okuyamaması, yazamaması, konuyu anlayamaması, kelimeleri algılayamaması, çok çabuk unutması)
- Öğrencinin bireysel sorunları. (Konuşamaması, söylediklerinin anlaşılmasını, telaffuz edememesi)
- Diğer.

6.2. Karşılaştığınız sorunların nedenlerini neye bağlıyorsunuz?

- Kaynaştırma öğrencisinin bir engeli sahip olmasına bağlıyorum. (zihinsel, dilsel engel)
- Kaynaştırma öğrencisinin ayrı bir özel alt sınıfta bulunmayıp normal bir sınıfta ya da okulda bulunmasına bağlıyorum.
- Normal okullarda kaynaştırma eğitiminin doğru bir şekilde uygulanmamasına bağlıyorum.
- Daha önce hiç özel eğitim almamış olmasına bağlıyorum.
- Kaynaştırma öğrencisinin ailesinden kaynaklanan sorunlara bağlıyorum.(Ailenin çocuğuyla ilgilenmemesi, çocuğun evde yaşadığı sıkıntılar)
- Kaynaştırma öğrencisinin sınıftaki arkadaşları ile iletişim kuramamasına bağlıyorum.
- Sınıf ortamına bağlı sorunlardan kaynaklandığını düşünüyorum. (Sınıf mevcudunun kalabalık olması, araç-gereç eksikliği ve zaman yetersizliği)
- Diğer.

7. Sınıfınızda gerçekleştirdiğiniz çalışmalar sırasında başarılı bir kaynaştırma uygulaması için İngilizce dersine yönelik olarak ne tür uyarlamalara ihtiyaç duymaktasınız? (sınava ilişkin uyarlamalar, daha fazla süre verilmesi, daha basit kavramların çalışılması vb.)

- Daha az sayıda ve basit kavramlar öğretiyorum.
- Daha basit ödevler veriyorum.
- Basitleştirilmiş BEP hazırlıyorum.
- Ders dışında ek çalışmalar yapıyorum.
- Sınavında uyarlamalar yapıyorum. (Daha az sayıda ve basit sınav soruları soruyorum, sınav sorularını büyük punto ve koyu harflerle yazıyorum, görseller kullanıyorum, daha fazla zaman veriyorum, anlamadığı soruları okuyarak açıklıyorum, cevabın içinde gizli olduğu sorular soruyorum, sınav değerlendirmesinde yanlış yazılmış bazı kelimeleri doğru kabul ediyorum)
- Derslerimde kaynaştırma öğrencim için özel bir uyarlama yapmıyorum.
- Diğer.

8. İngilizce öğretmeni olarak derslerinizde başarılı olmak için ne tür destek hizmetlere ihtiyaç duymaktasınız? (seminer, kurs, hizmet içi eğitim, danışmanlık, yardımcı özel eğitim öğretmeni, kaynak oda vb.)

Öğrenciye sağlanacak özel eğitim desteği. (Özel eğitim öğretmeni, özel eğitim danışmanı, üniversitelerden uzman kişiler, özel eğitim merkezlerinden destek ve MEB tarafından görevlendirilmiş kaynaştırma öğrencilerinin gelişmelerini takip eden öğretmenler)

Öğretmenlere dışarıdan sağlanacak özel eğitim desteği.(Seminer, hizmet içi eğitim, kurs)

Öğretmenlere okul içinde sağlanacak destekler. (Dil laboratuvarı, gerekli fiziksel koşulların oluşturulması, kitap ve kaynak, daha fazla ders saati, bilgisayar)

Rehber öğretmen.

Kaynak oda uygulaması

Diğer.

9. İngilizce dersine yönelik kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerle ilgili olarak, okul yönetiminden beklentileriniz nelerdir?

Kaynak oda oluşturularak bir özel eğitim öğretmenin okula gelip destek vermesi .

Okulun aileler ile iletişim içerisinde olması için belli zamanlarda görüşmeler düzenlemesi.

Kaynaştırma uygulaması için gerekli metaryel, kaynak ve dil laboratuvarlarının öğretmenlere sağlanması.

Rehber öğretmenleri kaynaştırma uygulamasında biraz daha işin içine katmaları.

Okuldan bir beklentim yok.

Kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu sınıf mevcutlarının yönetmeliğe uygun olması

Diğer.

9.1. Ailelerden beklentileriniz nelerdir?

- Aileler kaynaştırma öğrencisinin öğretmenleri ile iletişim içinde olarak durumu takip etmeli ve okulda çocuklarını gözlemlemeli.
- Aileler çocuklarının durumunu kabullenerek okul ile ev arasındaki uyumu dengelemeli ve öğretmenlere yardımcı olmalı.
- Aileler evde çocuklarına zaman ayırarak derslerinde ve ödevlerinde yardımcı olmalı.
- Ailelerden hiçbir beklentim yok.
- Aileler çocuklarını okuldan sonra özel eğitim merkezlerine de göndermeli
- Diğer.

10. Kaynaştırma öğrencilerine daha iyi bir eğitim sunmak için önerileriniz nelerdir?

- Kaynaştırma öğrencileri normal okullarda ya da sınıflarda değil özel eğitim okulu ya da özel alt sınıflarda eğitim almalı.
- Branş öğretmenleri de özel alt sınıflarda eğitim vermeli.
- Öğretmenler aileler ile iletişim kurarak ailelere öğrencilerinin eğitimleri konusunda maddi ve manevi her türlü desteği vermeli.
- Kaynaştırma öğrencilerine dersler bittikten sonra 1-2 saatlik ek dersler yapılmalı.
- Kaynaştırma öğrencileri sosyalleşmeleri açısından normal okullarda sosyal aktivitelere yönlendirilmeli.
- Normal okullarda öğretmenlere özel eğitim öğretmeni, rehber öğretmen ya da özel eğitim kurumları tarafından yardım edilmeli.
- Toplum kaynaştırma eğitimine dair basın yayın yoluyla bilinçlendirilmeli.
- Öğretmenler, idareciler ve aileler kurs ve seminerler aracılığıyla uzman kişiler tarafından kaynaştırma eğitimine dair bilgilendirilmeli.
- Kaynaştırma öğrencileri için oyunlar, görseller ve şarkılardan yararlanılmalı.
- Kaynaştırma öğrencileri okuldan sonra özel eğitim merkezlerinden yararlanmalı
- Lisans eğitimi sırasında kaynaştırma eğitime yönelik dersler verilmeli
- Öğretmenlere materyal desteği sağlanmalı
- Kaynaştırma öğrencilerine yönelik özel paket programlar oluşturulmalı
- Daha az sayıda sınıf mevcudu olmalı

EK D
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI İZİN BELGESİ

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.26.20.02.605.01 (961)/ 28.11.2011* 19852
Konu : Uygulama İzni

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) Eskişehir Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü Genel Sekreterliği'nin 03.11.2011 tarih ve B.30.2.ana.0.70.01.00-399-1190/13641 sayılı yazıları.
b) Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.

Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Zihin Engelliler Öğretmenliği Doktora Programı öğrencisi Özge ZEYBEK, "Eskişehir İlindeki Millî Eğitim Müdürlüğümüze Bağlı İlköğretim Okullarında Çalışan İngilizce Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamaları ile İlgili Görüşleri" başlıklı yüksek lisans tezini uygulaması için ekli listede bulunan ilköğretim okullarında görev yapan 25 İngilizce öğretmenlerine uygulama yapabilmesi için izin talebi incelenmiştir.

Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tarafından kabul edilen ve onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ekli listede uygulama yapılması istenen İlimiz Tepebaşı İlçesinde bulunan ilköğretim okullarında uygulanması ilgi (b) yönerge doğrultusunda Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olur'larınıza arz ederim.

Erdoğan AYATA
Millî Eğitim Müdürü

O L U R

AYDIN TETİKOĞLU
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres : Büyükdere Mah. Atatürk Bulvarı No:247
Eskişehir
Tel: 0(222) 239 72 00 Faks: 0(222) 239 39 22
Web : http://eskisehir.meb.gov.tr
e-Posta : strateji26@meb.gov.tr

EK E

GÖRÜŞME SORULARI

Daha önce size çalışmamızın amacı ve içeriği ile ilgili bir bilgilendirme formu vermiş ve yazılı izniniz almıştık. Şimdi çalışmaya gönüllü olarak katılımınızı bir kez de sözel olarak almak istiyorum. Bu çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyor musunuz? Çalışmada size 11 adet soru yönelteceğim, sorularda anlayamadığımız bir nokta olursa tekrar etmemi veya açıklamamı isteyebilirsiniz. Hazır olduğunuzda başlayabiliriz.

Görüşme Soruları

1. Sınıfınızda kaynaştırma eğitimine katılan kaç öğrenciniz bulunmaktadır?
2. Kaynaştırma öğrencilerinizin sınıfınızda bulunmasına ilişkin ne düşünüyorsunuz?
3. Kaynaştırma eğitimi ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?
4. Lisans eğitiminiz süresince kaynaştırma eğitimine yönelik herhangi bir ders aldınız mı?
 - a) Eğer ders almadıysanız, kaynaştırma eğitimi almış olmanızın mesleğinize ne gibi etkileri olabileceğini düşünüyorsunuz?
5. Sınıfınızda bulunan kaynaştırma öğrencinize İngilizce beceri ve kavramların öğretimi sırasında,
 - a) kullandığınız yöntem ve teknikler nelerdir?
 - b) ne tür araç gereçlerden faydalanıyorsunuz?
6. Sınıfınızda kaynaştırma öğrencilerinize yönelik İngilizce dersinin gerektirdiği beceri ve kavramların öğretimi sırasında herhangi bir sorunla karşılaşılıyor musunuz?
 - a) Eğer karşılaşıyorsanız bu sorunlar nelerdir?
 - b) Karşılaştığınız sorunların nedenlerini neye bağlıyorsunuz?

7. Sınıfınızda gerçekleştirdiğiniz çalışmalar sırasında başarılı bir kaynaştırma uygulaması için İngilizce dersine yönelik olarak ne tür uyarlamalara ihtiyaç duymaktasınız? (sınava ilişkin uyarlamalar, daha fazla süre verilmesi, daha basit kavramların çalışılması vb.)

8. İngilizce öğretmeni olarak derslerinizde başarılı olmak için ne tür destek hizmetlere ihtiyaç duymaktasınız? (seminer, kurs, hizmet içi eğitim, danışmanlık, yardımcı özel eğitim öğretmeni, kaynak oda vb.)

9. İngilizce dersine yönelik kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerle ilgili olarak,

a) okul yönetiminden beklentileriniz nelerdir?

b) ailelerden beklentileriniz nelerdir?

10. Kaynaştırma öğrencilerine daha iyi bir eğitim sunmak için önerileriniz nelerdir?

KAYNAKÇA

- Agran, M., Snow, K. ve Swaner, J. (1999). A survey of secondary level teachers' opinions on community-based instruction and inclusive education. *Journal of the Association for Persons with Severe Disabilities*, 24, 58–62.
- Akçamete, A. G., Kargin, T., Batu, S. ve Uysal, A. (2009). Özel gereksinimi olan çocuklar, özel gereksinimi olan öğrencilerin yerleştirilmesi ve BEP, günümüz sınıflarına engelli çocukların katılımını destekleme. A. G. Akçamete (Ed.). *Özel eğitim*. (s. 29-139). Ankara: KÖK Yayıncılık
- Akkoyun, A. K. (2007). *Rehberlik ve araştırma merkezi müdürlüğü personelinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Amado, A.N. (1993). *Friendship and community connections between people with and without developed disabilities*. Baltimore: Paul H. Brookes.
- Anstine-Templeton, R., & Johnston, M. A. (2004). Helping children with learning disabilities succeed: the family-school connection. B. Hiatt-Michael (Editor). *Practices connecting schools to families of children with special needs*. Information Age Publishing, Inc.
- Asher, J. J. (1982). *Learning another language through actions: The complete teachers guidebook*. Los Gatos, CA: Sky Oaks Productions.
- Atay, M. (1999). *Özel gereksinimli çocukların normal yaşlıları ile birlikte eğitim aldıkları kaynaştırma programlarına karşı öğretmen tutumları üzerine bir inceleme*. Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Avcı, N. (1999). *Normal sınıf öğretmenlerinin zihinsel engelli çocuklar ve kaynaştırılmalarına ilişkin tutumlarını ve yeterliliklerini değiştirmede farklı eğitim tekniklerinin etkisinin karşılaştırılması*. Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Avramidis, E. ve Norwich, B. (2002). Teachers' attitudes towards integration/inclusion: A review of literature. *European Journal of Special Needs Education*. 17(2), 129–147.
- Başkan, Ö. (2006). *Yabancı dil öğretimi ilkeler ve çözümler*. İstanbul: Multilingual Yay.

- Batu, S.(1998). *Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri*. Yayımlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Batu, E. S. (2000). *Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Batu, S. ve Kırcaali-İftar, G. (2005). *Kaynaştırma*. Ankara: KÖK Yayıncılık
- Batu, S. ve Kırcaali-İftar, G. (2007). *Kaynaştırma*. Ankara: KÖK Yayıncılık
- Batu, S., Çolak, A., ve Odluyurt, S. (2014). *Özel gereksinimli çocukların kaynaştırılması*. Ankara: Vize Yayıncılık
- Bauer, A. M., Battle, M., ve Johnson, L. J. (2004). Engaging parents as partners in changing behavior. S.H. Bell., V. Carr., D. Denno., L. J. Johnson & L. R. Philips (Editors). *Challenging behaviors in early childhood settings: Creating a place for all children* (s. 33-48). Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Co.
- Bilen, E. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar ile ilgili görüşleri ve çözüm önerileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Borg, W.R. (1963). *Educational Research: An Introduction*. London, Longman.
- Bozarslan, B. ve Batu, E. S. (2014). Özel anaokullarında çalışan eğitimcilerin okulöncesi dönemde kaynaştırma ile ilgili görüş ve önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (2), 86-108.
- Brown, M. G. (2007). Virginia teachers' perception and knowledge of test accommodations for students with disabilities. *ProQuest Information and Learning Company* (UMI No.3254404)
- Browder, M.D., Wakeman, S. Y. ve Flowers, C. (2006). Assessment of progress in the general curriculum for student with disabilities. *Theory Into Practice*, 45 (3), 249-259.
- Bryant, D. P., Smith, D. D. ve Bryant, B. R. (2008). *Teaching students with special needs in inclusive classrooms*. New York, NY: Pearson Education, Inc.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Cankaya, Ö. (2010). *İlköğretim I. kademedeki kaynaştırma eğitimi uygulamalarının sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Cagran, B. ve Schmidt, M. (2011). Attitudes of Slovene teachers towards the inclusion of pupils with different types of special needs in primary school. *Educational Studies*, 37 (2), 171-195
- Carr E. G, Durand V. (1985). Reducing behavior problems through functional communication training. *Journal of Applied Behavior Analysis*. 18:1,11–126.
- Chamot, A. U., & O'Malley, M. O. (1987). The cognitive academic language learning approach: A bridge to the mainstream. *TESOL Quarterly*, 21, 2: 227-249.
- Chhabra, S., Srivastava, R. ve Srivastava, I. (2010). Inclusive education in Botswana: The perceptions of school teachers. *Journal of Disability Policy Studies*, 20 (4), 219-228
- Chiner, E. ve Cardona, M.C. (2013). Inclusive education in Spain: how do skills, resources, and supports affect regular education teachers' perceptions of inclusion? *International Journal of Inclusive Education*, 17, 5, 526-541.
- Cisar, A.C. (2004). Teachers knowledge about accommodations and modifications as they relate to assesment. *ProQuest Information and Learning Company* (UMI No. 3149279)
- Civelek, A. H. (1990). *Eğitilebilir zihinsel özürlü çocukların sosyal kabul görmelerinde normal çocukların bilgilendirilmelerinin ve iki grubun resim-iş ile beden eğitimi derslerinde bütünleştirilmelerinin etkileri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Claud, N. (1994). Special education needs of second language students. F. Genesee (Ed.). *Educating second language children*. (s. 243-277). Amerika: Cambridge University Press
- Collier, V.P. (1987). Age and rate of acquisition of second language for academic purposes. *TESOL Quarterly*, 21, 617-641.
- Collier, V.P., ve Thomas, W.P. (1989). How quickly can immigrants become proficient in school English? *Journal of Educational Issues of Language Minority Students*, 5, 26-38.

- Conway,R.N.T. ve Gow,L. (1988) Mainsreaming special students with mild handicaps through group instruction. *Remedial and Special Education*, 9 (5), 34-41.
- Creswell, J.W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. California: Sage Publications Inc.
- Cummins, J., Pease-Alvarez , C., Vasquez, O., Tabors, P. O., Snow, C. E. ve Claud, N. (1994). Knowledge, power, and identity in teaching English as a second language., Language socialization in ethnic minority communities., English as a second language in preschool programs., Special education needs of second language students. F. Genesee (Ed.). *Educating second language children*. (s. 33-277). Amerika: Cambridge University Press
- Cummins, J. (1991). Interdependence of first- and second-language proficiency in bilingual children. In E. Bialystok (Ed.), *Language processing in bilingual children*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Curran, C. (1976). *Counseling-learning in second languages*. Dubuque, IA: Counseling Learning Publications.
- Çimen, A. (2000). *Zihin özürlü çocuklarla çalışan özel eğitim öğretmenlerinin sınıflarında karşılaştıkları problem davranışlarla ilgili görüş ve önerileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Çuhadar, Y. (2006). *İlköğretim okulu 1-5. sınıflarda kaynaştırma eğitime tabi olan öğrenciler için BEP'in hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili olarak sınıf öğretmenleri ve yöneticilerin görüşlerinin belirlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Çulha, S. (2010). *Zihinsel yetersizliği olan ilköğretim kaynaştırma öğrencilerine yabancı dil öğretiminde eşzamanlı ipucuyla sunulan bireysel destek eğitimin etkililiği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Dekker, M. C., Koot, H. M., van der Ende, J. ve Verhulst, F. C. (2002). Emotional and behavirol problems in children and adolescents with and without intellectual disability. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 48 (8), 1087-1098.
- DeMarris, A. (2004). *Regression with social data: Modeling continuous and limited response variables*. Hoboken, NJ: Wiley-Interscience.

- Diken, İ. H. & Batu, S. (2010). Kaynaştırmaya giriş. İ. H. Diken (Ed.). *İlköğretimde kaynaştırma*. (s. 2-23). Ankara: Pegem Akademi
- Diken, İ.H., & Sucuoğlu, B. (1999). Sınıfta zihinsel engelli bulunan ve bulunmayan sınıf öğretmenlerinin zihin engelli çocukların kaynaştırılmasına yönelik tutumlarının karşılaştırılması. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(3), 26-34.
- Duran, E. (1985). Teaching functional reading in context to severely retarded and severely retarded autistic adolescents of limited English proficiency. *Adolescence*, 20, (78): 433-440.
- Elliott, N. S., ve Marquart, A. M. (2004). Extended time as a testing accommodation: its effects and perceived consequences. *Council for exceptional Children*, 70 (3), 349-367.
- Eripek, S. ve Vuran, S. (2009). Zihinsel yetersizliği olan çocukların eğitimi. A.G. Akçamete (Ed.). *Genel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. (s. 245-282). Ankara: Kök Yayıncılık
- Eripek, S. (2013). Okulöncesi dönemde özel eğitim. S. Eripek (Ed.). *Özel eğitim*. (s. 1-19). Ankara: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Eripek, S. (2012). Özel eğitim ve kaynaştırma uygulamaları. S. Eripek (Ed.). *İlköğretimde kaynaştırma*. (s.1-21). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Ertunç, E. N. (2008). *Kaynaştırma eğitimi uygulanan ilköğretim ikinci kademedeki görev alan beden eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi hakkındaki bilgi düzeylerinin ve sınıftaki engelli öğrencilere bakış açılarının değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Friedenberg, J.E., ve Bradly, C.H. (1984). *The vocational ESL handbook*. London: Newbury House.
- Friend, M. ve Bursuck, W.D. (2002). *Including students with Special Needs*. Boston, Allyn Bacon.
- Gaies, S. J. (1985). *Peer involvement in language learning*. Washington, DC: Center for Applied Linguistics.
- Garcia, P. (1998) Educational neglect of LEP students under CA's statewide testing and reporting program (STAR). *NABE News* 22(2), 29-30.
- Gay, L.R. (1996). *Educational research*. Columbus: Merrill Publishing Company.

- Gearheart, Bill R., Weishahn, Mel W. ve Gearheart, Carol J. *The Exceptional Student in the Regular Classroom*. 5th Edition. New York: Macmillan Publishing Company, 1992.
- Gearheart, B.R.; Weishahn, M.W., & Gearheart, C.J. (1996). *The exceptional student in the regular classroom*. New Jersey: Prentice Hall.
- Given, S. (2008). *The SAGE encyclopedia of qualitative research methods*. ABD: Sage.
- Goodz, N.S. (1989). Parental language mixing to children in bilingual families. *Infant Mental Health Journal*, 10, 22-25.
- Gözün, Ö., Yıkılmış, A. (2004). Öğretmen adaylarının kaynaştırma konusunda bilgilendirilmelerinin kaynaştırmaya yönelik tutumların değişimindeki etkinliği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (2), 65-77.
- Gürgür, H. (2008). *Kaynaştırma uygulamasının yapıldığı ilköğretim sınıfında işbirlikçi öğretim yaklaşımının incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gürsel, O. (2007). *Özel eğitim alan öğrencilerin başarılarını değerlendirme ve not verme*. 17. Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nde sunulmuş sözlü bildiri, Çeşme.
- Güven, Y., Önder, A. (11 -13 Ekim 1995). *Okul öncesi eğitim kurumlarındaki yönetici ve öğretmenlerin özel eğitim gerektiren çocukların kaynaştırılmaları hakkındaki görüşleri*. H.Ü. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü, II. Özel Eğitim Kongresinde Sunulmuş Bildiri. Ankara.
- Hakuta, K. (2000). *Mirror of language: The debate on bilingualism*. New York, NY: Basic Books.
- Hall, S. E. (2002). The impact of test accommodations on the performance of student with disabilities. *ProQuest Information and Learning Company* (UMI No. 3045478)
- Hamayan, E. ve Pflieger, M. (1987). *Developing literacy in English as a second language: Guidelines for teachers of young children from nonliterate backgrounds*. Wheaton , MD: National Clearinghouse for Bilingual Education.
- Hanline, M.F. (1993). Inclusion of preschoolers with profound disabilities: An analysis of children's interactions. *Journal of The Association for Person with Severe Handicaps*, 18 (1), 28-35.

- Harvey, D.H. ve Greenway, A.P. (1984). The self-concept of physically handicapped children and their non handicapped siblings, an empirical investigation, *Journal Of Children Psychology And Psychiatry*, 25, 273-284
- Henly, M., Ramsey, R.S. ve Algozzine, R.F. (2006). *Characteristics of strategies for teaching students with mild disabilities*. (5th. Ed.) Boston: Pearson Education Inc.
- Hill, A.D. ve Reed, D.F.,(1982). *Overview of mainstreaming*,U.S.,Virginia
- Jenkinson, J.C. (1997). *Mainstreaming or special? Educating students with disabilities*. London and Newyork: Routledge Pres
- Kahn, R.L. ve C.F. Cannell. The Dynamics of Interviewing – Theory, Technique, and Cases. Wiley, 1957.
- Kappel, O.T. (2002) The effect of testing accommodations on subtypes of students with learning disability. *ProQuest Information and Learning Company* (UMI No. 3054293)
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemi kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel Yayınları
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Karge, B. D. (2004) Family involvement in adapting curriculum across the lifespan for children with special needs. D. B. Hiatt-Michael (Editor). *Promising Practices Connecting Schools to Families of Children with Special needs*. USA: Information Age Publishing, Inc.
- Kargın, T. (2004). Baş makale: Kaynaştırma tanımı, gelişimi ve ilkeleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 5,1-13.
- Kargın, T. (2008). Bireyselleştirilmiş öğretim programı hazırlama ve öğretimin bireyselleştirilmesi. İ.H. Diken (Ed.), *Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim* (s.59-87). Ankara: Pegem Yayınları
- Kargın, T. (2013). Okul öncesinde öğretimin bireyselleştirilmesi ve öğretimsel uyarlamalar. B. Sucuoğlu ve H. Bakkaloğlu (Ed.), *Okul Öncesinde Kaynaştırma* (s.141-189). Ankara: Kök Yayıncılık
- Kargın, T. (2014). Bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlama ve öğretimin bireyselleştirilmesi. İ.H. Diken (Ed.), *Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim* (s. 59-87). Ankara: Pegem Yayınları

- Kayaoğlu, H. (1999). *Bilgilendirme programının normal sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kerlinger, F.N. Foundations of Behavioral Research. Holt, Rinehart and Winston, 1964 (Second ed. 1973).
- Kırcaali-İftar, G. (1992). *Teacher and student characteristics which influence teacher preferences for resource and consultation approaches*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Koçbeker, B. N. (2003). *Otistik bir çocuğun yabancı dil öğrenimine ilişkin örnek olay incelemesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Krashen, S. ve Biber, D. (1998). *On course: Bilingual education's success in California*. Sacramento, CA: California Association for Bilingual Education.
- Krashen, S. (2003) *Explorations in Language Acquisition and Use: The Taipei Lectures*. Portsmouth, NH: Heinemann.
- Kroesbergen, E. H. ve Van Luit, J. E. H. (2003). Mathematics interventions for children with special educational needs. *Remedial and Special education, 24(2), 97-114*.
- Kvale, S. (2007). *Doing interviews*. London: SAGE Publications Ltd
- Larsen-Freeman, D. ve Long, M. H. (2014). *An introduction to second language acquisition research*. Newyork: Routledge.
- Lewis, R. B. ve Doorlag, H. D. (1999). *Teaching special students in general education classrooms*. New Jersey: Prentice Hall.
- Madge, J. The Tools of Science. An analytical description of social science techniques. Anchor Books Doubleday and Comp., 1965.
- Makoelle, T. M. (2014). Changing teacher beliefs and attitudes towards inclusion in south africa: Lessons from collaborative action research. *Journal of Social Sciences, 38 (2), 125-134*
- Mastropieri, A.M., & Scruggs, E.T. (2000). *The inclusive classroom: Strategies for effective instruction*. New Jersey: Prentice Hall.
- MEB (2000). *Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. Ankara: MEB Basımevi.
- MEB (2006). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği* Resmi Gazete. 26184: 31 Mayıs 2006.

- MEB (2012). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. 28360: 21.07.2012.
- Medina, J., G., (1999), Classroom testing accommodations for post secondary students with learning disabilities. *ProQuest Information and Learning Company* (UMI No. 9939751)
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma*. (Çev. Selahattin Turan). Ankara: Nobel Yayınları.
- Metin, N. ve Güleç, H., (1999). İlköğretim okullarındaki eğitimcilerin özürlü çocuklarla normal çocukların kaynaştırıldığı programlar hakkındaki düşüncelerinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (1) 59-73.
- Meyen, L. E. (1996). *Exceptional children in today's schools (3rd ed.)*. New York: Love Publishing Company.
- Meyen, E.L. ve Yuonne, N.B (2007). *Exceptional children in today's schools*. (Fourth Edition).Denver,USA, Love Publishing Company.
- Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Yönetmeliği. (2012). *T.C. Resmi Gazete*, 28296, 18 Mayıs 2012.
- Nizamoglu, N. (2006). *Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarındaki yeterlilikleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Oliver, C., Murphy, G.H. ve Corbet, J.A. "Self-injurious Behavior in People With Mental Handicap: A Total Population Study", *Journal of Mental Deficiency Research* 31: 147-162, 1987.
- Orhan, M. (2010). Okulöncesi kaynaştırma öğrencileriyle normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal beceri ve problem davranışlarının düzeyi ile öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, KHK/573.(1997). *T.C. Resmi Gazete*. 23911: 6 Haziran 1997.
- Özen, A., Çolak, A., ve Acar, Ç. (2002). Zihin özürlü çocuğa sahip annelerin günlük yaşamda karşılaştıkları problem davranışlarla ilgili görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 3(2), 1-13.

- Özen, A. (2003). Aile ile işbirliği. G. Kırcaali-İftar (Ed.), *Davranış ve öğrenme sorunu olan çocukların eğitimi* (s:125-141). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özen, A. (2014). Aile eğitimi. İ.H. Diken (Ed.), *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim* (s:109-132). Ankara: Pegem Akademi
- Özengi, S. Ş. (2009). *Eskişehir ilinde kaynaştırmanın yürütüldüğü ilköğretim okullarındaki rehber öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Özgüven, İ.E. (1980). Görüşme ilke ve teknikleri. Ankara: İleri Matbaası
- Özkan Yaşaran, Ö., (2009). *Normal gelişim gösteren öğrencilerin özel gereksinimli bireylerin sosyal kabullerini sağlamada kaynaştırmaya hazırlık etkinliklerinin etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Özokçu, O. (2012). Kaynaştırma uygulamaları. S. Vuran (Ed.), *Özel Eğitim*. (s.81-107). Ankara: Maya Akademi Yayını
- Peterson, J. M. ve Hittite, M. M. (2003). *Inclusive teaching: Creating effective schools for all learners*. Boston: Allyn & Bacon.
- Pivic, J., McComas, J. ve Laflamme, M. (2002). Barriers and facilitators to inclusive education as reported by students with physical disabilities and their parents. *Exceptional children*, 69 (1), 97-107.
- Ratleff, J. E. (1989). *Instructional strategies for crosscultural students with special education needs*. Sacramento, CA: Program, Curriculum, and Training Unit, Special Education Division, California State Department of Education. (Available from Resources in Special Education, 900 J. Street, Sacramento, CA 95814-2703).
- Resmi Gazete. 28261, 11 Nisan 2012.
- Rivera, D. P. ve Smith, D. D. (1997). *Teaching students with learning and behavior problems* (3. Baskı) Boston: Allyn & Bacon.
- Roberts, P., & Priest, H. (2006). Reliability and validity in research. *Nursing Standard*, 20, 41-45.

- Rummel, J. F. (1968). *Eğitimde araştırmaya giriş*. (Çev. Rezan Taşcıoğlu). İstanbul: Mesleki ve Teknik Öğretim Kitapları.
- Russell, Andrew T. ve Forness, Steven R. (1985) "Behavioral Disturbance in Mentally Retarded Children in TMR and EMR Classrooms", *American Journal of Mental Deficiency* 89, 4: 338-344.
- Ryndak, L., D., Alper, S. (1996) *Curriculum content for students with moderate and severe disabilities in inclusive settings*. U.S.A. : Allyn and Bacon
- Sadioğlu, Ö., Batu, S., ve Bilgin, A. (2012). Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırılmasına ilişkin görüşleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 399-432.
- Salend, S. J. (1998). *Effective mainstreaming: Creating inclusive classrooms*. New Jersey: Prentice Hall.
- Salend, J.S. (2001). *Creating inclusive classrooms. Effective and reflective practices*. (4th Ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Salend, S. J. (2008). *Creating inclusive classrooms: effective and reflective practices for all students*. (6th Ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Scruggs, T.E. ve Mastropieri, M.A. (1995). Teacher perceptions of mainstreaming/inclusion 1958-1995: A research synthesis. *Exceptional children*, 63 (1), 59-74.
- Silvia, M., Munk, D. D. Ve Bursuck, W. D. (2005). Grading adaptations for students with disabilities. *Intervention in School and Clinic*, 41 (2), 87-98.
- Smith, T.E.C., Polloway, E.A., Patton, J.R. ve Dowdy, C.A. (2001). *Teaching students with special needs in inclusive settings*. (3. basım), Boston: Allyn ve Bacon.
- Smith, S. W. ve Robinson, T. R. (2006). Emotional/behavior disorders In. E.L. Meyen ve Bui, Y. N. (Eds.), *Exceptional children in today's schools. What teachers need to know* (Fourth Edition). Love Publishing Company.
- Snyder, R. F. (1999). Inclusion: A qualitative study of inservice general education teachers' attitudes and concerns. *Education*, 120, 173-182.
- Soodak, C. L., Poodell, D. M. ve Lehman, L. R. (1998). Teacher, student and school attributes as predictors of teachers' responses to inclusion. *The Journal of Special Education*, 31 (4), 480-497.

- Spencer, J., Salend N. (1998). *Effective mainstreaming – creating inclusive classrooms*. (Third Edition) New Jersey: Prentice Hall.
- Sucuoğlu, B. (2006). *Etkili kaynaştırma uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Eğitim Danışmanlık Hiz. ve Bas. Yay.
- Sucuoğlu, B. & Kargin, T. (2006). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları, yaklaşımlar, yöntemler, teknikler*. Morpa, İstanbul.
- Sucuoğlu, B. & Kargin, T. (2008). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları
- Symeonidou S. ve Phtiaka, H. (2009). Using teachers' prior knowledge, attitudes and beliefs to develop in-service teacher education courses for inclusion. *Teaching and Teacher Education*, 25(4): 543-550.
- Şahbaz, Ü. (1997). *Öğretmenlerin özürlü çocukların kaynaştırılması konusundaki bilgilendirmelerinin kaynaştırmaya ilişkin tutumlarının değişmesinde etkinliği*. Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Şahbaz, Ü. (2004). Kaynaştırma sınıflarına devam eden zihin engelli öğrencilerin sosyal kabul düzeylerinin belirlenmesi. 13. Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nde sunulmuş bildiri, Eskişehir.
- Şahbaz, Ü. (2007). Normal öğrencilerin kaynaştırma sınıflarına devam eden engelli öğrenciler hakkında bilgilendirilmelerinin engellilerin sosyal kabul düzeylerine etkisi. *Eurasian Journal of Educational Research*, 26, 199-208.
- Şahbaz, Ü., (2008). Kaynaştırma hakkında doğru bildiğimiz yanlışlar. *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*, S.18.28-30.
- Şahbaz Ü, Peker S (2008). Comparison of school counselors' views on inclusion in different cities. 2nd International Conference on Special Education “Sharing knowledge and experience around the world” Marmaris, Muğla-Turkey. 18-21 June.
- Şekercioğlu, B. (2010). *İlköğretim II. kademe branş öğretmenlerinin, kaynaştırma uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar ile ilgili görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tabors, P.O., ve Snow, C. (1994). English as a second language in pre-schools. In F. Genesee (Ed.), *Educating second language children: The whole child, the*

- whole curriculum, the whole community (pp. 103-125). New York: Cambridge University Press.
- Tavil, Y.Z. (2009). Davranış bozukluğu olan çocukların eğitimi. A. G. Akçamete (Ed.), *Genel eğitim okullarında özel gereksinimli olan öğrenciler ve özel eğitim*. (s. 337-365). Ankara: Kök Yayıncılık
- Tekin, E. (1994). *Bilgilendirme tekniklerinin 4. sınıf öğrencilerinin engele sahip bireylerinin sosyal kabulleri üzerine etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tohum Otizm Vakfı Eğitim Portalı. *Kaynaştırma*. Erişim Tarihi: 07.01.2015 <http://www.tohumotizmportalı.org/icerik/toplumsal-yasama-katilimi-saglamak/kaynastirma>
- Turhan, C. (2007). *Kaynaştırma uygulaması yapılan ilköğretim okuluna devam eden normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Turnbull, A. Turnbull, R.A., Wehmeyer, M.L. (2007). *Exceptional lives: Special education in today's schools*. (Fifth Edition). New Jersey: Pearson-Merrill Prentice Hall.
- Uysal, A. (1995). *Öğretmen ve okul yöneticilerinin zihinsel engelli çocukların kaynaştırılmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Uysal, A. (2004). *Kaynaştırma uygulaması yapan öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşleri*. Ankara:13.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri, Özel Eğitimden Yansımalar
- Uzun, G. (2009). *Kaynaştırma uygulamalarında ilköğretim okulu müdürlerinin rolü ve kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Van Reusen, A.K., Shosho, A.R. & Bonker, K.S. 2000. High school teacher's attitudes toward inclusion. *High School Journal* 84 (2) 7-20

- Varlıer, G. ((2004). *Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Vaughn, S., Schumm, J. S., Jallad, B., Slusher, J. ve Samuell, L. (1996). Teachers views of inclusion. *Learning Disabilities Research & Practice*, 11, 96-106.
- Vaughn,S., Bos, C.S. ve Schumm, J.S. (2003). *Teaching Exceptional, Diverse, and At-Risk Students in the General Education Classroom*. Pearson Education.
- Vural, M. ve Yıkılmış, A. (2008). Kaynaştırma Sınıfı Öğretmenlerinin Öğretim Uyarlamasına İlişkin Yaptıkları Çalışmaların Belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 141-159.
- Vuran, S. (2005). The sociometric status of student with disabilities in elementary level integration classes in Turkey. *Eurasian Journal of Educational Research*, 18, 217–235.
- Westwood, P. (2001). Differentiation' as a strategy for inclusive classroom practice: some difficulties identified. *Australian Journal of Learning Disabilities*, 6:1, 5-11.
- Wood, W. (1998). *Adapting instruction to accommodate students in inclusive settings*.(3rd Ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Wood, J. W. (2002). *Adapting instruction to accommodate students in inclusive settings*.(4th Ed.). New Jersey: Pearson Education
- Yaşaran, Ö.,Ö. (2009). *Normal gelişim gösteren öğrencilerin özel gereksinimli bireylerin sosyal kabullerini sağlamada kaynaştırmaya hazırlık etkinliklerinin etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Yekta, Y. (2010). Kaynaştırma uygulamaları yapılan ilköğretim okullarına devam eden zihinsel engelli bireylerin eğitim yaşantılarına yönelik görüşlerinin betimlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Yıkılmış, N. (2006). *İl milli eğitim yöneticilerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

- Yıkımsı, A. ve Vural, M. (2008). Kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin öğretim uyarlamasına ilişkin yaptıkları çalışmaların belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 141- 159.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, K. (2010). Nitel araştırmalarda niteliği artırma. *İlköğretim Online*, 9 (1), 79-92.
- Yigen, S. (2008). *Çocuğu ilköğretim kademesinde kaynaştırma uygulamalarına devam eden anne babaların kaynaştırmaya ilişkin görüş ve beklentileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- York, J., & Tundidor, M. (1995). Issues raised in the name of inclusion: Perspectives of educators, parents and students. *Journal of the Association for Persons With Severe Handicaps*, 20 (1), 31-44.
- Zehler, A. (1994). Working with English language learners: Strategies for elementary and middle school teachers. *NCBE program information guide series*, Number 19. (1997) Washington, DC.